

העיר החדשה השוק החדש בטאון היל היים

מטעם רב אלוף ח. בר-לב

פקודת יום

חיילי צבא-הגנה לישראל!

מזועזעים וחדלי ישע ניצבים אנו נוכח האסון אשר פקד את אח"י דקר על שישים ותשעה צוללניה. שישים ותשע נפשות, שישים ותשעה בני-אדם אשר כל אחד הינו עולם ומלואו. שישים ותשעה מתוך אותם לוחמים אשר אינם מסתפקים במילוי חובותיהם הרגילות, אלא מתנדבים לשרת באותם המקומות אליהם מוצאים את דרכם רק הטובים והנועזים שבנו. הם הלכו אל תוך תוכו של הים, שם יש להתגבר לא רק על האויב שמנגד, בעיתות מלחמה, כי אם גם על הים האכזר והאימתני בכל ימות השנה.

רק האמיצים, רבי התושיה, בעלי כושר הסבל והסבלנות לאין קץ, רק אלה המסוגלים לפעול כאיש אחד, תוך חיים של צוותא שאין גדולה הימנה, כאשר האחד ערב ערבות שלמה לחיי כל היתר — רק אלה בוחרים בדרך זאת.

צוות הדקר היה מורכב מטובי הימאים ומן המנוסים שבצוללני חיל-הים. גאים בכושרם ובוטחים בכלי השיט שנמסר לידם יצאו לדרכם האחרונה.

הם הותירו לנו צוואה וציווי כי נשוב ונקרא תגר אל אימי הים, כי נמשיך ביתר עוז את המסורת הימית אשר הם היוו בה חוליה מפוארת ובזאת נבטיח שרוחם ללא חת תישאר אתנו ותיכון לעד.

מצווים אנו לא רק לכבד את זכרם, אלא כמותם להחלץ אל הקשות והמסוכנות שבמשימות אשר ביטחון המדינה ועתידה מטילים עלינו.

אך זאת ציוו לנו בלכתם: לבל נשכח את יקיריהם, בני משפחותיהם שנותרו על החוף מיותמים ועטויי אלמנות ושכול.

יודע אני שאין ניחומים לקורבנכם ודלו מילי מהושיע. אך יודע אני לבטח ש-צה"ל כולו כואב את כאב אובדנם וניצב עמכם בשעה קשה זו.

נרכין היום את דגלינו ונצדיע לזכרם של שישים ותשעת ימאי אח"י דקר.

חיים בר-לב, רב-אלוף ראש המטה הכללי

דברי מפקד ח"י

בטכס האשכבה

69 צוללנים ישראליים מצאו את מותם במצור-לות ים.

69 נחשונים, בחירי האומה, מתנדבים שהקדישו חייהם לשרות הקשה והבודד ביותר במערכות בטחון ישראל.

אין אנו יודעים באיזה מסיבות נספו. ואפשר שאבדנה של אח"י דקר על צוותה ישאר לעולם בגדר תעלומה.

אולם בעינינו הם יהיו לעולם הקרבן שכל העמים יורדי-הים מקריבים על מזבח חופש-השיט בימים. היום אנו חולקים להם את הכבוד האחרון כש-עינינו נשואות אל הים הגדול אשר לקחם.

ים זה, אשר כה התאכזר אלינו הפעם, הוא גבולנו הפתוח היחידי. הים הזה הוא עורק החיים למדינה וגשר יחידי אל עולם התרבות והחופש. כאן מהלכות ספינותינו בצד ספינות כל האומות.

מרחבים אלה שמשו מאז ומעולם מרחב מפגש משותף לכל העמים ולעיתים קרובות אף זירת התמור-דדות אשר קבעה גורל עמים.

ולא היתה, ולא תהיה תקומה לעם אשר ויתר על רבונותו במרחב זה!

חדורי הכרה זאת, ונאמנים לשליחות זאת התנדבו צוללני דקר לשאת את חרב המגן במעמקי הים. את מיטב שנותיהם הקדישו להכשיר את עצמם לתפקיד זה, התובע אומץ לב, סבילות אין קץ ואחוות לוחמים, ומיטב הכשרון ותבונת הכפים.

יקיריהם ובני משפחותיהם הקריבו אתם שנים של סבל וחרדה תוך צפיה מתמדת לשובם בשלום מ-מעמקים.

כה דלה וקטנה משפחת הצוללנים שהצמחנו מתוכנו, וכה רבים הנספים מיד הגורל האכזרי.

גדולה האבידה ועמוקים הכאב והיגון אשר נישא אתנו לעד. נשא אותם בגאון כי קרבנה של דקר לא יהיה לשוא.

חתמנו בחיי נפשות יקרות אלה, ובדמעות האלמנות והיתומים, האמהות והאבות השכולים, ברית עולמים עם הים!

הצוואה שהשאירו לנו צוללני דקר אחת היא — נמשיך במקום בו הם נעצרו. ימשיכו טובי בחורינו להתנדב ולצלול, ולכבוש את מעמקי הים.

ויבטיח העם כלו למלא את אשר לקח הים. ואני תפלה שנהיה כלנו ראויים לקרבנם וזכרם של ששים ותשעת צוללני דקר.

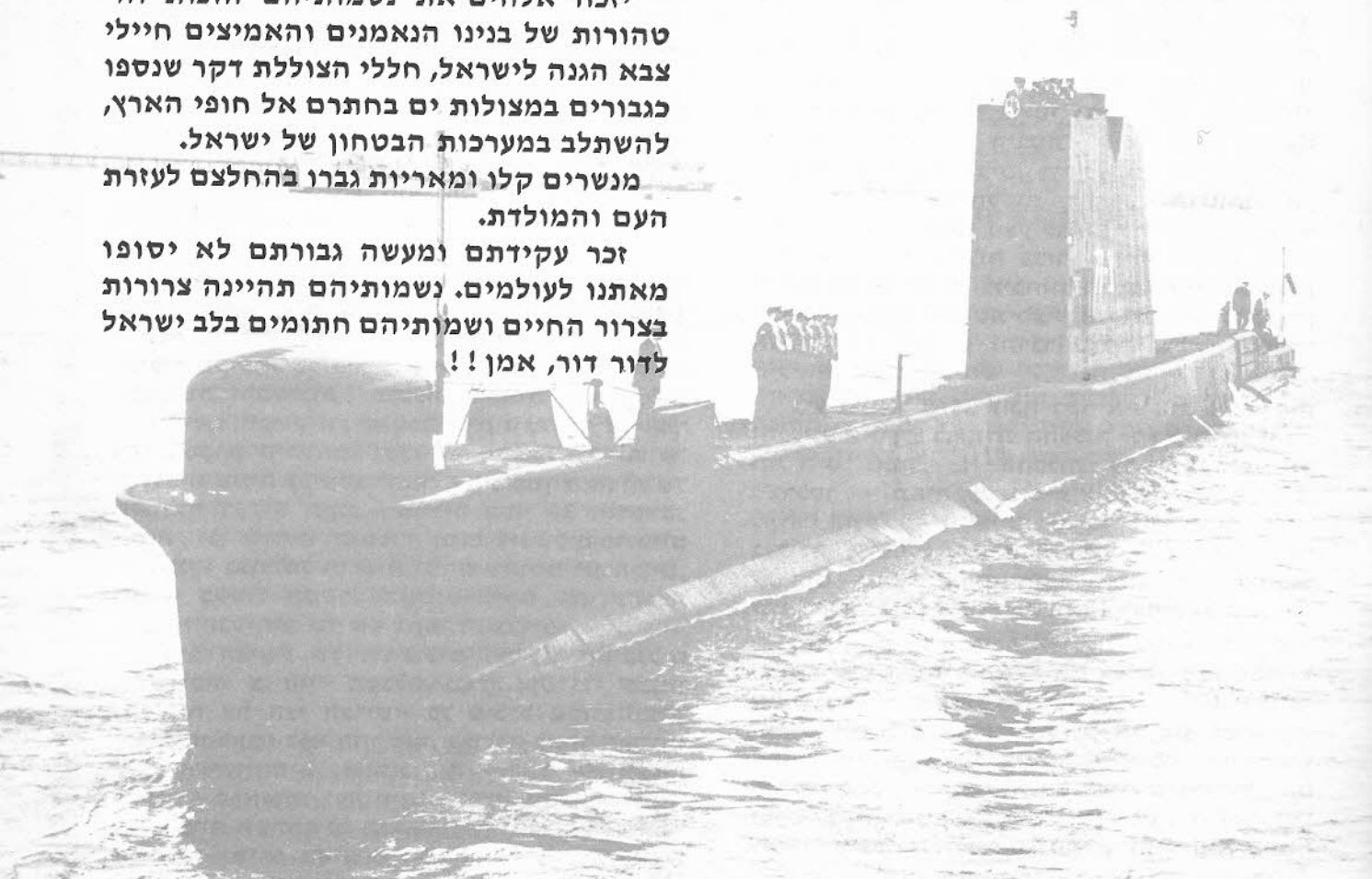
שלמה אראל, אלוף מפקד חיל-הים

מערכות-ים

בטאון חיל-הים

יזכור אלהים את נשמותיהם הזכות וה-
טהורות של בנינו הנאמנים והאמיצים חיילי
צבא הגנה לישראל, חללי הצוללת דקר שנספו
גבורים במצולות ים בחתרם אל חופי הארץ,
להשתלב במערכות הבטחון של ישראל.
מנשרים קלו ומאריות גברו בהחלצם לעזרת
העם והמולדת.

זכר עקידתם ומעשה גבורתם לא יסופו
מאתנו לעולמים. נשמותיהם תהיינה צרות
בצרור החיים ושמותיהם חתומים בלב ישראל
לדור דור, אמן!!

מ ע ר כ ו ת

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

העורך הראשי: סא"ל גרשון ריבלין
 "מערכות": העורך סא"ל צבי סיני
 עורך-משנה: רס"ג לי מרחב
 "מערכות-חימוש": קצין-עריכה רבי-סרן יעקב להט
 "מערכות-פלס": קצין-עריכה סגן-אלוף שלמה לב
 "מערכות-שריון": קצין-עריכה רבי-סרן מאיר איזנטל
 "קשר ואלקטרוניקה": רבי-סרן מהנדס י. בעל-שם
 מרכות המערכת: מרים דרורי
 צוות המערכת: סא"ל מ. שריג ש. גפני, א. גולדברשט

עורך: סרן אלי שחף

עריכה גרפית ושרטוט הדגם: אלי שפיר

צלם המערכת: עודד עגור

כתובת המערכת: ד. צ. 1074, צה"ל

הדפסת הדגם: פ. ס. ט. ל, דמוס אופסט בע"מ

בעניני מנויים, דגמים וחוברות קודמות
 יש לפנות אל: ההוצאה לאור מח' ההפצה,
 רח' ב' מס' 29, טל. 247185 — הקריה ת"א
 חוב' מס' 89, אדר תשכ"ח, מרס 1968

בחוברת זו דגם של הצוללת לויתן

הודפס באמצעות משרד הבטחון, ההוצאה לאור • מפעלי דפוס פלאי, פי.אי.סי. גבעתיים

מחיר חוברת זו: 2 ל"י

הודעת שר הבטחון בכנסת על אבדן הצוללת "דקר"

חודש וחצי לפני תחילת ניסוייהם כבר נמצא הצוות כולו באנגליה. למעלה ממחצית האנשים — 40 במספר — התמחו באנגליה עד חצי שנה, שמונה מעל לחצי שנה ו-19 מעל לשנה. כל האנשים היו בעלי ותק בשירות בצוללות. שני שלישים מהם היו בעלי ותק שבין שנה ומעלה לבין חמש שנים ומעלה.

ששת השבועות של אימוני-ההיבנות עברו על הצוות בבסיס-צוללות בריטי בסקוטלנד, שם פועלת גם מפקדה ל"אימוני היבנות". מומחים של מפקדה זו יצאו עם הצוללת לים, כדי לעקוב אחר פעולותיה של כל מחלקה ממחלקות דקר, והדיווחים של מומחים אלה שימשו מצע לבחינות דו-שבועיות אשר אותן ערך קצין-צוללות בכיר. בחינת הסיום היתה תירגול בן 36 שעות בנוכחות מפקד בסיס הצוללות הבריטי ומפקד שייטת-הצוללות. הן הצוללת והן הצוות עמדו במבחן והדבר נמסר בעל-פה למפקד חיל-הים שביקר בבסיס.

ב-9 בינואר 1968 עזבה דקר את נמל פורטסמות והפליגה לארץ; בפקודת ההפלה לדקר ממפקדת חיל-הים נאמר, כי ההפלה עד לנמל-התידלוק גיברלטר — תהיה על-מימית ותיעשה בנתיב ישיר. לאחר התידלוק והיציאה מגיברלטר תפליג דקר בצלילה רצופה ובנתיבים ישירים — מצפון ומדרום לכרתים — לנמל חיפה. דקר היתה אמורה להיכנס לנמל חיפה ב-29 בינואר, שעה 10 לפני-הצהריים.

בעת הפלגתה העבירה הצוללת למפקדת חיל-הים שלושה סוגי דיווחים; א. דיווח אחת ליממה, הכולל את מקום הימצאה של הצוללת בשעה 6 בבוקר באותה יממה, את סיכום הפעילות של היממה האחרונה, את תחזית הפעילות ליממה הקרובה, את יתרת הדלק בצוללת וכן הודעה על ליקויים בכוננות, אם ישנם. ב. התקשרות-ביקורת, בין בשידור גלוי ובין בשידור מוצפן. תכליתה של התקשרות זו היא אימות לכך שלצוללת שלום. ג. דיווח על הכניסה לנמל-התידלוק (גיברלטר) ועל היציאה ממנו וכן על כל צלילה וכל עליה על פני המים.

ב-15 בינואר, בשעות הבוקר, נכנסה דקר לנמל גיברלטר, תידלקה ועוד בו ביום, בחצות, יצאה את הנמל והודיעה על צלילה, בהתאם לפקודה. מן הצלילה ועד להפסקת הקשר עמה קיימה הצוללת קשר-אלחוט תקין עם מפקדת חיל-הים, בהתאם להוראות-הדיווח. דיווחי הצוללת, כפי שהצטיירו על המפה במפקדת חיל-הים, העידו שהיא מתקדמת לחיפה בנתיב שצויין בפקודה, במהירות של קצת מעל ל-7 קשר;

ביום ד', 24 בינואר, בשעה 6-10 בבוקר נתקבל מהצוללת הדיווח היומי האחרון, נאמר בו, כי הצוללת נמצאת במעלת הרוחב 61-34 צפון ובמעלת האורך 26-26 מזרח ושהפעילות שלה ביממה שחלפה וביממה הקרובה היא אימון יחידתי בדרך לחיפה.

ב-25 בינואר נותק הקשר עם הצוללת דקר שהפליגה תחת פיקודו של רב-סרן יעקב רענן. מאז תמו החיפושים אחריה, ב-4 בפברואר 68 בערב, לא התגלתה כל עובדה חדשה שיהא בה כדי לשפוך אור על הגורל שפקד את דקר. להלן העובדות הקשורות באובדן הצוללת והמסקנות הנובעות מהן:

לפני רכישתה על-ידינו היתה זו צוללת בריטית מדגם "טי" ושמה היה טוטס. בנייתה הושלמה ב-1945, ובתחילת שנות ה-50 שופצה באופן יסודי ונבנתה למעשה מחדש. היא היתה בשירות פעיל בצי הבריטי עד לרכישתה על ידינו ביוני 1965, יחד עם אחותה לויתן.

לאחר רכישתה ועד הנפת נס השירות של חיל-הים עליה, כעבור שנתיים ומעלה, עברה דקר שיפוץ יסודי במספנת הצי הבריטי בפורטסמות. דבר זה כלל שיפוץ תקופתי של פירוק, בדיקה, תיקון וחיודש כל המכונות והמערכות; תוספת תיקונים לפי המלצת המומחים הבריטים; תוספת תיקונים שנדרשה על-ידי מפקדת חיל-הים, בכלל זה החלפת יחידות של מערכות שונות על-מנת להאריך את משך השירות של הצוללת בשלוש תקופות-פעילות בנות 30 חודש כל אחת; וכן שינויים ותוספות, מהם שיכלולים בריטיים שהוכנסו בצוללות חדישות ומהם שינויים ישראלים, ובהם בשטח הקשר והאלקטרוניקה וכן הגברת אמצעי-הבטיחות נגד אש בתאי המצברים.

טיב הביצוע של השיפוצים ועמידת המיכללים והמערכות בניסויי הקבלה נבדקו על ידי מנגנון הפיקוח של הצי הבריטי. כל מיכלל משופץ נבדק בבית-המלאכה לפני ההתקנה, בצוללת לאחר התקנתו בה, ובניסוייהם. צוות-פיקוח ישראלי ליווה את השיפוץ מראשיתו ועד סיומו. גרעין מקצועי מנוסה של הצוות השתתף גם הוא בפיקוח והפעיל כל מיכלל ומערכת בסיום השיפוץ. כהכנה לניסוייהם בוצעו בנמל פורטסמות בדיקת אטימות של גוף הצוללת מעל למים ובדיקת אטימות תוך צלילות סטאטיות בתוך הנמל.

לפני שהפליגה הצוללת לניסוייהם ולאימונים, הגיע בספטמבר 1967 מפקד שייטת הצוללת לפורט-סמות, עבר על תוצאות הבדיקות ונכח בבדיקות המסכמות. ניסוייהם בוצעו בסוף ספטמבר בתעלה האנגלית. על הנסויים פיקח הצוות הבריטי, שנמצא בדקר. הצוללת נמצאה כשירה מהבחינה הטכנית להפלה, לצלילה ולהפעלת כל מערכותיה. בגמר ניסוייהם אלה ביצעה הצוללת במימי סקוטלנד אמונים במשך ששה שבועות. בכל סוגי ההפלגות, הצלילות וההפעלות וכן גם ניסויי צלילה עמוקה של 360 רגל, היא עברה גם ניסויי רעשים וירי טורפדו, בכל האימונים האלה נמצאה "דקר" בכשירות טכנית תקינה, וגם בהפלגתה לארץ, עד לניתוק הקשר עמה, היתה הצוללת במצב טכני תקין.

שטח החיפוש. בשל הרוח החזקה הושם הדגש בכיוון קפריסין, צפון-מזרחה מן התיב, מתוך ראית האפ- שרות שהצוללת נגרפה לכוון זה. אחר-הצהרים נמסר מקפריסין, שייתכן ונקלטו שידורים של מצוף- הצוללת. למחרת היום רוכזו החיפושים דרומית לקפריסין, במקביל לחיפושים שנערכו לאורך התיב המקורי של דקר ביומיים הבאים נמשכו החיפו- שים בקנה-מידה גדול. ב-30 בינואר בערב קבע מרכז ההצלה בקפריסין, שאין עוד סבירות שהצוות בחיים, ושהכוחות הזרים ימשיכו בחיפושים עוד יממה אחת. עם חשיכה הפסיקו הכוחות הזרים את השתתפותם בחיפושים, ולמחרת, ב-1 בפברואר, המשיכו בהם רק כוחות ישראליים. ביומיים הבאים, ב-2 בפברואר וב-3 בו הפסקו הסיורים ליד קפריסין, לאחר שהאיזור כולו נסרק.

ב-4 בפברואר התרכזו חיפושים ע"י הכוחות הישראליים בתיב ההפלגה של דקר. אותו יום אחר-הצהריים נמסר, כי יש לראות את הצוללת ואת צוותה כ"נעדרים", וכי החיפושים יופסקו בו בערב.

החיפושים אחר "דקר" היה מבצע בקנה-מידה בן- לאומי ללא-תקדים. חיל-הים הישראלי הפעיל 10 כלי-שיט, 14 אניות-סוחר ונוסף על אלו הוסטו ממסלולן עוד ארבע אניות-סוחר ישראליות, שהופעלו בחיפושים. כוחות הצי הזרים כללו שלוש משחתות אמריקאיות, משחתת וספינת-טורפדו בריטיות, ארבע משחתות תורכיות ועוד אניות אחרות. חיל-האוויר הישראלי ביצע 57 גיחות, ושאר כוחות האוויר 59. כוחות-האוויר סרקו 367,210 קילומטרים מרובעים, וכוחות-הים למעלה מ-212,466 קילומטרים מרובעים. אנו מניחים, שלו היתה דקר על-פני המים, היתה מתגלית על-ידי המטוסים והאניות, ואילו היו על-פני המים ריכוזי-אנשים או ריכוזי-דלק או ריכוזי-ציוד, היו מתגלים גם הם.

גילוי הצוללת על קרקע הים אפשרי מבחינה תיאורטית, אבל לנו אין כל אמצעים ומכשירים לבצע זאת בכוחות ישראליים. גם אם תיעשה פעולה זו — אין ודאות שאמנם תוכתר בהצלחה ודקר תימצא. כמובן אי-מצאתה לא תוכל להיות הוכחה לכך שאכן לא טבעה באיזור שנסרק. התוצאה האפשרית שנתן להעלות על הדעת היא רק קביעת מקום אבדנה. אם יהיו בידי צה"ל האמצעים הדרושים לכך — נבחון את האפשרות הזאת וכן נמשיך לעקוב אחר כל סימן העלול להתגלות ולהצביע על מקום וסיבות טביעתה של הצוללת דקר.

אדוני יושב הראש, חברי הכנסת, בצער ובכאב הבאתי בפניכם — ומעל במה זו בפני העם כולו — את ההודעה של אובדנה של דקר. הרשו נא לי להביע את השתתפותה של הממשלה כולה והשתתפותי באבלם הכבד של בני משפחותיהם, שהוא אבל של העם כולו. אסון כבד פקד אותנו. צוות נפלא של טובי בנינו נפל בעת מילוי תפקידו על משמרת העם. יהיה זיכרם שמור עימנו לעד ואורם מנחה דרכנו.

נתמיד במשימת חייהם ונחשל את זרועה הימית של ישראל.

יתרת הדלק עמדה על 60 אחוז וליקויי כוננות לא היו. באותו יום, בשעה 12-07 בצהרים ובשעה 18-15 אחר- הצהריים נתקבלו עוד שני מברקים. למחרת, 25 בינואר, 2 דקות לאחר חצות, נתקבל מהצוללת מברק ביקורת במפקדת חיל-הים. זה היה המברק המוצפן האחרון. בשעה 8 בבוקר אותו יום צריכה היתה דקר לדווח למפקדה ולא דיווחה. ההאזנה לצוללת הוגברה וקראו לה מספר פעמים, בנסיון להקים אתה קשר. ההערכה היתה, שהצוללת נתקלת באיזה קושי שהוא בהקמת קשר. בהמשך היום, ב-12-20 בצהרים, התקיים קשר קצר בין דקר למפקדת חיל-הים באותות נוהל. אבל לפני שהסתיים הקשר, חדלה דקר לענות למפקדה, וכל הנסיונות לחדש את הקשר לא נשאו פרי. הקריאות וההאזנה לדקר נמשכו וההנחה היתה שדקר ראתה בקשר זה קשר ביקורת, ומכאן שהיא עתידה להתקשר רק כעבור שמונה שעות.

עד לשעה 20-20 וגם לאחריה לא נקלט מאומה מדקר, למרות ההאזנה ונסיונות הקריאה. במועד זה התעורר חשש שקרה משהו לצוללת. ההנחה היתה שהיא על-פני המים ואינה מסוגלת להתקשר מאיזו סיבה שהיא. למפקדת חיל הים היה ידוע שבאותו איזור היו גם בעבר קשיי קשר עם כלי-שיט. הסיכום היה, שאם לא יוקם קשר עם דקר במשך הלילה, יוחל למחרת בחיפושים אחריה.

מאחר שלא נוצר קשר עם הצוללת במשך הלילה, הופעלו עם בוקר, יום 26 בינואר, החיפושים.

החיפושים נערכו על-פני הים בלבד, אין כל אפשרות טכנית, לחפש את הצוללת על קרקעית הים, כי העמקים באזור זה גדולים מדי והשטח אשר בו צריך היה לחפש רחב מדי.

ניהול החיפושים בוצע על-ידי מפקדת חיל-הים, אשר נעזרה במפקדת חיל-האוויר וכן במרכז החיפוש וההצלה הבריטי בקפריסין, שם נמצאו גם קציני- קישור של חילות הים והאוויר שלנו. בחיפושים הופעלו כוחות ים ואויר ישראליים, אניות-סוחר ישראליות וזרות, כוחות-האוויר וחילות-הים של בריטניה, ארצות-הברית, יוון ותורכיה וכן כמה אניות-סוחר זרות שאנו אסירי תודה להם על פעולתם הנדיבה והמסורה. שטח החיפושים חולק לגזרות לכלי-השיט, וכוסה מלמעלה על-ידי סיור אווירי. המטוסים הפנו את כלי-השיט לכל כתם-שמן ועצם צף, שנתגלו מן האוויר, וכלי-השיט היו ניוגשים למקום, בודקים את כתם-השמן, נוטלים ממנו דוגמה, אוספים את העצם וסורקים את הסביבה במכשירים לגילוי-צוללות.

נוסף על החיפושים הפיסיים בשטח — בעין וב- ראדאר — קויימה רשת נרחבת של האזנות לכל עורקי הקשר שבהם עשויה היתה דקר לקרוא. כן שודרו במשך החיפושים פניות אל האניות והמטוסים שעברו באיזור, שישתתפו בחיפוש אחר הצוללת.

הכוחות הזרים הראשונים — מטוסים בריטיים מקפריסין — הצטרפו לחיפושים ביום ו' 26 בינואר, לפנות ערב. למחרת, בשבת, 27 בינואר, גדל מספר כלי-השיט והמטוסים שהופעלו בחיפוש והורחב גם

מפקד
שייטת-הצוללות
מטיל זר-כבוד
בלב ים
לתפארת
הצוות והצוללת

דברי יו"ר הכנסת

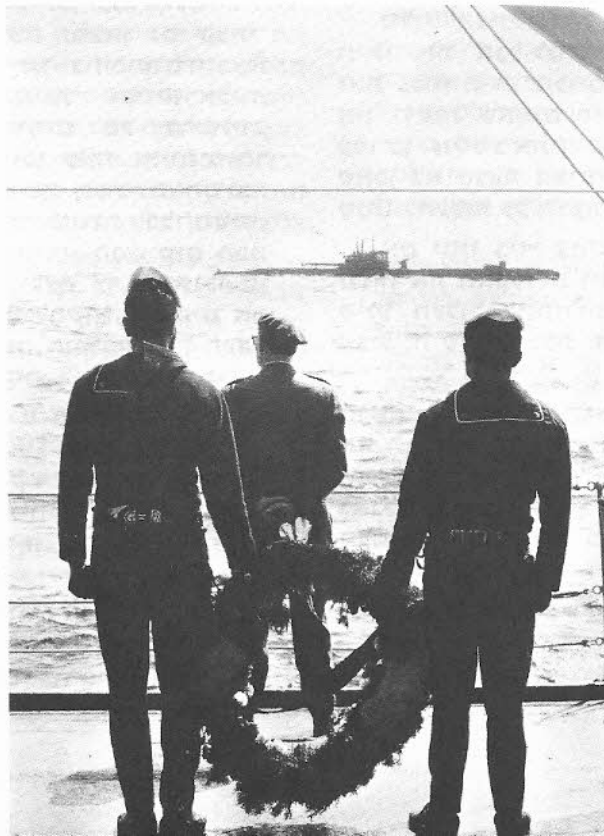
אדוני הנשיא, כנסת נכבדה.

עם חלוף יום ועוד יום מאז פרסום הידיעה והפסקת הדיווחים מהצוללת דקר, אחזה בכולנו חרדה לגורל הצוללת והצוות, 69 יורדי ים. עם קום אדם מישראל לעבודת יומו היתה מחשבתו הראשונה גורל דקר. כשמענו מפי שר הבטחון את ההודעה על העדרות הצוללת התאבלו המשפחות, הורים, נשים, ילדים, בני משפחה ואתם התאבל עם ישראל. והנה שמענו את ההודעה הרשמית על אבדן הצוללת, מחדש התעורר היגון על אבדן 69 נפשות

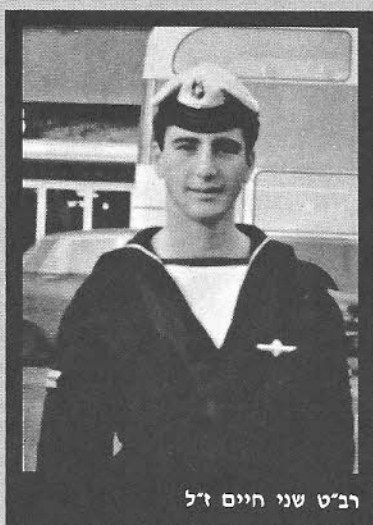
יירות, 69 מלחים שחתרו לחופי המולדת למען הגבר בטחונה ואבדו במצולות-ים. מאז מלחמת העצמאות חי עם ישראל במתח נשגב וטרגי של מעבר מהתפעלות להתגשמות תקוות עתיקות ומתפארת הגבורה של רבים, אל אבל כבד על מות הגבורה של יחידים. זה גורל הדורות הלוחמים, זה גורלה של מדינת ישראל. בדמייד חי, בדמייד חי.

מעומק הלב אני מביע את השתתפות הכנסת והעם בישראל באבל המשפחות. שמות 69 ימאי דקר חרותים על דברי הימים של ישראל.

י' באדר תשכ"ח,
7 במרס 1968

לפני הטלת הזר
בטקס האשכבה
שנערך בים מעל
סיפון אח"י פו

רב"ט שני חיים ז"ל

רס"ן רענן יעקב ז"ל

רב"ט אהרון אהרון ז"ל

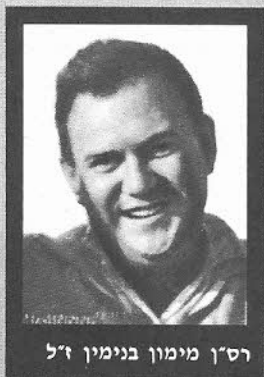
רב"ט דרורי נמרוד ז"ל

סמל צוללן

רס"ל רון יעקב ז"ל

רס"ן מימון בנימין ז"ל

רס"ר טל צבי ז"ל

רס"ל רפאלי רפאל ז"ל

צוות אח"י דקר

רב"ט רון אברהם ז"ל

רס"ל מנור דן ז"ל

רב"ט נצר יוסף ז"ל

רב"ט ספרן מאיר ז"ל

סמל צוללן

רס"ן בוקאי אברהם ז"ל

רס"ל מזרחי יחזקאל ז"ל

סרן שמעון רן ז"ל

צוות אח"י דקר

רב"ט שקד בנימין ז"ל

סגן סנפיר ראובן ז"ל

סמל ברנע יוסף ז"ל

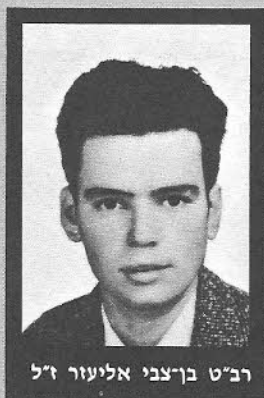
סגן פז אריה ז"ל

סמל צוללן

רב"ט אלמוג יוסף ז"ל

רב"ט ברצבי אליעזר ז"ל

סמ"ר רונן יהודה ז"ל

רב"ט מזרחי יעקב ז"ל

סמל בז אברהם ז"ל

סמ"ר שחר אברהם ז"ל

רב"ט שמואלי יובל ז"ל

סמל צוללן

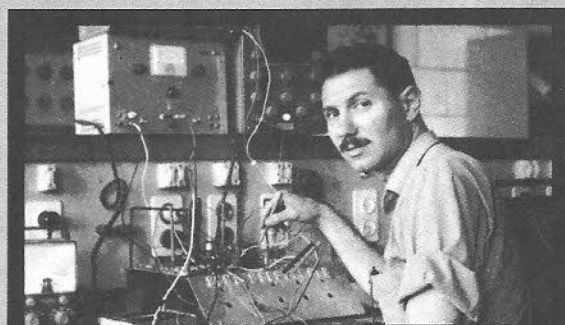
סמל אראל משה ז"ל

רב"ט ששון יחזקאל ז"ל

רב"ט שרוני אלכסנדר ז"ל

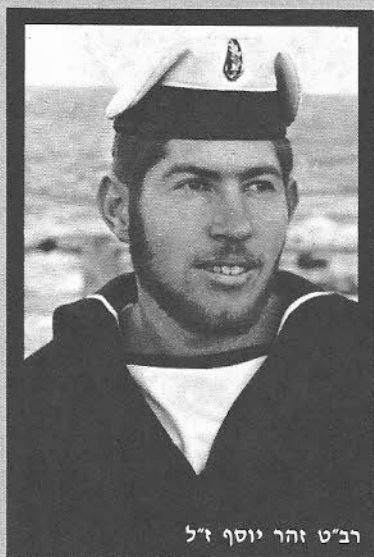

סרן אופק שלמה ז"ל

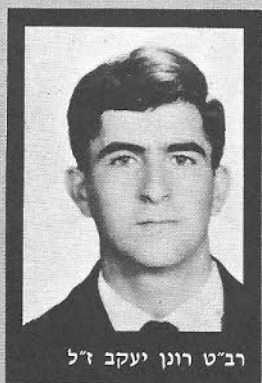

רב"ט ורדי שלמה ז"ל

צוות אח"י דקר

רב"ט זהר יוסף ז"ל

רב"ט רוני יעקב ז"ל

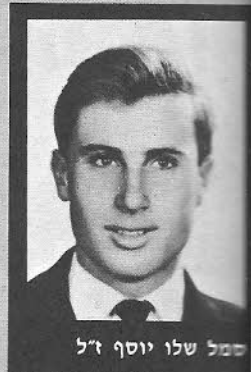
סמ"ר פרג צבי ז"ל

רב"ט יוחאי ישעיהו ז"ל

סמל צוללן

סמל שלו יוסף ז"ל

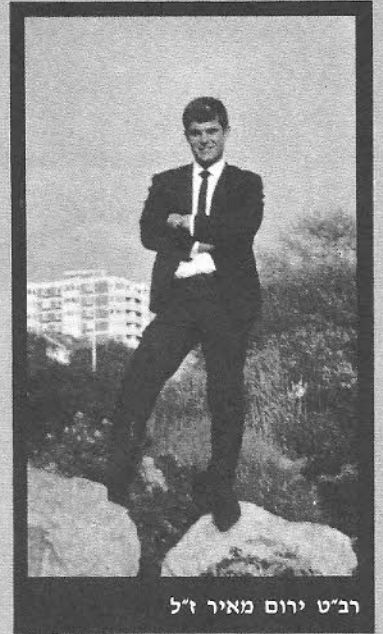
רב"ט כרמי ישראל ז"ל

סגן הראבון צבי ז"ל

רב"ט דגני מנחם ז"ל

רב"ט ירום מאיר ז"ל

סמל צולמן

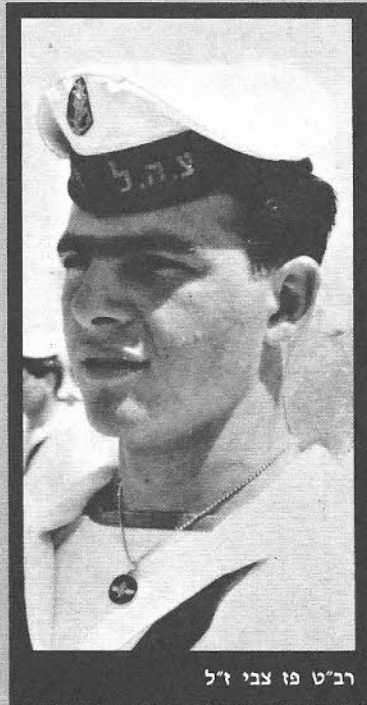
רב"ט נרקיס מנחם ז"ל

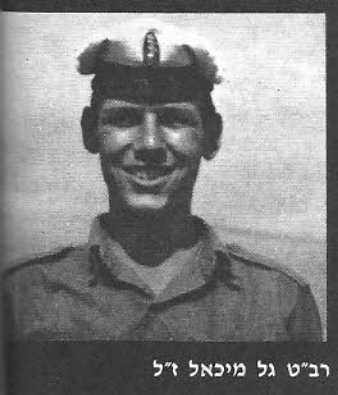
סמל גל ראובן ז"ל

סגן ד"ר מאור יעקב ז"ל

רב"ט פוזי צבי ז"ל

רב"ט גל מיכאל ז"ל

רב"ט גדיש משה ז"ל

צוות אח"י דקר

סגן להב יוסף ז"ל

רב"ט ינאי דוד ז"ל

סמל מדמון עודד ז"ל

סמל צולמן

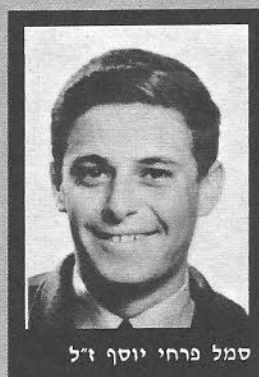
רב"ט קדוש אלי ז"ל

רס"ל חדר מיכאל ז"ל

רס"ר כהן נסים ז"ל

סמל פרחי יוסף ז"ל

רב"ט גלילי יהודה ז"ל

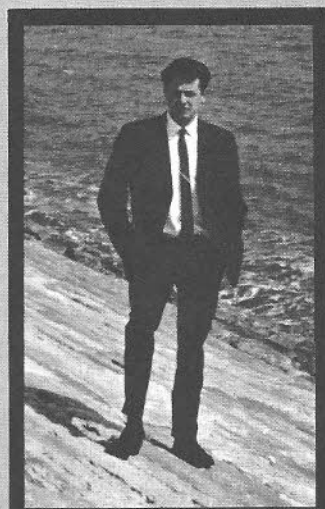
רב"ט זהבי צבי ז"ל

סמ"ר תמיר אמנון ז"ל

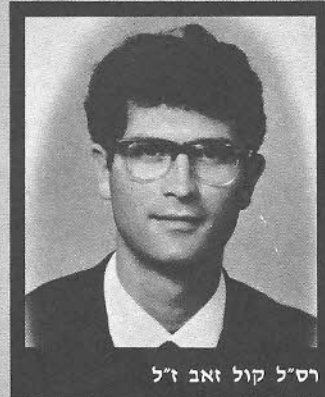
רס"ר דרור עזריאל ז"ל

סמל בן-שלום דוד ז"ל

סמל צוללן

רס"ל קול זאב ז"ל

רס"ל עטרי אברהם ז"ל

סמ"ר טרשי מרדכי ז"ל

רב"ט עוגן יצחק ז"ל

צוות אח"י דקר

סמל ברזאב חיים ז"ל

רב"ט שרוני אליעזר ז"ל

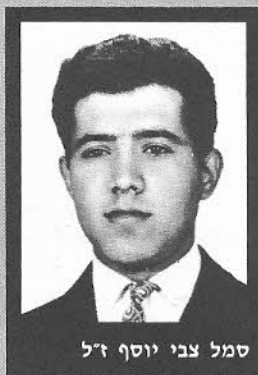
סגן סגל גדעון ז"ל

סמל צוללן

רס"ל רון אמנון ז"ל

סמל צבי יוסף ז"ל

רב"ט פז אמנון ז"ל

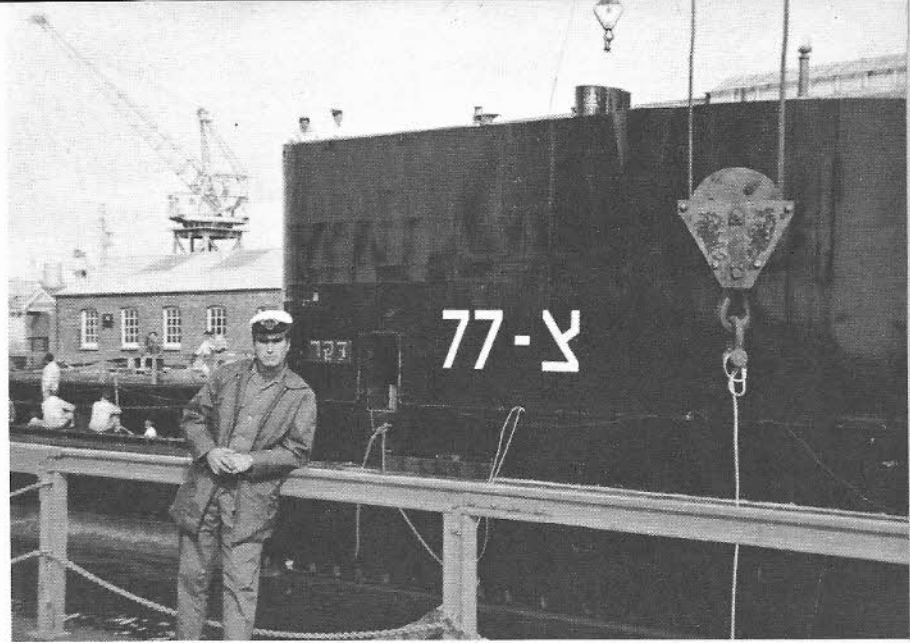
רב"ט עוזרי בצלאל ז"ל

קרבנותיה של אח"י דקר

רס"ן	רענן (פריש) יעקב ז"ל נולד 1934. שרת בפלגת הטרופדות, באח"י תנין, באח"י רהב, באח"י נוגה ובאח"י דקר
רב"ט	אהרון (דוגה) אהרון ז"ל נולד 1946. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
סרן	אופק (אופוצ'ינסקי) שלמה ז"ל נולד 1933. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	אלמוג (סויסה) יוסף ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
סמל	אראל (אנגל) משה ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
סמל	בז (בוזנה) אברהם ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, ביחידת קשר וגילוי, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	בן-צבי (בו'ז'נסקי) אליעזר ז"ל נולד 1949. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
סמל	בן-שלום (ידלובקר) דוד ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
סמל	בר-זאב (רייכברגר) חיים ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
סמל	ברנע יוסף ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
רס"ן	ברקאי (בורסוק) אברהם ז"ל נולד 1937. שרת באזור ים סוף, באח"י נוגה באח"י רהב ובאח"י דקר
רב"ט	גדיש משה ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	גל (הפנר) מיכאל ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
סמל	גל (גלמן) ראובן ז"ל נולד 1946. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
רב"ט	גלילי (גלולה) יהודה ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	דגני מנחם ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
רס"ר	דרור (דוניוס) עזריאל ז"ל נולד 1935. שרת באח"י אילת, בבה"ד, בבסיס קליטה ומיון, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	דרורי נמרוד ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד, באח"י רהב, באח"י תנין ובאח"י דקר
רס"ל	הדר (דהן) מיכאל ז"ל נולד 1944. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
סגן	הר-אבן (הריבן) צבי ז"ל נולד 1946. שרת בבה"ד, באח"י רהב, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	ורדי (ויצמן) שלמה ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י רהב ובאח"י דקר
רב"ט	זהבי (גולדשטיין) צבי ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	זהר יוסף ז"ל נולד 1946. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
רס"ר	טל (טייטלר) צבי ז"ל נולד 1931. שרת בפלגת הטרופדות, באח"י תנין ובאח"י דקר
סמ"ר	טרשי מרדכי ז"ל נולד 1947. שרת בבה"ד, באח"י לוייתן ובאח"י דקר
רב"ט	יוחאי ישעיהו ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד, באח"י רהב ובאח"י דקר
רב"ט	ינאי (ינה) דוד ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
רב"ט	ירום מאיר ז"ל נולד 1948. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
רס"ר	כהן נסים ז"ל נולד 1935. שרת בבה"ד, בפלגת הטרופדות, באח"י תנין ובאח"י דקר
רב"ט	כרמי (וינשטיין) ישראל ז"ל נולד 1946. שרת בבה"ד ובאח"י דקר
סגן	להב (סיקורל) יוסף ז"ל נולד 1942. שרת בבה"ד, באח"י רהב ובאח"י דקר
סגן-דרמאור (פולרביץ) יעקב ז"ל נולד 1939. שרת בבסיס נמל חיפה ובאח"י דקר	

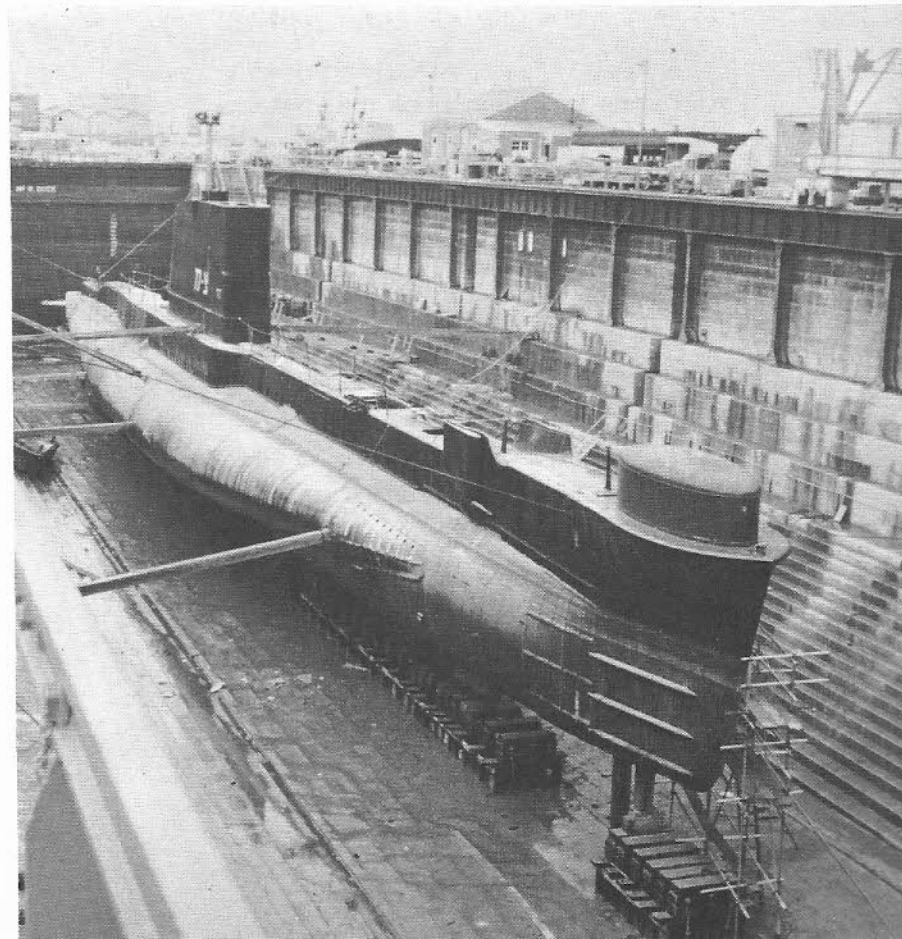
סמל	מדמון עודד ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	מזרחי יחזקאל ז"ל
נולד 1942. שרת בבה"ד, באחי תנין, באחי לויתן ובאחי דקר	
רב"ט	מזרחי יעקב ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	מימון בנימין ז"ל
נולד 1926. שרת במפקדת חיל-הים, ביחידת קשר וגילוי, בבה"ד ובאחי דקר	
רב"ט	מנור (מנס) דן ז"ל
נולד 1944. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	נצר (וולברג) יוסף ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, באחי רהב ובאחי דקר	
רב"ט	נרקיס (נרגוס) מנחם ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
סגן	סגל גדעון ז"ל
נולד 1943. שרת בבה"ד, באחי רהב ובאחי דקר	
סגן	סנפיר (שנפר) ראובן ז"ל
נולד 1946. שרת בפלגת הטרפדות ובאחי דקר	
רב"ט	ספרן מאיר ז"ל
נולד 1943. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	עוגן (מרקוביץ) יצחק ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	עוזרי בצלאל ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי רהב ובאחי דקר	
רב"ט	עטרי אברהם ז"ל
נולד 1939. שרת בבה"ד, באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
סמ"ר	פרג צבי ז"ל
נולד 1944. שרת בבה"ד, באחי רהב ובאחי דקר	
סמל	פרחי יוסף ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
סגן	פז (פיינגולד) אריה ז"ל
נולד 1945. שרת בבה"ד, באחי רהב ובאחי דקר	
רב"ט	פז (פיזה) אמנון ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	פז (פומרנץ) צבי ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד ובאחי דקר	
סמל	צבי יוסף ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	קדוש אלי ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	קול (קלוורי) זאב ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, בבסיס נמל חיפה ובאחי דקר	
רב"ט	רון אברהם ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד ובאחי דקר	
רב"ט	רון (רינגולד) אמנון ז"ל
נולד 1943. שרת בבה"ד, באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	רון (שוקרון) יעקב ז"ל
נולד 1941. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
סמ"ר	רונן (שטיין) יהודה ז"ל
נולד 1946. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	רונן (וקנין) יעקב ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד ובאחי דקר	
רב"ט	רפאלי (פזידה) רפאל ז"ל
נולד 1938. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
סרן	שמעון רן ז"ל
נולד 1934. שרת באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
סמ"ר	שחר (שפיטלר) אברהם ז"ל
נולד 1945. שרת במספנה, באחי אילת ובאחי דקר	
סמל	שלו (פרידמן) יוסף ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	שמואלי יובל ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	שני (שניאורסון) חיים ז"ל
נולד 1949. שרת בבה"ד, באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	שקד (מנדל) בנימין ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	שרוני אליעזר ז"ל
נולד 1947. שרת בבה"ד, באחי רהב, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	שרוני (קנדל) אלכסנדר ז"ל
נולד 1948. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	
רב"ט	ששון יחזקאל ז"ל
נולד 1946. שרת בבה"ד, באחי לויתן ובאחי דקר	
סמ"ר	תמיר (קפלן) אמנון ז"ל
נולד 1944. שרת בבה"ד, באחי תנין ובאחי דקר	

1. סמ"ר אברהם שחר ז"ל ליד הצוללת במעגנה בפורטסמות
2. אח"י דקר במבדוק יבש
3. על חרטום הצוללת בסקוטלנד ניצב סמל חיים בר-זאב ז"ל

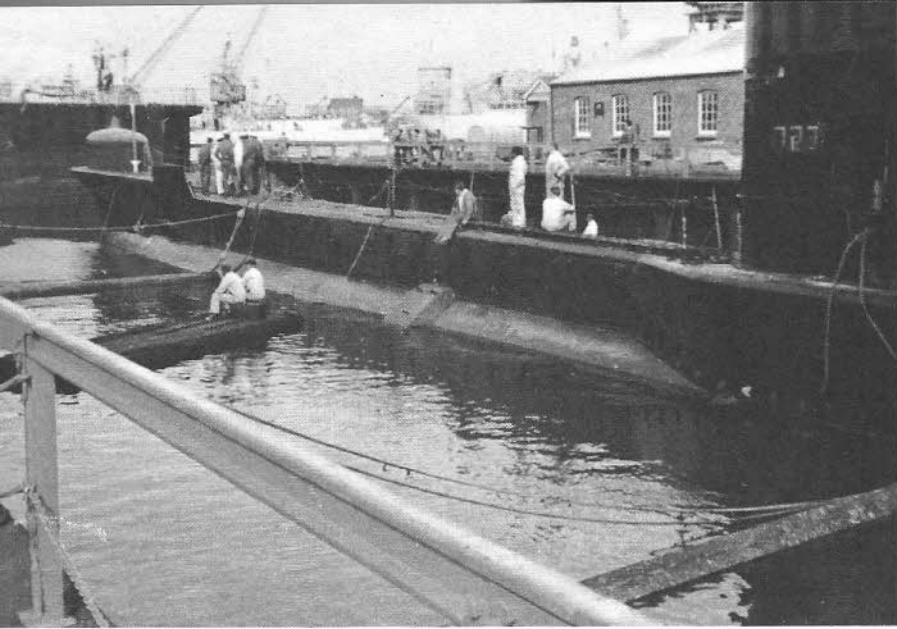

דקר בתמונות

2

1. מלחים ישראלים ופועלים בריטים מכינים את הצוללת לקראת ההפלגה
2. על גשר-הפיקוד
3. אח"י דקר מוכנה לעזוב את פורטסמות

אח"י דקר

אני בוכה - אלי. באלהים - בוכה.
 ואיך אוכל שלא, בשטף הקצף הלך
 את תלומות אחי.

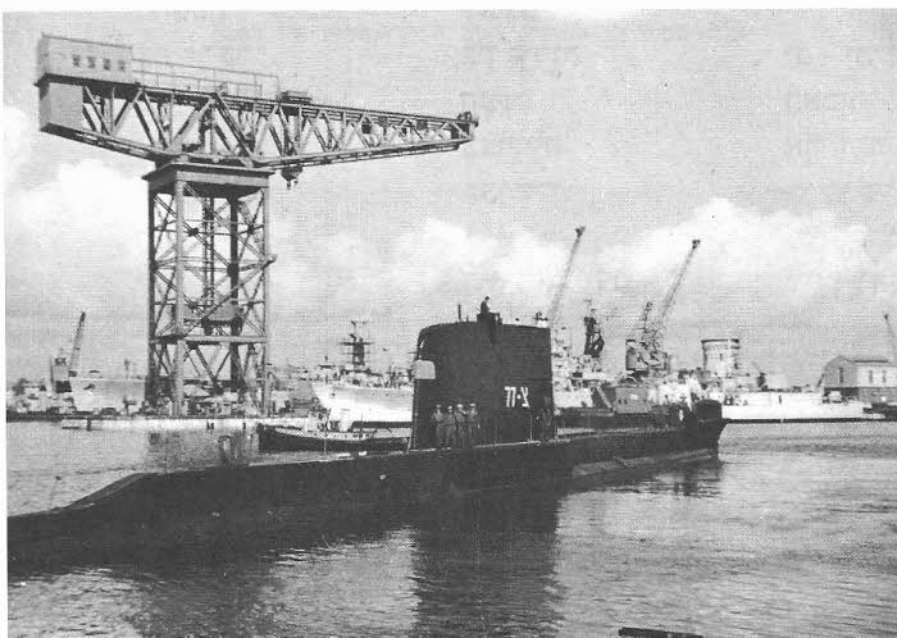
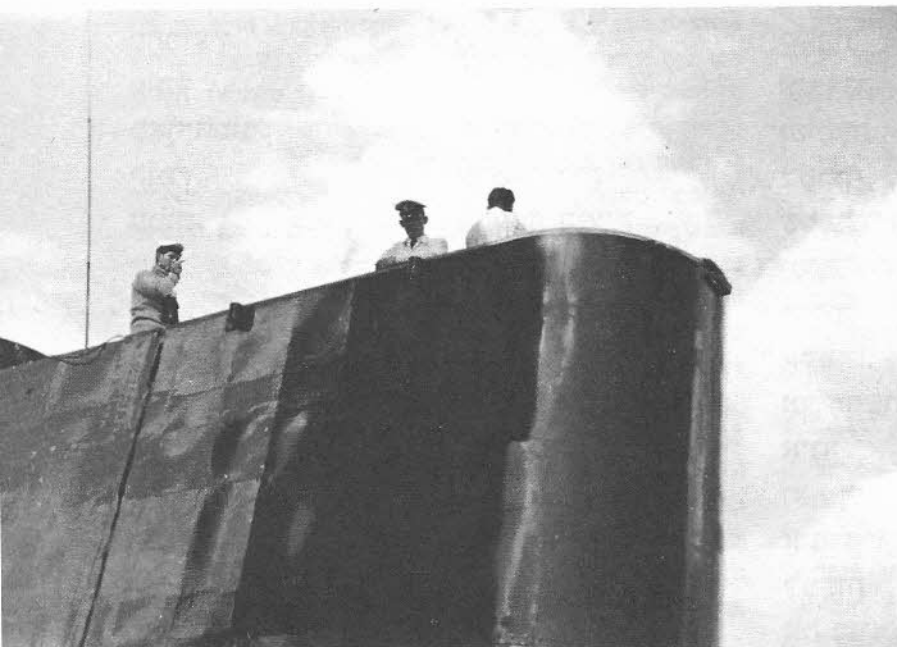
יתמות - אלי. באלהים - יתמות.
 כי אין הכח בגלים
 לשאת ארון מתי.

אלי - !
 שכעים לצקדה -
 ועוד תסער. ועוד תחפץ
 במות הבן -
 ואברקם!!

אלי - שכחתי. באלהים - שכחתי
 פשר דבר הברית, אלי -
 באלהי הברית! -
 תקח ולא תמן!!
 תרעב ולא תשבע!!

אני בוכה - אלי. באלהים - בוכה
 ואיך אוכל שלא -
 בלחץ גלים החוף לים,
 וכל אחי -
 שכעים, אלי -
 אוכדים בינות קצפם.

ישראל שניר

נוצץ גל-און רועץ...

לסגן ד"ר יעקב מאור ב"דקר"

על קרקע אפולית כבר חדל לדפק בקיר העשת להעלותו משם...	ואון אמ ואון אב ואון יפהפיה אוהבת ואון עם שלם קשבת ומאזינה ושומעת בטרוף של עצר נשימה ימים, לילות אלמים. אך הרשת אינה ואף דיג אינו למשות את בני משם...	קירות - חומות אנה הן נעות?!	נוצץ גל-און רועץ אפר, שחר, אפל מתרוצץ, פורץ כארניה זונק קופץ, עולה, יורד, בולע ובועץ שני-אגרוף אדיר על דפנות הקיר של המון ספינות, שעליהן אמה שלמה מחפשת את "דקר". גם הקצף נגרר בשצף ואחריו יחדו - מתגלגלים גלי-גלים ענקיים גבוהים...
ועל הים הוא דם ישמר עדי יחזר לא ערירי, עמו - חבריו - צוללניו ו"דקר"...	ואון אמ ואון אב ואון יפהפיה אוהבת ואון עם שלם קשבת ומאזינה ושומעת בטרוף של עצר נשימה ימים, לילות אלמים. אך הרשת אינה ואף דיג אינו למשות את בני משם...	רוחות הומות שורקות, מיללות. חולפים, אהה, ימים, לילות בחפושי הסרק. רועמות צליפות ברק וים אלים מרעיש גלים תלי-תלים...	
בינתיים - גל נים-לא-נים באין-אונים, חרש, חרש, בשירי ערש שר את מנגינותיו לבן שלי, שקצת צנף עצום עפעף וים עברי - למראשותיו...	ואון אמ ואון אב ואון יפהפיה אוהבת ואון עם שלם קשבת ומאזינה ושומעת בטרוף של עצר נשימה ימים, לילות אלמים. אך הרשת אינה ואף דיג אינו למשות את בני משם...	הוא לא נרדם ולא נדם, הוא דופק בחנק תוף השנק על קירות פלדה...	

החיפושים מעל סיפון אח"י יפו

מאת: מיכה שגריר

להוציא את מפקד שיטת המשחתות שהצטרף להפלגה לסיצליה, ולמפקד אח"י יפו, לא התרגש איש מבין המסובים מהמברק הבהול שהובא לשולחן מחדר האלחוט. אולם גם שני הקצינים הישראליים השכילו להסתיר את התרגשותם. הארוחה וחילופי הדברים נמשכו במסלולם המקובל. מהסיפון הקדמי הגיעו קולותיהם של אנשי משמרת צבע אדום שהתכוננו לרדת לראשונה מאז עגינת האניה, לחוף.

אנשי משמרת צבע אדום לא הספיקו לרדת לחוף. הפקודה הפתאומית להשאיר באניה היתה חזקה מרטינתם. הם התכוננו בעינים כלות באורחים רמי המעלה שעשו דרכם אל הרציף והפליגו במכוניותיהם אל אורות העיר. אז כבר ידעו אלה שצריכים לדעת כי המשחתת קיבלה הוראה לצאת לאלתר מהנמל ולהפליג אל הים. קצין המשמרת שלייד ה"גאנג ויי" החל רושם את שמות אלה מבין אנשי המשחתת שהספיקו לרדת לחוף בשעות הבוקר והחלו חוזרים "הביתה" בקצב הולך ומתגבר. המחסור במסינה במקומות בידור ראויים לשמם בתקופה קרה זאת של השנה קיצר את החופשה בלאו הכי כבר בשעות הערב המוקדמות. לקראת חצות היה כבר תקן האניה מלא לחלוטין. כעבור שעתיים כבר עשתה היפו את דרכה אל מחוץ לנמל.

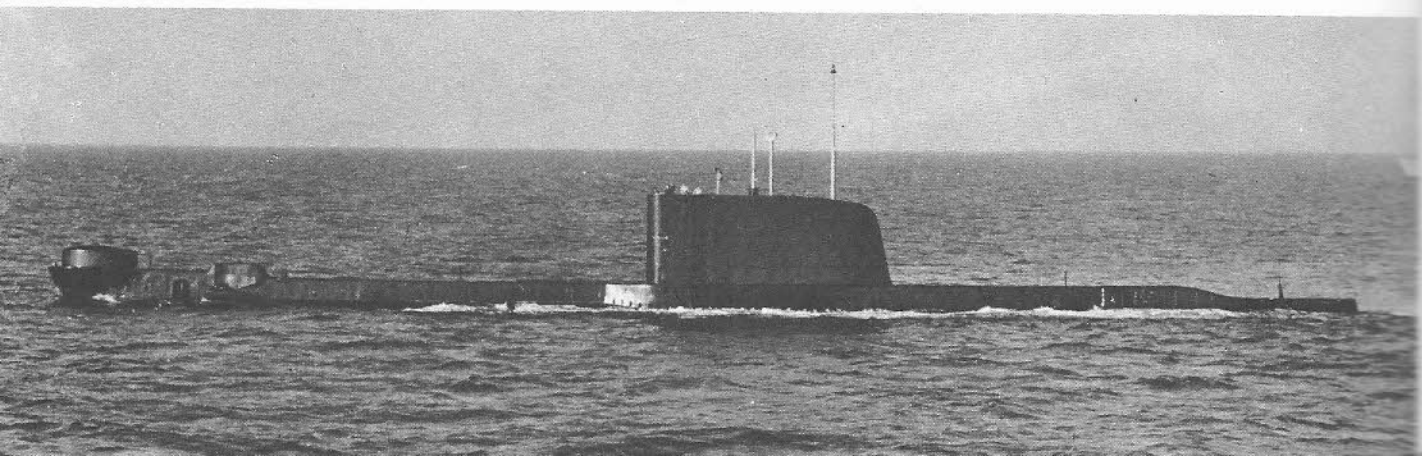
חוסר הידיעה הוודאית מהי סיבת הקיצוץ הפתאומי של הביקור בסיצליה העיק בוודאי על מרבית אנשי האניה. אולם גם אלה שלא הספיקו כלל להציב רגלם על קרקע יציבה וגם אלה שקיוו כי למחרת היום יוכלו לכלות את כספם בדוכני

קצין האפסנאות של אח"י יפו יכול היה, סוף סוף להרשות לעצמו אנחת רווחה קטנה. ארבעת הקצינים הבכירים של הצי האיטלקי, ובראשם אדמירל הצי בסיצליה, גילו סימני שביעות רצון וחיוך מהארוחה התגיגית שהוגשה להם ב"מאס" הקצינים של יפו. דרך החלונות העגולים הגיעו ריצודי אורות משלטי הפרסומת שברחוב הראשי של מסינה.

אח"י יפו יצאה בתחילת השבוע השלישי של ינואר להפלגה נוספת לחוף כשבין שאר משימותיה כלולה גם שליחות של רצון טוב מטעם מדינת ישראל וצה"ל אל נפגעי רעידות האדמה שפקדו בתחילת החודש את סיצליה. על סיפון האניה הועמסו 5 טון בשר שהיו מיועדים לחלוקה בין עשרות אלפי הפליטים שנסו מבתיהם המתמוטטים באזור הדרום-מערבי של האי מוכה הרעש.

פריקת מטען הבשר לרציף נמל מסינה התנהלה במזג אוויר חם. אולם החזאי הבטיח ליום המחר התבהרות חלקית. תחזית זאת שיפרה את מצב רוחם של אנשי המשחתת שהתכוננו היטב לקראת חופשת חוף חוצלארצית קצרה.

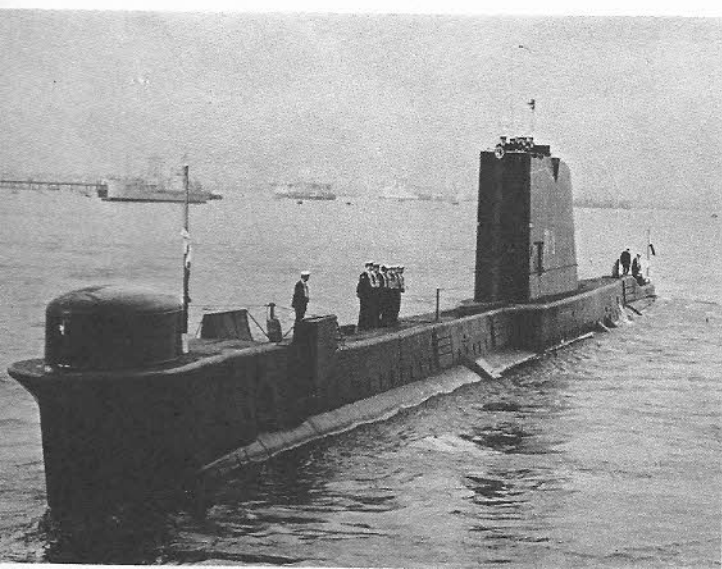
למחרת התקיימה אותה ארוחה חגיגית לקציני הצי האיטלקי. קציני הבכירים של יפו אירחו את עמיתיהם לפי מיטב המסורת. חרף קשיי השפה הבלתי משותפת אפשר היה להבין היטב את דברי התודה של האיטלקים למחווה הישראלית. אחר כך, בין "חמוצים" לכוס קפה האזינו הישראליים לסיפוריו של האדמירל האיטלקי שהיה בתקופת מלחמת העולם השנייה בכחירי הצוללנים בים התיכון.

למעלה: הנפת דגל ישראל על אח"י דקר. למטה: דקר בפורטסמות

המכירה בעיר, ניחשו כי אי-שם אירע משהו חמור. ואכן, אנשי הצוות הבכירים כבר ידעו לאשורה את בשורת המברק הבהול מחיפה על איבוד הקשר עם הצוללת, אח"י דקר. מפקדי האניה, למודי תקלות קשר, העדיפו להמתין להתבהרות התמונה, לכאן או לכאן, בטרם יטילו לשווא — כן קיוו עדיין כולם בסתר לבבם — את הצוות כולו אל מערבולת הייאושים והתקוות.

מאוחר יותר, בלב ים, קלטה גם היפו את שידור האזעקה הפומבי מחיפה על העדרותה של הצוללת הישראלית. מועקה מחרידה הציפה את כל המדורים. בירכתיים ובגשר הפיקוד החליפו טוראים וקצינים שמות של מודעים וידידים הנמצאים, לפי מיטב ידיעתם, בדקר. על הסיפור האחורי עמד רב-סמל, מניצולי האילת והתבונן בלסתות חשוקות אל מרחבי הים הגועש. כאילו ניסה לרגע, בעיניו, להתמודד עם האויב הנצחי — הים. או לפחות להבין את סודותיו.

לקראת ערב ביצעה המשחתת את המשימה הראשונית שהוטלה עליה מהמפקדה שבחוף הבית הרחוק, בלב-ים התגלתה הצוללת המשחירה של צוללת שעשתה דרכה מזרחה. אח"י דולפין הטלטלה על הגלים הסוערים המשחתת ניצמדה למסלולה כדי ללוותה עד לקבלת המשימות הבאות. הפגישה בין שני כלי השייט הישראליים נערכה לא הרחק מהאיזור ממנו נקלט השידור האחרון של הדקר. סירת גומי צונחת מסיפון המשחתת אל הים הסוער ומנתבת דרכה אל דולפין. על גשר הצוללת ממתנינים כבר מפקדה ומספר קצינים. הפעם אין מילות ברכה ומילים נרגשות של פגישה. פני הצוללנים שעל דולפין אטומות כאלה של מי שמנסה בכוח רב להתגבר על כאב הקטיעה של אבר חי. מסירת הגומי מעבירים אליהם את הידיעה האחרונה שהתקבלה זה עתה במשחתת על קליטת סימני שידור אפשריים ממצוף המצוקה של הדקר. ניצוץ תקווה נקלט בעיניהם של אנשי דולפין. בבקאות מקצועיות הם מבקשים למצות עד סופו את הסיכוי. מילים יבשות, טכניות, מחפות בנוקשות על דפיקות הלב.

עם בוקר חדש החלה היפו, לפתע, להסתובב וכבר היו הסיפונים מרעידים מעוצמת הדהירה קדימה. על הגשר הוחלפו בקדחתנות נתוני ניווט אל נקודה כלשהי, דרומית לכרתים. מברק מהמפקדה האיץ במשחתת לצאת לנקודה זאת לאחר שמטוסי סיוור הבחינו במה שהגדירו כ"שברים" של אניה. ברגעים כאלה מותר לצופה בלתי מקצועי להתפעל מהיעילות המשומנת של המכונה רבת הפריטים ששמה משחתת. מה שנראה במבט ראשון כבליל של מונחים מזורים הופך בחדר מרכז ידיעות קרב לשפה מקצועית מובנת המקבלת לאלתר את ביטוייה בכל מה שקשור לדהירה המטרופת אל נקודת הזימון. מעל הירכתיים מורידים כבר את סירות הגומי שיוטלו המימה כדי לאסוף את השברים המזוהים. בעמדות השיוט שורת מתחת. מישוה מנסה לחשב עומקים במקום המיועד במקרה ש...

מטוס שקלטון אנגלי מגיה אל מעל האניה מתוך מרחבי השמיים המעוננים. הוא מכוון את המשחתת אל הנקודה הבלתי נראית עדיין. האלחוט קולט כבר את המבטא הבוסטוני של טייס אמריקני החג ללא הפוגה מעל השברים שגילה. עוד שעה של "דהירה" ואפשר להבחין בעשן לבנבן המתמר מבין הגלים. על הגשר ניצבים מפקדי האנייה ומחלקים פקודות אחרונות בחיתוך

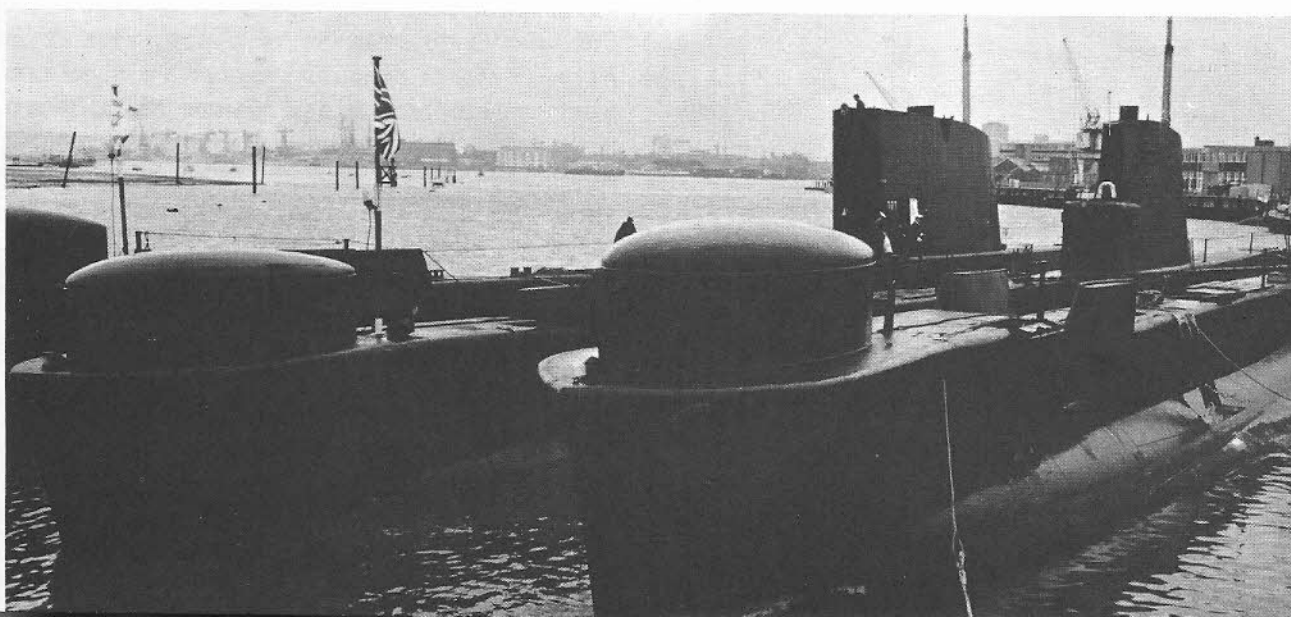
למשימה ומיצוה עד תום, כשמאמץ הביצוע מסתיר כל התייח-
 סות רגשית. רק כשעמדו להפרד חרג הטייס האמריקאי מלשון
 דיווחיו היבשה והתעניין לדעת איזה דגל מניפה המשחתת.
 לגביו, הזר מבוססון, היה זה במשך השעות הארוכות היינו הך
 מהי זהותם הלאומית של הנעלמים או של שותפיו למבצע
 החיפוש. כשקיבל מהיפו את התשובה נשמעה, לראשונה,
 נימה רגשנית בקולו.

קשה לספור את נקודות הזימון הנוספות אליהן זינקה היפו
 במהלך הימים והלילות הבאים. כל ידיעה, מהאוויר או מהחוף,
 על כתם שמן או פליטת ים, היתה עושה את דרכה במהירות
 אל מערכת הדוודים ומריצה את המכונות למאמץ עליון של
 בעבוע קיטור בדוודים. האניה כולה, מתכת ואנשים, היתה
 נגרפת להירה מטלטלת, פעם מזרחה, פעם מערבה, פעם
 דרומה. ה"ציף" היה אז ממהר אל מפקדיו ומנסה לשתפם
 בחששותיו לגבי עמידות חלק זה או אחר של המערכת בשיא
 המאמץ. אולם מעבר להיסוס המבוסס אי אפשר היה לטעות
 בגאוותו המוצנעת על כי "הזקנה", כלשוננו, מצליחה כל כך
 לחרוג מגדר מה שמתירים לה החוקים המכנייים היבשים. כאילו,
 בנוסף לאחוות יורדי הים, ביקשה גם המתכת לתרום את חלקה.
 אולי יותר מטלטולי האזעקות הפתאומיות שהקפיצו אנשים

שקט שבו כוססת העצבנות שהיא אנושית כל כך ברגע שכזה:
 מצד אחד, זה ההגייוני ולמוד הנסיון הקר, עדיף זיהוי וודאי של
 מוקד אסון על פני התענות במרחבים העצומים בהם מסתכנות
 אפשרויות תאורטיות בתוך אמונות לבב וחישובי אורך נשימה
 בתוך מעשי ניסים. מצד שני גובר הרגש המבקש לדחות את
 הקץ ולהתחמק מפסק דינו הסופי של הים העמוק.

לטוב או לרע מסתיים החיפוש במוקד זה בשתי חביות שמן
 מוכות חלודה ושבוללי ים ובכמה קרשים. עד רדת החשיכה
 ממשיכות המשחתת וסירת גומי שהורדה המימה ל"חרוש"
 במעגלים את הגיזרה ולתור אחרי פיסות ים נוספות. שני
 המטוסים ממשיכים לחוג מעל בנסיון דומה. קודם לכן הבחין
 אחד מהם בחגורת הצלה הצפה לה מתחת למים אולם עתה
 בלעה הים. שידורי הסונר מהיפו מתנתבים למעמקים אולם
 הדיהם חורים ריקים. לטוב או לרע מסתיים החיפוש בתשובה
 שלילית. סימני השאלה והקריאה מאזנים עדיין את שתי הכפות
 של תקווה אנושית והשלמה עם הגורל.

בטרם תמשיך המשחתת אל נתיבה החדש נפרדים מפקדיה,
 באלחוט-דיבור, מהצוותות המאיישים מעליהם את שני המטוסים
 הזורים. במשך שעות רבות עשו הם יד ועין אחת במאמץ קפדני
 ומקצועי למלא את משימת גילוי הצוללת הנעלמת. יחדיו דבקו

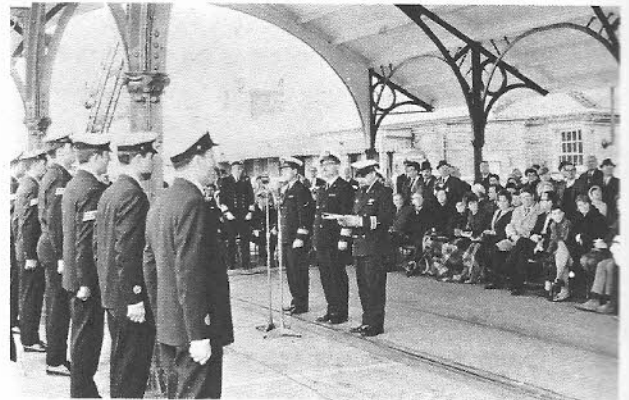

למעלה: נספח צה"ל בלונדון וקצינים בכירים יורדים לבטן הצוללת.

למטה: אח"י דקר במעגנה בפורטסמות

לעיתים בלתי מזומנות ממיטותיהם ושיבשו משמרות לדהירות של עשרות מיילים ומאמצי חיפושים. קשה היה לא פחות לשמור על שיגרת החיים הרגילה בזמנים שאפשר וצריך היה לקיימה. הארוחות, המשמרות, מסדרי הנקיון — כל הפעולות השיגרתיות הממלאות יממה על הים, נלחצו תחת עומס המועקה השותקת. מהר מאד תם מלאי המיילים שניסו לתת ביטוי לרגשות ולמחשבות. כל הסיכויים, לכאן או לכאן, חושבו עד תום. ודווקא אז היה קשה יותר מתמיד להתחבא בתוך העשייה היומיומית ובתוך הנסיון, לפעמים המופגן, לחזור לסדר הרגיל. בכל הדרגים היתה תוססת אותה מועקה שותקת. באחד מקטעי הזמנים עשתה היפו כברת דרך לצידה של משחתת בריטית, הדיאנה. דמדומים סגרו כבר על האופק. שעה ארוכה התבונן מישוהו, בשתיקה, על המשחתת השנייה שעשתה אותה דרך אל מוקד חיפושים נוסף. לפתע הבין מדוע כבדו עליו הרהוריו. כך, אמר, היינו עושים דרך משותפת עשרות פעמים. היפו והאילת. לרגע ניסה להתפתות להזייה כאילו שבה משחתת האחות ועלתה ממצולותיה. כמו שביקשו רבים אחרים, במכוון, לדמיין לעצמם כיצד יראה הרגע בו תצוף הדקר

טקס קבלת אח"י דקר בבריטניה

ממחבואה הנעלם ומפקדה יחייד ויאמר כך וכך והם יאמרו כך וכך וכל אותו סיוט כחול החובק אותך מאופק עד אופק יהיה כלא היה. ברגע כזה נשברים כל חוקי הסבירות המוכתבים על ידי המשוכללים שבמכשירי הקשר האקלטרונים החישובים המדויקים עד כדי אכזריות של עמידות המתכת. ברגע כזה בוודאי נולדו, במוחותיהם העייפים של ימאים קדמונים, פוסידון ויאמנ'ה מלכת הימים.

באחד מלילות סוף השבוע, לאחר חמש יממות של סריקת הים שבה המשחתת לנמל האם. רק עשרה ימים קודם לכן יצאה מכאן אל הפלגה מבטיחה. הפלגות דומות בעבר הסתיימו תמיד בהתרגשות היפה של השיבה הביתה. הפעם היתה מזומנת קבלת פנים אחרת, חרישית. לבאים מהים לא היה מה להוסיף לדיווחים היבשים ולעולים מהמוזח לא היה מה להוסיף לדיווחים היבשים. מה שנשתק — נשתק. מדופן שמאל החל עולה הקול המבקב של הדלק המתמלא על המיכלים הריקים. בעוד שעות אחדות. בטרם יעלה שחר חדש, תשוב היפו ותצא אל הים כדי להמשיך ולסרוק את שדותיו בתקווה להוציא ממעמקיו את בלע.

היום האכזר

חיים חפר

אנחנו מביטים בו בעינים ציפות / מעל הָהָר, מחלונות ודרך
משקפות / אנחנו מנסים לקרע בעינים / כל גל וכל נחשול,
כל מטר מעקב של מים / אנחנו חודרים אליו דרך קצה
הסערה / אל הזרמים המתנגשים, אל תוף החשף הנורא /
עוברים בין האצות, שטים עם הכרישים / ונסתפים עם כל
כתמי השמן והקרשים / ומסתכלים בו זועמים ומסתכלים בו
נואשים / וקוראים אליו כמו נדונים במר-עננים: / תחזיר אותם,
ים! תחזיר אותם, ים!

הים הזה נלחם בנו במצח נחושה / אורב ומצפה הוא לכל
רגע של חלשה / בתהום רבה יסתיר את מכתו האנושה / -
היכן הם הכ"ג, היכן הוא צנת "השלשה" / מדוע הוא משאיר
לנו תמיד "תקנה קלושה" / מדוע זה תמיד במכתו גלומה /
אי הנדאות האפופה תצלומה / מדוע עוד מפעים הוא את
לבנו החרד / במחשבות על חוף רחוק או על אי בודד / ששם
אולי אולי אולי מצאו הם הצלה / כל ג'קירינג, אלה יורדי
המצולה / אף כי יודעים אנו כי שם הם, בלבב הקר - שם גם
חברינו מ"אילת" ומ"דקר" / כן, הים אכזר הוא, כן, הים אכזר.

אבל לא פעם מול תנופת זרועו האיתנה / יצאנו ונדנו דוקא
על העליונה / עלינו ורכבנו על הררי גלים / באותן קלפות
אגוז, באניות המעפילים / במפרשים קרועים ובספינות טרופות /
נלחמנו וגברנו או על אלה הסופות / נזרקנו אל שרטון, נזרקנו
אל צוקים / אבל תמיד חזרנו ופי שבעה חזקים / וכך בארבעים
ושמונה וכך בתמישים ושש / הרגשנו איך הים חומר תחתינו
ורוגש / הרגשנו איך נסה הים או בימי המלחמה / לגרף אותנו
אל חיקו ולהוסיף עוד תצלומה / אבל גברנו על כל סופותיו
ועל זרמיו / גברנו על השרטונים שהוא הסתיר בתוך מימיו /
צחקנו לו ולמשבריו בחרף עת סער / אבל הים חכה לנו כי
הים אכזר.

היום אנחנו מביטים בו בגליו הסוערים / היום
אנחנו מביטים בנחשולים הנשברים / ומחפשים
הרחק-הרחק עד קו האפק הישר / את השמות
והפנים של צוללני "דקר" / ואז פתאם רואים אנו
את זרועותיו העצומות / ואת המים המכסים הרים
וההומות / את מחץ משבריו אשר ביום סופה עושים
שמות / את הרוחות אשר על גב-המים נוהמות /
וְדוֹקָא מוֹל הַסַּעַר הַזֶּה הַנּוֹעֵם / טוב לראות את
הנער שהוא אשר קם / והביט אל המים ואמר בקול
בפעם: / דוקא! אני דוקא אלה לחיל-הים.

מתוך "ידיעות אחרונות" 2-2-68

טיפות הגשם היו גדולות וצפופות. הרחוב שלפני היה שומם ורטוב. החילותי לרוץ כדי שלא ארטב לגמרי. בפנית הרחוב האיר פנס את לוח המודעות העמוס מודעות גדולות, צבעוניות ורטובות. נעצרתי לרגע, כדי להעיף מבט במודעה גדולה, חציה כחול וחציה לבן. סג"מ צעיר נשקף ממנה לאורכה, וצוללת — לרוחבה. האותיות הגדולות קראו אלי: "התנדב! מקומך עמנו". נעצתי מבטי בתמונה. נפיתי ממנה ושוב הבטתי בה. ואז ידעתי: זהו מקומי, זהו עתידי.

באותו שבריר שניה גמלה בי ההחלטה: אני אתנדב לשייטת הצוללות. למרבה המזל — התקבלתי. עתה מותר לגלות: בתחילה קצת חששתי. מימי לא הפלגתי בצוללת וכל נסיוני וידיעותי עליה הסתכמו במספר ביקורים קצרים. כל אשר זכרתי מאותם ביקורים הפחיד מעט — "ג'ונגל" של בראים, צינורות ושסתומים, כבלים, קדרות ומיטות, חבטות ראשים בפתחי דלתות כשאין זוכרים להתכופף ועוד כהנה וכהנה.

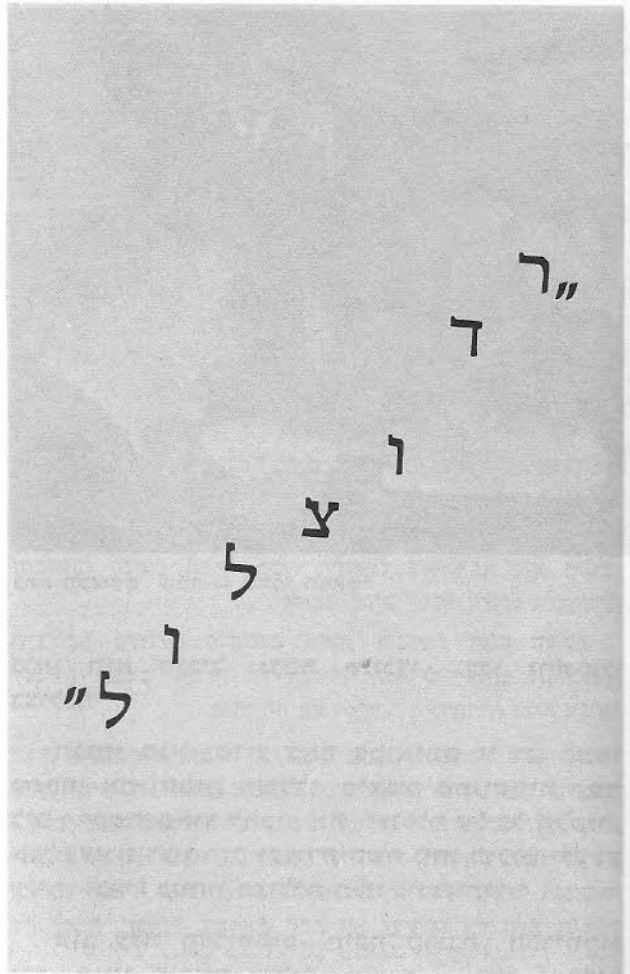
מבחוץ נראתה הצוללת שחורה, מסתורית ודקת גזרה עד מאוד. נכנסתי. הכל התכוונו להפלגה. נתפסתי גם אני לקדחת הפעילות. "עשר דקות לעמדות התקשרות", מחשבות שונות התרוצצו במוחי, ההתרגשות כמעט חנקה גרוני, ההכנות להפלגה הלכו ונשלמו. טיפסתי ועליתי לגשר דרך דלת קטנה בחלקו הקדמי. הגשר היה ריק לגמרי ממכשירים ופרט לרמקולי-דיבור, הצמודים לדופן הגשר, ו-2 מצפני ג'ירו לא ראיתי דבר.

משונה, התרגלתי למראה הגשר הגדול והרחב המלא טלפונים, רמקולים, שעונים, מנורות ומפסיקים במשחתת, ופה הכל כה ריק ושומם.

דני, קצין החימוש, החל נותן את הפקודות לשחרור החבלים מהרציף. דקות מספר לפני עלית המפקד לצוללת, הסתדרו האנשים בשורה על הסיפון הצר. "צוות סיפון, צוות דום". דני הצדיע, המפקד השיב הצדעה ועלה לגשר. קצין הניווט וקצין המכונה הצדיעו אף הם, כשהגיע המפקד לגשר, ומסרו כי מחלקותיהם מוכנות להפלגה.

החבלים שוחררו והצוללת החליקה בשקט ובמהירות אחורה. באמצע הנמל ובכיוון לפתח היציאה החלו מכוונות הדיזל פועלות בהמולה. מסתבר שעד עתה שטה הצוללת בכוח המנועים החשמליים. יצאנו את הפתח. הים היה רגוע וחלק, החרטום החד פילס דרכו במים בקלות. חיפה החלה מתרחקת אט-אט. כשפנינו למרכז המפרץ ירד המפקד דרך פתח צר ועגול שבגשר אל חלל צר הנקרא "הביתן", ומשם אל בטן הצוללת, אל "מרכז העצבים". מיד לאחר מכן באה הפקודה: "רד וצלול!"

2 צפירות צורמניות הזעיקו את אנשי הצוות לעמדות הצלילה. כל אחד תפס את מקומו במהירות.

קורא יקר

אנו מביאים, בעמ' אלה, רשימה שפורסמה ב"מערכות-ים" מס' 72, מחודש יוני 1965 והמתארת צלילה ראשונה.

מחבר, הרשימה הוא סגן גדעון סגל ז"ל, איש צוות אח"י דקר,

עורך יקר!

לפני זמן מה סיימתי קורס-חובלים, ועתה אני קצין בחיל-הים. בתחילה לא ידעתי לאן אפנה או, ליתר דיוק, לאן אוצב; אך, באמצע הקורס בערך, החלטתי להתנדב לצוללות. ההפלגה (כולל הצלילה) הראשונה בצוללת היתה חוויה גדולה עבורי, ולכן החלטתי להעלותה על הניר, למרות "שאיני גדול בכתובה"... ברצוני לשתף אחרים בחוויות המיוחדות, ואולי אף אצליח לרכוש לבבות לשייטת. רבים אינם יודעים חיי צוללן מהם, ואולי אף חוששים מעט מהחיים בכלי-שיט מיוחד זה — וזאת בהחלט שלא בצדק.

סגן משנה ס. גדעון

בתא הקצינים עומד — מחבר המאמר

ולאן הוא מוביל. נדמה שנולדו, גדלו והתחנכו בצוללת.

הבנתי מנין ומדוע באה בקיאותם זו רק כאשר פתחתי את חוברת הצוללן. בראשה מתנוססות המילים: "קשה מאוד להכיר את הצוללת על כל חלקיה, אבל בעזרת רצון חזק ועבודה קשה ניתן לרכוש ידע רב עליה. זכור! בטחון הצוללת תלוי בידיעותיך."

שוב עלה הפריסקופ. חיפה קרובה, הפריסקופ ירד. היינו מוכנים לעלות. הצוות — שוב בעמדות צלילה. הרס"ר עמד ליד הגה העומק האחורי והסיט את הידית שמאלה. כשהחץ הראה "עלה", נטתה הצוללת כלפי מעלה. אותה בועה צהובה שוב נעה, אבל הפעם — ימינה. קצין המשמרת היה מוכן לעלות. מחבט תחתון נפתח. "עלה", מודיע המפקד. מחבט עליון נפתח. השמים נשקפו דרך פתחו העגול של הביתון. טיפות מים נשרו מהתורן, כאילו מזכירות לנו ומאשרות, שזה עתה עלינו על-פני המים. התכוננתי לעלות לגשר. אולם, הסתבר שעלי לבקש רשות לכך.

ההגאי ביקש "אישור עבור הסג"מ לעלות לגשר". והתשובה התקבלה. "כן, בבקשה". טיפסתי לגשר. אויר צח ונעים קיבל את פני. "עמדות התקשרות" — שוב הסתדרו אנשי הסיפון בשורה, בסודרים הלבנים ובמכנסים הכחולים כשחגורות ההצלה האדומות על צואריהם.

הצוללת קרבה לרציף. חבלים נזרקו. קשירה לחוף. הצדעה, והמפקד ירד. יצאתי דרך הפתח בגשר, וירדתי אף אני. ליד הכבש נעצתי, כדי להצדיע לדגל היר-כתיים. יראת כבוד משונה אפפה אותי. למראה הדגל ולזכר חויות ההפלגה התחזקתי בהחלטתי: "מקומי כאן, וכאן אשאר".

הצופה ירד כשעל צוארו תלויה משקפת קצין-המשמרת, ומתחתיה משקפתו הוא. אחריו ירד בזריזות קצין המשמרת, כשהוא מדוח: "מחבט עליון סגור". גם הפתח התחתון נסגר. מיד ניתך מטר של פקודות ודיווחים שבלבלו אותי לגמרי. הצוללת נטתה מעט קדימה. מחוגי העומק התעוררו לחיים והחלו מראים את שינויי העומק — 20, 30, 40 רגל. בועת הפלס שליד הגאי העומק (לפיה שומרים על איזון אורכי של הצוללת) נדדה שמאלה מקו האפס. אנו צוללים.

שקט נעים ומוזר השתרר בצוללת. מכוונת הדיזל השתתקו. מנועי החשמל החליפו אותם ללא כל רעש, הפקודות ניתנו בשקט וברציפות. העפתי שוב מבט במדי העומק הגדולים. כשהמחוגים הראו 45 רגל התישרה הצוללת, ובועת הפלס הצהובה חזרה למרכז.

המפקד תפס מקומו ליד הפריסקופ האחורי. איש המשמרת העלה מיד את הפריסקופ מתחתית הצוללת. לא היה צורך בפקודות. הכל כה ברור ומתוכנן. המפקד התכופף מעט וקרב עיניו לעדשות.

ראשית, סקר את השטח בעיגול שלם, והוריד את הפריסקופ מטה. לאחר מכן שוב העלה, חזר וסקר את השטח בחצי עיגול, עצר לרגע כמגלה מטרה, והורידו שנית. לאחר הפסקת-מה חזר והעלהו בשלישית, הביט ארוכות בכיוון מסוים והורידו. תמהתי אם גם לי תינתן הזדמנות להציץ במכשיר זה, אולם לא העזתי לבקש.

מאוחר יותר הזדמן לי להציץ בפריסקופ; נדמה היה שאני חוזה בסרט מתח מימי מלחמת העולם השנייה. סובבתי את ידית הפריסקופ אלי, והתמונה גדלה פתאום. בכיוון מסוים הבחנתי במטרה רחוקה, שעליה, כנראה, נערוך התקפת דמה. עמדות קרב לא אחרו לבוא. מאחורי המפקד ניצב איש צוות שהיה קורא את הכיוונים אותם הראה הפריסקופ. עיני המפקד היו נעוצות בעדשות המכשיר. כשהורה "הכיוון הוא זה", קרא איש המשמרת מספר מסוים. דני עבד ליד מכשיר החישוב, התקין את ההתקנות והודיע את הנתונים שהתקבלו, למפקד. על גבי שולחן הסימון רצה הנקודה במסלול מזווג. ההתקפה באה אל קצה. 6 טורפדות נורו. הטורפדות עשו דרכם לעבר המטרה ה"מותקפת". זכרתי רגעי מתח אלו מסיפורים שונים, ותמהתי אם אמנם יפגעו הטורפדות ב"אויב".

החיים בצוללת חזרו למסלולם הרגיל. קצין המשמרת החל מחפש אחר מטרות חדשות. ההגאי מסר שוב דיווח ארוך על מצב המנועים.

הבטתי באנשים אלה הבקיאים היטב במלאכתם ומכירים כל חלק בצוללת על בוריו. יכולים הם להרצות לפניך על תפקידו של שסתום מסוים, מאין הוא בא

דקר - ההד בציבור

או למשל קטע ממכתב שהופנה למפקד החיל מאדם שחתם „שלך בהשתתפות ובשותפות בכל, אחד מאזרחי המדינה“. לאחר שהביע את חרדתו לגורל הצוות הצוללת, הוסיף וכתב: „בכוונה אני כותב זאת כי תדע שלאותו קומץ שאלוהים יודע גורלם, יש בארץ הזאת אלפי אלפי אחים ואחיות העומדים אתך ועם אנשיך בעת צרה גדולה זו, חרדים עמך, דואגים ומדירים שינה מעיניהם ואין באפשרותם לבוא ללחוץ ירך ולומר: חזק ואמץ, אתה והחיל בראשו אתה עומד“.

עדי נובמבר בן 14 כותב: „לזכר צריח פלדה, צללית ארוכה / אליים הדממה תחמוק / ושיחי מלחה מלטפים בערגה / מצבה — המונחת עמוק“.

רענן גלילי מחיפה, הגיש בכאב את שירו הבנוי מבתים בני שלוש שורות, כאשר כל שורה מתחילה באחת האותיות של השם דקר, ולדוגמה; הבית האחרון: דקר, גלים נשאוך אי-אן / קראת את לנו? לא שמענו! / רוח ספרי נא, בנינו היכן?

משרד החינוך והתרבות פרסם איגרת מיוחדת אל המחנך על הצוללת דקר. בחוברת פסוקי תהילים, הנחיות לשיחה בכיתה על ייחודו של חיל-הים, שייטת הצוללות בשרות חיל-הים, אסון דקר ולקט מתוך העתונות. היתה זו פעולה ברוכה של משרד החינוך להגברת התודעה הימית בקרב רבבות תלמידי בתי-הספר בארץ.

צורה מקורית לבטוי הרגשותו נתן מר ליכטטייב מקרית חיים שהכין תצלום נאה לזכרון וכפי שכתב: „זכרם יהיה כשלהבת לנוער ולעם כולו וידעו את גבורי ישראל“.

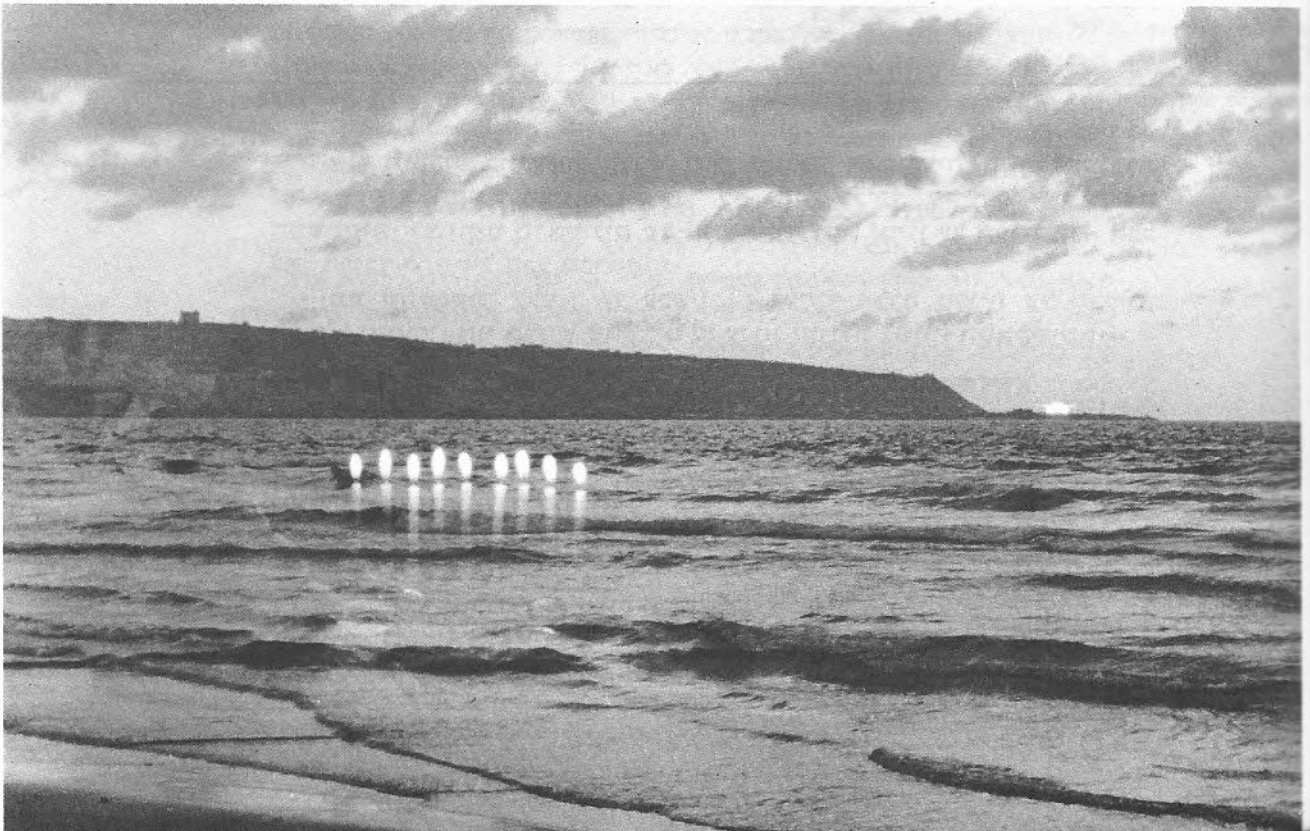
עם שידור ההודעה על ניתוק הקשר עם אחי דקר במהדורת החדשות של יום שבת, ה-27 בינואר בבוקר, לא פסקו הטלפונים מלצלצל במפקדת חיל-הים, ולא רק מקרובי המשפחה של אנשי הצוות. אנשים מכל שכבות הציבור חזרו ושאלו בקול מלא חרדה, מהול בתקוה, על גורלם של אנשי הצוות והצוללת.

ככל שנתמשך הזמן וארכו החיפושים, נתקלנו בגילויי-התנדבות ומסירות של פרטים וגופים אשר הביעו נכונות למלא כל אשר יוטל עליהם למען עזור בגילוי התעלומה. ראויים לציון מיוחד הנכונות, היעילות וההתמדה של צוותי אניות הסוחר. גילויים אלה היו מקור עידוד בשעה הקשה וסמלו את אחוות הימאים ושותפות הגורל של הספנות העברית על כל שלוחותיה. את ההגדרה הנאותה ביותר לחרדה ולדאגה שאחזו בעם לאחר פרסום הידיעה נתן יו"ר הכנסת, מר קדיש לוז באמריו: „ביום אדם מישראל לעבודת יומה, היתה נתונה מחשבתו הראשונה לגורל אנשי צוות הצוללת“.

במשך הזמן נתקבלו מאות מכתבים וחזורים מבודדים וממוסדות בהם השתקפו ההתעוררות הרבה שקמה בציבור לנושא הימי וההזדהות המלאה עם חיל-הים.

כך למשל נתקבל מכתב מקבוצת תלמידים בביה"ס הימי במבואות-ים: „שומרים אנו זכות לעצמנו כאנשי חיל-הים לעתיד ליטול כבר עכשיו חלק בכל מה שעובר על חיל-הים בטוב וברע... אירועי הזמן האחרון גרמו לנו כאב רב... אולם על אף חומרת האסונות שפקדו אותנו לא נפלה רוחנו ולא תיפול לעולם. אסונות אלה לא ירתיעו אף אחד מאיתנו, ולהפך, הדבר רק מגביר בנו את הרצון לעשות את המוטל עלינו...“.

„זכרם כשלהבת לנוער ולעם כולו, וידעו את גבורי ישראל“

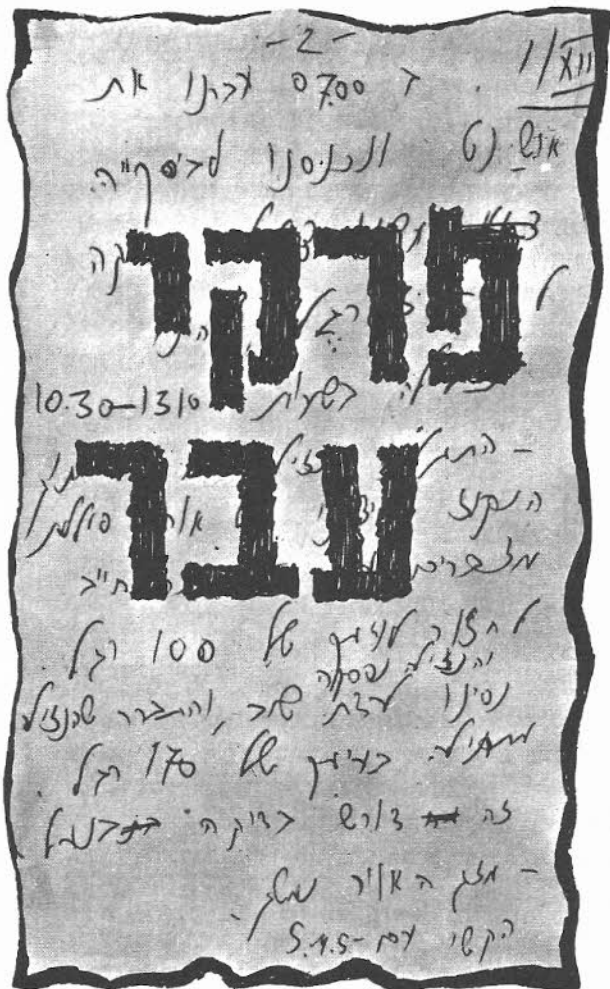
עולה של שייטת כזאת? האמת היא שרבים פיקפקו בכך, ונטו לגנוז את הרעיון.

בראשית 1958 חזרתי יחד עם קצין בכיר מדיון במטכ"ל, בו התקבלה החלטה עקרונית להקים כוח צוללות. "אתה רואה" אמר המפקד כשנסענו במכוניתו בדרך לחיפה. "זכינו ועוד מעט יהיה לנו כוח של צוללות!" אותו רגע לא יכולתי שלא להזכר בספקות שליוו את הרעיון בראשיתו. "לבנות כוח של צוללות? זוהי סתם פנטאזיה חסרת סיכוי..." ובאמת, נראה הרעיון באותם ימים כמו היה חלום רחוק ובלתי נתפש. כיום, כאשר הצוללות מהוות חלק בלתי נפרד מחיל הים, קשה לתאר את החיל בלי שייטת הצוללות.

הצעדים המעשיים הראשונים דמו יותר לגישוש באפלה. 28 מתנדבים התכנסו בבסיס הדרכה, למדו את הנושא מתוך חוברות וספרים. צוללות של ממש עוד לא היו לנו, ואף טרם נראו באופק. באותם ימים התגבש הגרעין הראשון. 28 המתנדבים היו רחוקים מאד עדיין מלהיות צוללנים, אך הרעיון החל קורם עור וגידים.

יום ששי אחד עלתה הקבוצה על אוניית הנוסעים הישנה "ארצה", וכמעט בגנבה יצאה את חיפה בכיוון לצרפת. הפגישה הראשונה עם צוללות של ממש נערכה בבסיסי הצי הצרפתי, כאשר נושא הצוללות ועתידן במסגרת חיל-הים לוטה עדיין בערפל סמיך.

היו אלה הצעדים הראשונים של הגרעין שסביבו התגבשה שייטת הצוללות. במשך הזמן נרכשו הכלים הראשונים, הגרעין התרחב והצוללנים הפכו לחלק בלתי נפרד מהכוח הימי של צה"ל. קטעי המכתבים המובאים בעמודים אלה משקפים את צעדיה הראשונים של שייטת הצוללות, כפי שהדבר נראה לי מעמדת התצפית בה ניצבתי.

הרעיון נראה תחילה נועז מדי. להקים שייטת צוללות? — האם יוכל חיל-הים לשאת במעמסה הכבדה? האם הוא מסוגל להעמיד את הצוותות הדרושים לתפ-

טולון, 2-1957

...אני משוכנע בחיוניות הרכש הזה עבורנו. אבל בעיה קשה ומסובכת מהרכש היא הקמת הצוות. זה כבר לא יהיה כל-כך קל כפי שהיה עם המשחתות. לצוותים הראשונים של המשחתות היה נסיון על הפריגטות. אבל כאן נצטרך להתחיל הכל מבראשית. ...מה שהספקתי ללמוד עד עכשיו זה בעיקר הכרה טכנית של הכלים, הפעלה ותמרון. אני מרגיש שחסרים לי עדיין יסודות בשטח הטאקטיקה...

16-6-1957

...הבוקר הגיעו האנשים למרסיל. קבלת הפנים היתה נפלאה. מצאנו מקום למשרד וגם ענין הדירות מסתדר. היום אחרי הצהריים סיירונו בבסיס ומחר בבוקר מתחילים בעבודה.

טולון, 23-6-1958

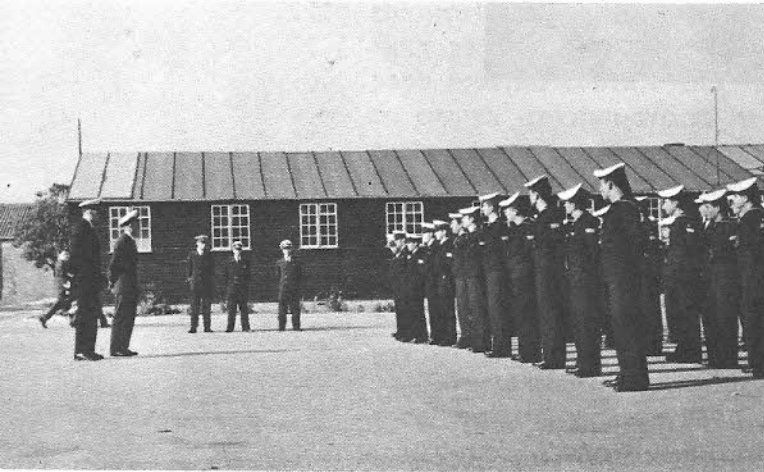
...האימונים נכנסים למסלול תקין. הצרפתים עושים מאמצים ניכרים. הם מתכוונים יפה להרצאות ומדברים לאט בשפה פשוטה ומובנת. החבר'ה עובדים מתוך ענין ובחריצות...

פריז, 9-7-1958

...קיבלתי את המברק שלך, ואני שמח כי הוחלט לחפש ולרכוש כלים מכל מי שיתן לנו. עשינו את הצעד הראשון והתחלנו בהכשרת האנשים — אבל הדרך עוד ארוכה, ואני יודע שנעמוד בפני בעיות קשות. אני סבור כי הצעד הראשון הזה ידרבן את העניין כולו... זה כבר מתחיל להכנס להכרה שחיל הים עם צוללות אינו דומה לחיל הים בלי צוללות...

טולון, 14-7-1958

...אסקור לראשונה את מצב העניינים בטולון: העבודה מתנהלת לפי התוכנית. ההתקדמות המקצועית משביעה רצון. האנשים עובדים קשה. את התוצאות ניתן לבחון על פי הבחינות השבועיות. האנשים נבחנים בעל-פה פעם בשבוע, ופעם בשבועיים עוברים בחינה בכתב — בעברית. בהתחלה היו כמה קשיים בקליטת החומר, אבל עכשיו הבחורים מתקדמים יפה... לזכות הקצינים שלנו ניתן לומר שהם משתפים עצמם באופן פעיל בסיוע לאנשים. לא פעם אפשר לראות קבוצת חוגרים סובבת בשעת ההפסקה קצין העומד ומסביר את החומר...

לאחר צרפת — אנגליה : מסדר ראשון במחנה האימונים בפורטסמות

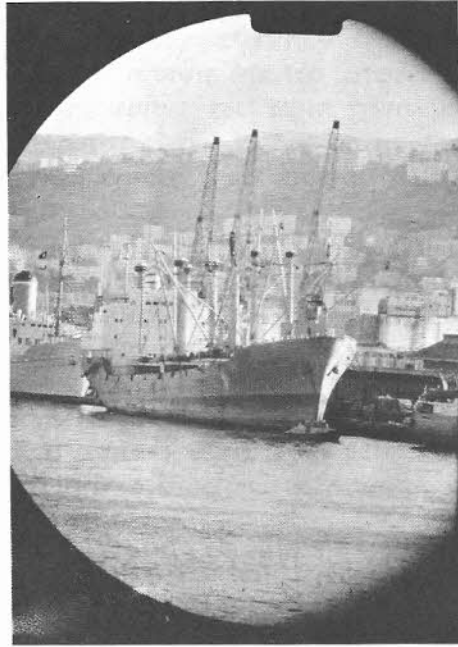
...הקצינים נושאים בעול גם מבחינה חברתית. השתתפות זו היא חיונית ביותר כי המצב החברתי נפגע מעט לאחרונה : אצל מרבית האנשים חלה התפכחות מהשכרון של שהייה בחו"ל. מסתבר להם לאט לאט כי העבודה כאן קשה ואפורה. במשך כל ימות השבוע הם כלואים בתוך תיבת ברזל ישנה וזוכים רק לעיתים רחוקות לראות את אור השמש. אפשרויות הבילוי וההת-פרקות בסופי שבוע מוגבלות מאד מסיבות תקציביות...
אנו עושים מאמצים רבים כדי להתגבר על תקופת משבר זו, וסבורני שאנו מצליחים בכך. הקימונו מועדון, שבו יכולים הבחורים לבלות ערב פנוי במשחק, קריאה או האזנה למוסיקה. כבר מהיום הראשון הנהגנו מסורת של מסיבות שבת עם שירה בציבור, קריאה בתנ"ך וסקירה על המתרחש בארץ ובעולם...

צוות צוללת צרפתית על הספון. בצוללות מסוג זה התאמנו הראשונים בצוללני חיל-הים

לונדון, 27-8-1958

...הבריטים העלו בשיחה את הצורך לאמן אנשים. סיפרנו להם על הקבוצה המתאמנת בצרפת. אחרי הצהרים נפגשנו שוב ואז נמסר לנו כי הוחלט שהם יתנו לנו שתי צוללות... השעה היא 2 לפנות בוקר ועלי לסיים. אבל לפני כן הייתי רוצה להעלות כאן עניין דחוף : עלינו לגשת מיד לגיוס אנשים. אני מציע לנער את האבק מעל הצעת תנאי השרות לצוללות ולעשות את הצעדים הממשיים כדי להוציאה אל הפועל...

...דומני שהגיע השעה לסיים ואולי להרים כוסית ולברך "שהחיינו".

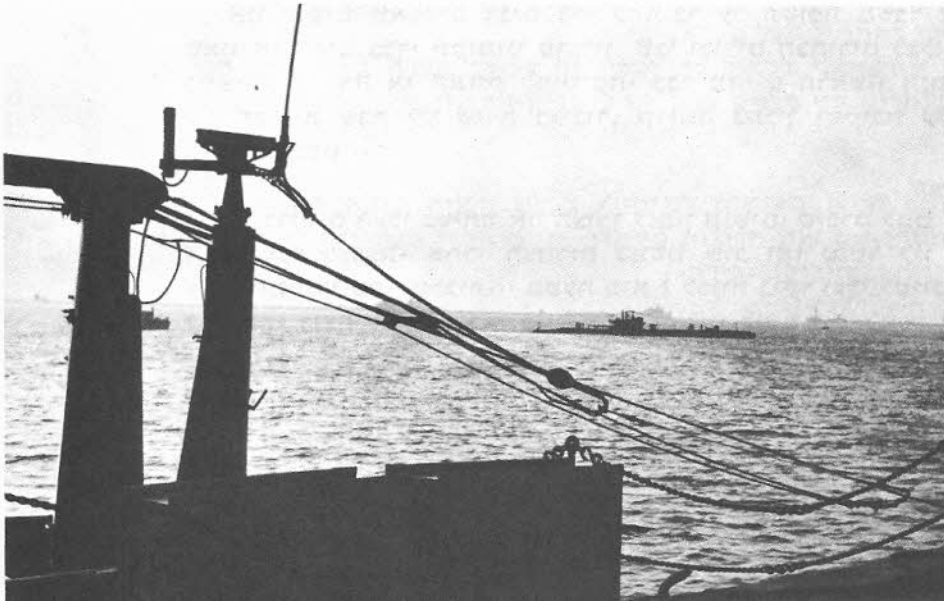
מראה מבעד לפריסקופ. מימין: נמל חיפה. משמאל: חוף שבדרך

לונדון, 10-10-1958

אתמול היה יום גדול. בטקס קצר ונאה נעשתה ההעברה. היה זה מעמד רב רושם ואני מקווה שהאנשים יבינו את גודל האחריות והמשימה הכבדה שלקחנו על עצמנו. אחרי כל הטקסים מתחילה העבודה האפורה...

לונדון, 1-1-1959

...מרוב תוכניות כבר שכחתי עם כמה צוללות היה עלינו להיות מצויידיים, לפי התוכנית, בראשית 1959. אבל דבר אחד ברור: ההתחלה כבר נעשתה. אבל זוהי רק התחלה. מה יהיה הלאה? זוהי שאלה המטרידה אותי מאד...
...יש לי תותחים ויש לי גם נגד אפסנאי. אם הכל ילך כשורה יגיע בקרוב גם הקצין העוזר... אלה הנצחונות הקטנים והמיגיעים מהם מורכבת המשימה... עד היום אין לי עדיין תמונה על מצב גיוס המתנדבים והכנתם במסגרת הקורסים... בעית כוח האדם מעסיקה אותי בלי הרף... אתה בודאי יודע שבענין זה אני מעדיף בחורים בעלי רמת אינטליגנציה גבוהה ורמה מוסרית על פני רמה מקצועית גרידא...

הענקה ראשונה של כנפי-צוללן
על סיפון אח"י רהב

27-4-1959

האימונים מתנהלים במלוא הקצב. עשיתי יחד עם הקצינים והחוגרים הבכירים תקופה פוריה מאד בים. החוגרים עושים עתה 3 שבועות של "דראי דריל" זוהי הכנה מצויינת לקראת ההפעלה בים. האנשים מתרגלים לקבל פקודות, לחזור עליהן, לבצע ולדווח. כל זה מתנהל באנגלית. לעיתים זה די משעשע לשמוע את הצברים שלנו גורסים חצץ בין שיניהם כשהם נאלצים לדבר אנגלית.

זוהי בשבילם הזדמנות מצויינת להכיר את הצוללת באופן יסודי. בראשית מאי עומדים אנשינו להתפזר בכמה צוללות בריטיות לתקופה של סטאז' מעשי... יש חשיבות רבה לעובדה שאנשים שלנו מתאמנים על צוללות בריטיות. אני מקווה שזה יהווה תקדים גם לגבי הצוות של רהב. בכלל, אני רוצה לציין שהאנגלים עושים עבודה מצויינת, הם משקיעים מאמץ ניכר ועובדים בהתמסרות... האנשים מצרפת יגיעו באמצע מאי ובכך תסתיים פרשת צרפת.

יהיה זה סיומו של פרק היסטורי, שמן הראוי להעלותו פעם על הכתב... ההדר נמצא בזמן האחרון בים — והוא מקבל הכשרה מצויינת. יתכן שנצליח להכניס אותו לקורס מפקדי הצוללות המתחיל בקרוב. אני די מקנא בו, למען האמת, על אפשרויות הלימוד הנרחבות שנפתחו בפניו. אני חושב שהוא מפיק מכך את מלוא התועלת.

...ערכנו סדר נאה לחיילי צה"ל באנגליה. הסדר התקיים במרתף בית הכנסת וניהל אותו השגריר אילת. היו שם גם השגריר בסקאנדינביה, ראש המשלחת החדש, קשתי, יובל ומשפחתו, ואורחים אחרים.

פורטסמות, 29-5-1959

...אמש סיימתי את התקופה האחרונה של הפלגה בים. מעתה הצוללת הבאה בה אפליג תהיה תנין. שוב לא נהיה אורחים אצל אחרים, וכל האחריות תיפול עלינו ועל צווארנו — והאחריות באמת גדולה. אני חושש שאתה עלול לקבל רושם כאילו אני מחמיר מידי לגבי הרמה הנדרשת מהקצינים שלי. אבל אני מבקר גם את עצמי, ואני יודע עד כמה אני רחוק מלהיות ברמה הדרושה. וזה גם מובן: קשה מאד לדחוס נסיון של שנים לתוך פרק זמן כה קצר.

החבר'ה שלנו עדיין ירוקים, אבל אני חייב לסמוך על כל קצין וכל חוגר בכיר שיבצע את המוטל עליו בצורה מושלמת. חושיהם חייבים להיות דרוכים לכל תקלה אפשרית. עליהם לגלות עירונות — כי כבר אין מי שיתקן את השגיאות, ויש שם שגיאאות שאי אפשר כלל לתקן...

בירקנדה, 4-6-1959

...את השבוע האחרון כולו עשיתי במספנה. תנן מתחילה לחיות. זוהי ממש חוויה לשמוע את הדיזלים, את המנועים החשמליים ואת המדחפים המסתובבים במים ועושים מהומה. יש הרגשה של כוח רב בכלי הזה — והמפלצת כבר מראה סימני חיים... הקצינים והחוגרים הבכירים מלמדים את האנשים את המערכות של הצוללת שלנו. הם גם מסייעים לצוות הטכני בעבודתו. רוב השלטים בצוללת, כמו הוראות ההפעלה, תורגמו לעברית, כך שבחור שלנו יוכל לקרוא ולהבין את משמעות המנגנונים והברזים למיניהם.

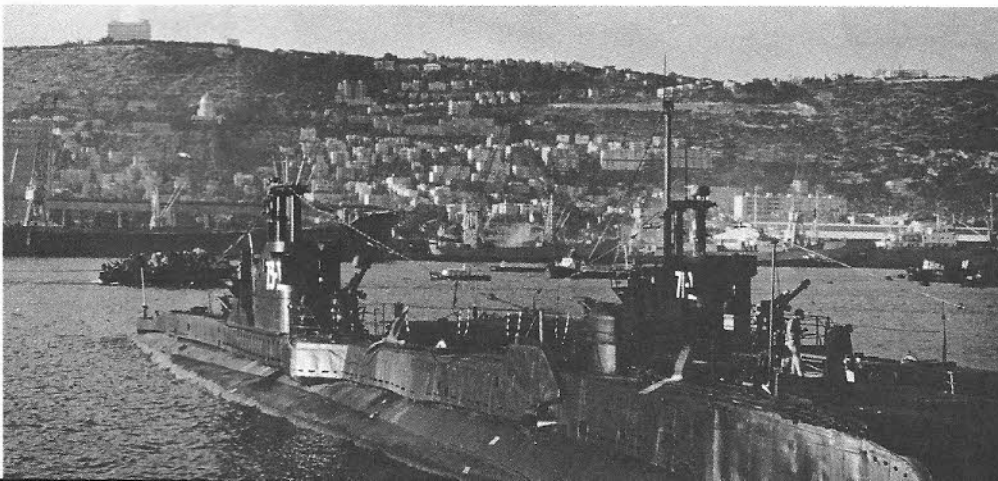
פורטלנד, 8-9-1959

לצערי לא יכולתי בזמן האחרון להתפנות כדי לכתוב לך. העבודה מתנהלת בקצב מטורף — יוצאים בבוקר וחוזרים מאוחר בערב. במשך הלילה טוענים מצברים ועוסקים בתיקונים על מנת לאפשר להמשיך בעבודה ביום שלמחרת. יש אנשים שממש נופלים מן הרגליים מרוב עייפות. שלשת השבועות הראשונים נוצלו לאימון בסיסי, והשבוע אנחנו מתחילים לירות טורפדו ובתותחים. האנשים מתקדמים יפה, אם כי אני מוכרח להודות שלפני כן לא הערכנו נכון את גודל המשימה.

פורטסמות, 2-11-1959

...זה עתה חזרנו מהפלגה בים האירי. עשינו שם שלוש יממות במהירות ממוצעת של 6-7 קשר. יותר מזה אי אפשר היה לעשות כי היתה סופה רצינית שכבר מזמן אינני זוכר כמותה. גלים גבוהים מאד התנפצו עלינו ומשברים נשפכו דרך הביתן פנימה. זה חישל יפה את הצוות. האנשים הרגישו רע מאד, הקיאו ורעדו מקור — אבל החזיקו מעמד והמשיכו לעבוד בכל התנאים.

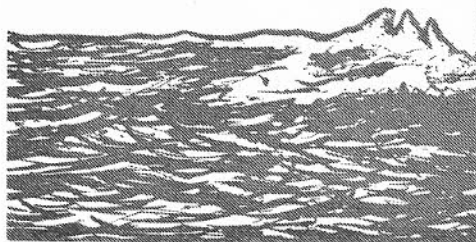
יוסף דרור

תנין ורהב קשורות לרציפן בנמל חיפה.

אחרי אסון דקר, נסיון קרבי קצר ו-10 שנות הפעלת צוללות במסגרת חיל-הים, ניצבת שייטת הצוללות של החיל על סף תקופה חדשה. מה הן המסקנות שהוסקו מלקחי העבר? בפני אילו אתגרים ניצבת כיום שייטת הצוללות? מה הן התוכניות לעתיד? על כך סיפר לנו מפקד שייטת הצוללות.

ראיון עם מפקד השייטת

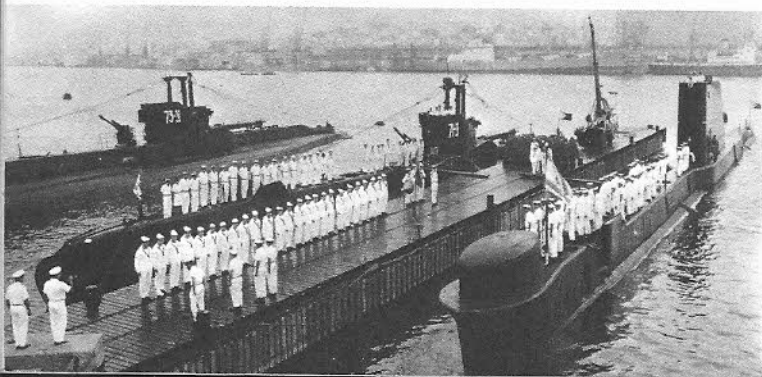

לבצע כל מה שיוטל עליהם וגם מעבר לכך. יתר על כן: אם מישהו לא יוצא לפעולה, או שהצוללת יוצאת בלעדיו למשימה מבצעית — הוא רואה זאת כעלבון צורב, כפגיעה אישית בו. האנגלים, שהיו בצוללות שלנו בתקופת האימונים, חשו בכך היטב, אחד מהם אפילו אמר פעם: „אני מוכן לתת לכם צוות אנגלי מנוסה וממושם תמורת צוות ישראלי — למרות שעל החברה שלכם יותר קשה להשתלט.“

* איזה עניין מוצא כחור צעיר בשרות בצוללת?

הצוללת מציעה, קודם כל, צורת חיים שונה מהמקובל, צורת חיים מיוחדת במינה, שיש בה כשלעצמה משיכה מסור-יימת לגבי צעירים, אתגר מסוים. הצוללת הופכת את המשרת על סיפונה ללוחם ובעל מקצוע בעת ובעונה אחת. כלומר, היא מציעה לצוללן המשך קידומו מבחינה מקצועית מבלי להוציא אותו ממשפחת הלוחמים. לכל אלה יש להוסיף, כמובן, את מידת ההרפתקנות — במובן החיובי של המושג הזה — את המנה הגדושה של הרפת-קנות, שהיא מנת חלקו של כל צוללן, ושנוער בריא בגיל 18—20 משתוקק אליה.

טקס הענקת כנפי צוללן לצוללנים חדשים

* אסון דקר הפנה את תשומת לב הציבור אל שייטת הצוללות. האם העובדה שהנושא הזה זכה לעמוד במרכז ההתעניינות בנסיבות כה טראגיות עלולה לפגוע, לדעתך, בממדי ההתנדבות לשרות בשייטת הצוללת?

עדיין מוקדם מדי לקבוע בצורה סופית כיצד השפיע האסון על העתודה הפוטנציאלית של שייטת הצוללות. אבל מן התגובות הראשונות ברור לי שהאסון שפקד את חיל-הים הציב בפני הנוער הטוב שלנו אתגר חדש. אנו נתקלים בפניה גוברת והולכת של צעירים העומדים בפני גיוס לצה"ל והמבקשים לשרת בצוללת. מבחינה זו פעל האסון כגורם מדרבן.

* האם הצעיר הישראלי המגיע לבסיס הקלי-טה של צה"ל הוא פוטנציאל טוב לשרות בצוללת? האם הוא מסתגל מהר לשרות בכלי המסוכן והמורכב הזה?

ב-10 השנים האחרונות נתנה לי הזדמנות להווכח שיש לנו פוטנציאל טוב. לצעיר הישראלי יש התכונות הדרושות כדי להיות צוללן טוב: הוא נחון בחוש חברתי מפותח ואחריות הדדית, הנחוצים לצורת חיים בתנאי צפיפות. יש לו, בדרך כלל, חוש טכני מפותח ויכולת להפעיל מערכות מסובכות בצד תושיה ויכולת להחליץ ממצבים קשים.

הצעיר הישראלי נדחף, בדרך כלל, לפעילות מבצעית, שיש עימה הרבה מיצר ההרפתקנות — שני גורמים חשובים מאד לגיבושה של יחידה כמו שלנו. כאשר צריך לצאת לפעולה — אין אצלו בעיות. אין חולים, אין משתמטים — כולם מוכנים

* מה דעתך על השייטת המקבילה בצי ה-
מצרי?

מתוך 12 הצוללות שיש למצרים הופיעו 3 ליד החופים שלנו. אין זה מספר רב — אבל עובדה זו מעמידה אותנו בפני שייטת מצרית, המסוגלת להפעיל צוללות ארוכות טווח — הן מבחינה טכנית והן מבחינה מבצעית. בכל התמודדות אפשרית יש להביא בחשבון עובדה זו, ואני מניח כי במקרה כזה תהיה פעולה נגד הצוללות המצריות חלק מן המשימות שיוטלו על חיל-הים.

* כיום, אחרי נסיון של 10 שנים בהפעלת צו-
ללות, אחרי טבילת האש במלחמת ששת
הימים, ואחרי אסון דקר, איך נראה לך
עתידה של שייטת הצוללות במסגרת משי-
מותיו של חיל-הים?

בים התיכון התחוללו בזמן האחרון התפתחויות רבות. ניכר בו גידול מתמיד של ציים עוינים — דבר המחייב רגישות יתר מצידנו, כלומר הגברת כוחנו ושמירה מתמדת על ערנות. התפתחות אמצעי הגילוי על פני המים מקנים לצוללת מעמד חשוב עוד יותר במסגרת ציי המלחמה ככלי שיט המסוגל להבקיע את דרכו בסתר, מבלי להתגלות. מכאן חשיבותה של הצוללת תלך ותיגבר עם הזמן — ודבר זה אמור גם לגבי שייטת הצוללות שלנו.

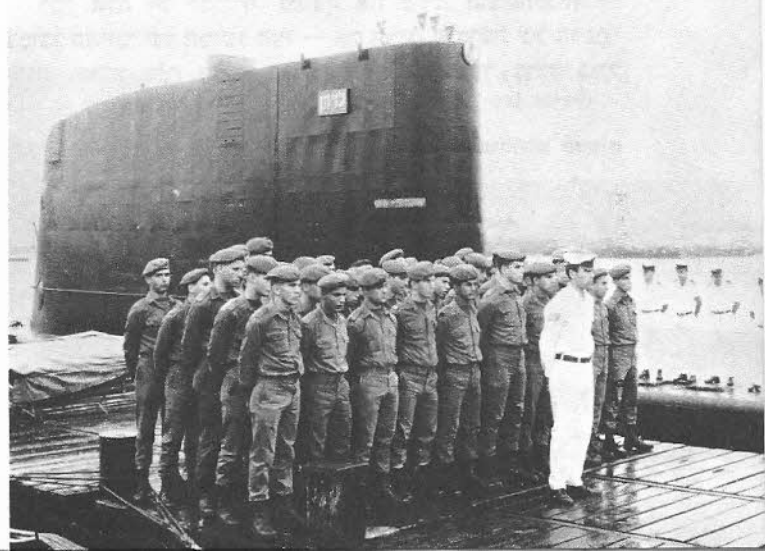
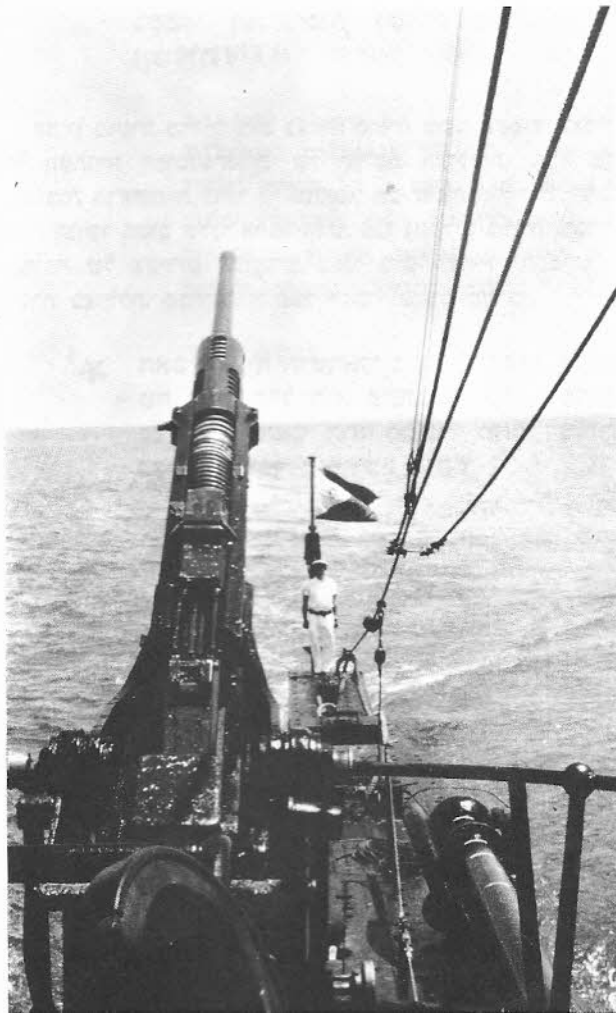

מפקד השייטת

* שייטת הצוללות עברה במלחמת ששת
הימים את טבילת האש. כיצד השפיעה
עובדה זו על השייטת?

החדירה של אח"י תנין לנמל אלכסנדריה דרשה ניצול מכסימאלי של כשרה הטכני והמבצעי כאחד. הדברים אמורים הן לגבי שהייה ממושכת מתחת לפני המים, והן לגבי טווחי הצלילה. העובדה שאח"י תנין עמדה במשימה, נוסכת בשייטת ביטחון. היא מרחיקה את גבולות המכסימום שאליהם נשתדל לשאוף בעתיד ומציבה בפנינו אתגרים חדשים, נועזים יותר, מסובכים יותר. היא מדרבנת אותנו לנצל את יכולתה הטכנית והמבצעית של הצוללת עד קצה גבול היכולת. נוכחנו לדעת שהאמון בצוללנים שלנו לא היה מופרז. צוות אח"י תנין הוכיח את עצמו כצוות יעיל בעל כושר להפיק מן הכלי את המכסימום.

עדין בקורס צוללן, בקרוב — צוללנים

התפתחות הצוללות*

כלי־שיט תת־מימיים קטנים ופרימיטיביים ביותר הופיעו לראשונה במלחמת העצמאות האמריקאית, במלחמות הנפוליאוניות ובמלחמת האזרחים בארה"ב.

לפני כמאה שנה בנו הצרפתים כלי תת־מימי בעל הנעה מכנית ודחיה של למעלה מ־400 טון. כלי זה (Le Plongeur), לא נבדל בהופעתו החיצונית מן הצוללת המודרנית, אולם היה יומרני מדי לידע הטכני של אותה תקופה ולפיכך היווה כשלון חרוץ. רק בסוף אותה מאה אומצו כלים מסוג זה ע"י ציים שונים לשימוש מלחמתי. צוללות ראשונות אלו נולדו בתקופת השיא של אניות־המערכה ולא התבלטו בתחילה, אולם מלחמת־העולם הראשונה שינתה גישה זו. במלחמה זו שינו כל שייטות־הקרב את האסטרטגיה והטקטיקה שלהן שינוי קיצוני. אולם לא זו בלבד היתה התוצאה החשובה מהופעת הצוללות. רק כאשר הופעלו הצוללות נגד אניות־סוחר, מטרה שלמענה לא תוכננו כלל, נגלו בעליל אפשרויות ההכרעה של כלי־שיט חדיש זה.

לא היו הבדלים עקרוניים בין הצוללות בשתי מלחמות־העולם. ב־1954 הוסרו המגבלות של מקור האנרגיה לתנועה בצלילה, ע"י שימוש באנרגיה אטומית לתפקיד זה. לכלים אלה שמהירותם כאניות־השטח המהירות ביותר ועם זאת הם בעלי עצמאות בלתי־מוגבלת מתחת למים, צפון כיום עתיד מבטיח, הן בשימוש צבאי והן בשימוש אזרחי.

נסיונות ראשונים

מאז ומקדם שואף האדם לעוף כציפור או לצלול כדג. מסופר כי אלכסנדר מוקדון ירד למעמקים בתיבה שלא היתה אלא מסגרת־ברזל מצופה עורות חמורים אשר בתוכה קערת־זכוכית. כל המתקן הורד המימה כשהוא קשור לשרשרת באורך 200 אמה. יתכן, כי סיפור זה הוא אגדה בלבד, אולם העקרון הפשוט של „פעמון־הצלילה” נתגלה כבר לפני מאות רבות של שנים.

ידוע, כי ב־1538 ירדו שני יוונים ובילו זמן־מה בתחתית הטגוס ליד טולדו בתוך „סיר הפוך”, ועלו חזרה יבשים כשבידם נר דולק, אותו הדליקו לפני ירידתם.

אך לבוע מתחת למים היה מסובך יותר.

היו מספר נסיונות עוד במאה ה־16, אך הראשון שעליו אפשר לדבר כצוללת הוא של ג'יימס ג'יימס בורלי שהיה בזיר אשר הקדיש את חייו למחקר בתחומי הפיזיקה, הפיזיולוגיה והמתימטיקה.

בורלי הבין, כי כלי־שיט תת־מימי חייב להשוות את משקלו למשקל המים שדחה או לשנות את נפחו לפי משקלו. דבר הקרוי כיום „לשקול את הצוללת” (TRIM). שיטתו היתה פשוטה ומעשית.

לשם קידום הכלי, חזה המתכנן משוטים היוצאים מהסירה דרך שרוולי עור אטומים. הוא מציין בספרו גם כי אף אם יהיו המשוטים גמישים אין הם הדרך הטובה ביותר לקידום, ולפיכך תכנן כעין מדהף.

במשך השנים שחלפו, לא הושגה כמעט כל התקדמות. שכן שלושת מרכיבי ההתקדמות המוצלחת. כלומר, ידע תיאורטי, יישום מעשי וצורך ממשי, לא חברו יחדיו.

מלחמת השחרור של ארה"ב עוררה את הצורך בצוללת, המתיש־בים חיפשו דרך לפרוץ את ההסגר הימי אותו הטילה עליהם בריטניה.

סירת הצלילה של בורלי

* אין מאמר זה מתיימר לערוך מחקר על תולדות הצוללות אלא להגיש בקצרה נקודות ציון בולטות בדרך התפתחותן. המאמר מבוסס על סדרת רשימות שפורסמה בהמשכים ב„מערכות־ים” מס' 82, 83 ו־84. הרשימות נכתבו ע"י רס"ן יעקב רענן ז"ל, ופורסמו תחת הכינוי — יונה רות.

צוללות ביישום מעשי

צוללות מונעות-ביד היו, בהכרח, מוגבלות ביותר וכל פיתוח נוסף זקוק היה למקור-אנרגיה אחר להנעה. ב-1823 הציג פארוני לראשונה מנוע חשמלי, וב-1873 הוכנסו מנועים חשמליים לשימוש אזרחי.

באותה תקופה גם נולד מנוע השריפה הפנימית, אף כי לשימוש מעשי זכה רק בסוף המאה. ב-1858 הושקה בצרפת אנית-המלחמה הראשונה מברזל המונעת בקיטור. השקה זו עוררה בזמנה סנסציה, בדומה לפיצוץ האטומי הראשון בזמננו. באותה עת הגה בורג'וא, אל"ם בצי הצרפתי, צוללת גדולה המונעת בהנעה מכנית. רעיונו נתקבל על דעת הצי ולראשונה נבנתה צוללת בתמיכת צי מבוסס. אורכה של הפלונג'ר (Le Plongeur) היה 140 רגל והיא היתה בעלת דחי של 140 טון. היא הונעה בעזרת מנוע אויר דחוס על-ידי צוות של 12 איש. נשקה היה טורפדו — מוט ארוך בחרטומה. ב-1856 החלו הניסויים בה.

ב-1873 היגר לארה"ב מאירלנד מורה בשם הולנד, אשר שכנע ב-1877 חברות פרטיות שונות בארה"ב להשקיע 6000 דולר בצוללת אותה תכנן לבנות. צוללת זו היתה קטנה, אורכה 16 רגל והיא הונעה על-ידי רגלי איש הצוות. בין 1877 ל-1887 בנה הולנד חמש צוללות אך ללא הצלחה גדולה.

ג'ימונט, שנת 1899.

באותו פרק-זמן ננתה צרפת שתי צוללות, אך היה הבדל עקרוני בין הצרפתיות לבין אלו של הולנד. להולנד, החל מהספינה השישית ואילך, היו שתי מערכות להנעה, האחת לשיוט על-מימי ולטעינת מצברים, והאחרת של מנועים חשמליים, לשיוט תת-מימי. הצרפתיות, לעומת זאת, נבנו ככלים הגנתיים, והיתה בהן מערכת חשמלית בלבד. לאחר שנתרוקנו המצברים חייבת היתה הצוללת לשוב לחוף לטעינה. ב-1896 הכריז הצי הצרפתי על תחרות לתכנון צוללת ממנה נדרש טווח-פעולה גדול, ברור, כי מטרת תכנון צוללת כזאת היתה להשתמש בה למטרות התקפיות, שלא על-יד נמל הבית.

במכרו זכה מהנדס הצי הצרפתי לאבף, והצוללת אותה תכנן כונתה בשם ג'רוול.

הג'רוול בנויה היתה משני גופים: הפנימי חזק ובעל חתך עגול, והחיצוני כשל אגניית-שטח. החלל ביניהם נוצל למיכלי-הכובד אשר היוו כ-40% מנפח הצוללת.

מערכת ההנעה היתה כפולה: מערכת-קיטור ומערכת חשמל. על המים יכלה לפתח מהירות של 11 קשר ולעבור 500 מיל, ומתחת למים — 8 קשר. למצבריה היה קיבול שאיפשר לצוללת לשוט במהירות של 5 קשר במשך 14 שעות.

חשיבות רבה נודעה לאימוץ הצוללת על-ידי הצי הבריטי באותה עת. בריטניה היתה המעצמה הימית החשובה ובעלת התעשייה הימית המפותחת ביותר. ב-1903 החלו הבריטים בהפעלת הצוללת הראשונה שלהם, אך הפעלת צוללות באותו עת נתקלה בקשיים רבים, טכניים ברובם, שנגרמו כתוצאה ממכונות וכלים שאינם משוכללים די צרכם. אף כי לא חסר כוח אדם להפעלת צוללות, נדרשו כבר אז מאנשי-צוללות דרישות חמורות ביותר. כדברי מפקד ההולנד הראשונה: „על אנשי הצוות להיות בעלי אינטליגנציה גבוהה ביותר, עצבים יציבים, תושיה ומשמעת ללא סייג“.

ב-1903 נסתיים תכנון הצוללת הראשונה בבריטניה — 1-A. דחייתה היתה כפליים מזו של ההולנד והיא היתה בעלת מנוע שריפה פנימית של 500 כ"ס.

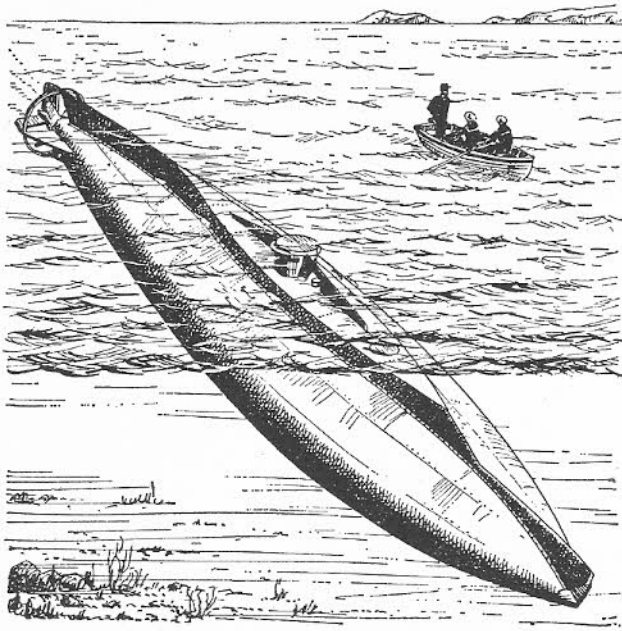
ב-1904 השתתפו 3 צוללות בריטיות בתמרוני הצי, והצלחתן היתה גדולה. על-אף טביעת צוללת בהתנגשות באותה שנה, כתב מפקדו החדש של הצי הבריטי הלורד פישר: „מפליא אותי עד מאד כיצד אין המוכשרים שבינינו חשים את המהפכה העצומה בלוחמה ימית ובאסטרטגיה ימית אותה הביאה הצוללת...“

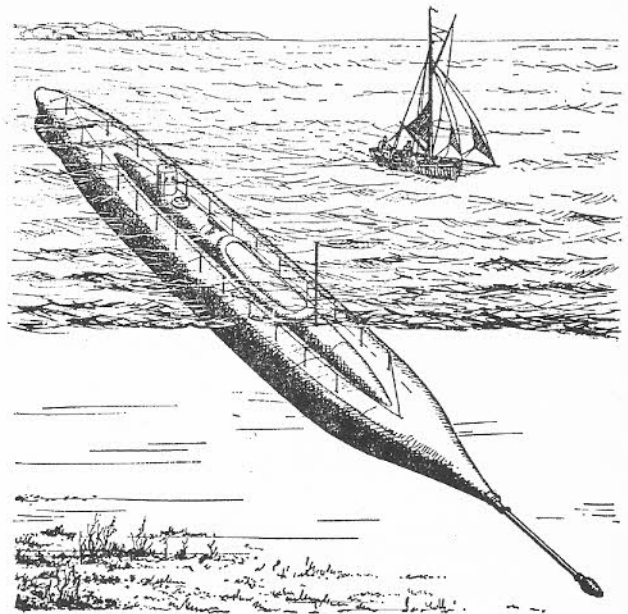
צוללת מסוג הולנד

לאחר שהוכיחו הצוללות את יכולתן כנשק התקפי החלו לעורר עניין בגרמניה. בשנת 1906 הוקצב סכום ניכר לבניית צוללת נסיונית, ובדצמבר נסתיימה בניית ה-U-1 שהיתה הטובה בצוללות כל הציים שהיו ידועות אז. הבאות אחריה היו גדולות ממנה, וה-U-4, ב-1907, היתה בעלת 420 טון דחי על המים ו-4 צינורות-מטילי-טורפדו. ב-1912 הותקנו בצוללות הגרמניות מנועי דיזל משוכללים, אשר תוכננו במיוחד לצוללות. הספקן של כל מנוע כזה היה 850 כ"ס, ומבחינה טכנית עלה על הבריטי. כמו כן היו הטורפדות הגרמניים אמינים יותר מהבריטיים, הפריסקופים שלהם משוכללים יותר, ומכשירי הקשר בעלי טווח רב יותר. הם התאימו לפעולות התקפיות הרחק מבסיסם. באותה שנה מונו מפקדים והוקם שירות הצוללות בצי בריטניה, גרמניה וצרפת.

לצרפת בלבד היו בשנת 1912 78 צוללות, מתוכן 31 קטנות, בעוד שלבריטניה היו ב-1914 74 צוללות בלבד. הגרמנים התעצמו בצוללות. במאי 1917 מנה צי זה 150 צוללות פעילות, מהן 50 בממוצע באזורי-הפעילות, צוללות אלו מצאו טרף למכביר מחוץ לשיירות. ממוצע ההטבעות החדשי עמד על 600,000 טון. מפקד הצי הבריטי הודיע לממשלה כי אם ימשך

וכך נראתה לאותו אמן הצוללת הוֹלנְד

מבטו של אמן על לה-פלונג'ר

132 צוללות נבנו במשך המלחמה ו-54 אבדו. באמצע 1918 הוחל בבריטניה בבניית צוללות מדגם R ומהירותן התתיימרה עלתה ב-4 קשר על מהירותן העל-מימית וצורתן היתה בהתאם לכך. מצוידות היו ב-6 צינורות-מטיליטורפדו ומיועדות למלחמה בצוללות-אויב.

מלחמת-העולם השניה

לקחי מלחמת-העולם הראשונה נלמדו, ובהפוגה שבין שתי המלחמות שוכללו הצוללות בכל הנוגע לטווחיהן, העומק שהן משיגות, מהירותיהן, מהירות הצלילה שלהן, מכשיריהן וחימושן. למלחמת-העולם השניה נכנסו המעצמות כשלושתן צוללות משוכללות יותר אולם עקרונית לא היו צוללות אלו שונות מן הצוללות של סוף מלחמת-העולם הראשונה. המהפכה בצוללות ארעה ב-1959 עם כניסתן לשרות של הצוללות האטומיות והסרת מגבלת מקור האנרגיה. אבי הרעיון היה האדמירל האמריקאי היהודי ריקורב שתיכנן ב-1952 את הנאוטילוס — הצוללת האטומית הראשונה. לאחר שהוכחה מבצעית של הצוללת האטומית, נוסף לחימושה גם הטיל בעל ראש החץ הגרעיני.

מצב זה לא יוכל הצי לערוב להמשך המלחמה ב-1918, שכן הגרמנים בונים צוללות יותר משמטביעות בנות-הברית, ואילו הצוללות הגרמניות מטביעות יותר אניות משמסוגלות בנות-הברית לבנות. במצב זה הוחלט על ארגון-שיירות מקיף וכולל, אלא שעדיין לא נמצאו לבנות הברית האמצעים לכך, כלומר — אניות-ליווי במספר מספיק.

סוירים ופצצות-עומק הוכנסו לשימוש יותר ויותר, סוירי האויר נתרבו ואורגנו בצורה יעילה יותר, והעייפות המצטברת מן המלחמה נתנה אותותיה גם בשורות הצוללות. תוצאות ארגון השיירות לא איחרו לבוא, סטטיסטיקה ראשונה שנערכה הראתה כי מכל 10 אניות שהפליגו לבדן מבריטניה טובעה אחת, ואילו מאותן שהפליגו בשיירות טובעו רק 3 מתוך מאתיים. בנובמבר 1917 אורגנו שיירות ביס-התיכון, ובאביב 1918 הגיבו הגרמנים בטקטיקה של להקות זאבים ותכנית בניה מוגברת, אשר דלדלה עוד יותר את מספר אנשי הצוות המנוסים שבכל צוללת.

כוח-הצוללות הבריטי, אשר (מלבד הגרמני) היה כוח הצוללות היחיד שהשתתף במלחמה זו השתתפות-של-מש, מנה בראשית המלחמה 72 צוללות ובסופה — 137.

„ריח צוללן“

את אשר שמעתי מבני הבאתי היום בפניכם, ואכן אלה שני עיקרים המיחדים אותנו :

א. כוחנו וגורלנו הוא בפעילות הצוות כולו כאיש אחד, במשמעת, באהוה ובהבנה הדדית.

ב. לנו ריח מיוחד — „ריח הצוללות“.
התברכתי בלבי על שבתי אוהבת את הריח הזה.

שורות אלו נכתבו ע"י מפקד שייטת הצוללות הראשון בחיל-הים, סא"ל יוסף דרור.

סמל אח"י ד ק ר

אמש, הרהרתי בלבי מה אומר לכם, אנשי, ביום זה. והנה בני הקטנים נתנו מלים בפי. כאשר הרכנתי עצמי מעל למיטת בני לברך אותו ב"ליל מנוחה", פנה אלי ושאל :

„אבא, מי הוא האיש החשוב ביותר בצוללת“?
חשבתי בלבי :

האם יש מישהו כזה? האם האיש החשוב ביותר הוא זה המכין את הטורפדו לרגע הירי? או הבחור העומד מאחורי המפקד וקורא את הכיוון הנכון לרגע הירי? ואולי האנשים אשר על הגאי-העומק המכוונים לשמור את הצוללת בעומק הנכון לרגע הירי? ויתכן שהוא הקצין הגחון על המחשב לשלח את הטורפדו בכיוון הנכון ברגע הירי? ואולי החשמלאי השולף ותוקע „סכינים“ במהירות שדים? או המפקד הצופה ב"פריסקופ להבטיח את שלום הצוללת? ושמא המכונאי המוכן להתנפל כל רגע עם אזעקת שנורקל על השס-תומים ולסגור את הצוללת מפני הים המאיים להכנס פנימה? ואולי הוא האיש בחדר המשאבה הנענה בעירנות להוראות קצין-השקילה? או האסדיקאי המאזין לרחשים, והוא לנו עינים ואזנים במחשבי מעמקים? ושמא הוא הקצין המזנק מתוך שנתו אל חדר-הבקרה ברגע השמע אזעקת ה"קלקסון" להשתלט על הצלילה? אכן, אמרתי: אין איש כזה "החשוב ביותר בצוללת".

כולנו "החשובים ביותר".

בידי כל אחד מאתנו נתונה הצלחת הצוללת בתקיפה, בהתחמקות, בצלילה ובעליה.

בידי כל אחד נתון בטחון הצוללת ושלוש כל חבריו. הצוות כולו — כאיש אחד — הוא האיש החשוב ביותר בצוללת.

בשעה מאוחרת יותר גחנתי מעל מיטת בתי הקטנה לנשק את מצחה ולומר "לילה טוב". והנה אמרה הקטנה: „אבא, הזקן שלך מריח מצוללות“ (וואת לאחר שתי מקלחות חמות וקרצוף כל גופי בסבון!). יש לנו, אנשי הצוללות, ריח מיוחד. זו תערובת מיוחדת של ריח הים ולחות של תת-לחץ, סולר, זיעת גברים ותבשילי המטבח החדוס, שמן מכוונות, חומצת הסוללות ובגדי סערה מלוחים... ועוד אלפי גונים של ריחות שונים ומשונים. והבליל הזה הוא הנקרא בשם "ריח הצוללות". שאלתי את בתי: „האם ריח נעים לך“? וענתה לי: „אבא, אני אוהבת את הריח הזה“.

על חולצות ה"אלף". נכון יש כאלה שזה עתה עברו את מבחני ההסמכה שלהם. אבל די בזה כדי לזכות בינו ובינם פער עצום. וזו הפעם המי יודע כמה שאנשים אלה נגשים לעבודה זו. וכך, הוא חושב, שאין הרבה להגיד או להסביר — האנשים מתחילים בעבודה. בינתיים יש עוד כמה ענינים להסביר...

חוזר קצינו הצעיר לספון בשעות אחר הצהריים. הרס וחורבן!! אין איש על הספון. פחי צבע פתוחים ומיכלים דבוקים בצבע שחור פוגשים אותו. הוא חש שזו לא צביעה כמו שצריך. הרי היה בעצם צריך להתחיל פה ולא שם. ומי זה שפך כאן כמויות עצומות כל כך של הנוזל הסמיך והשחור. כך פוגשו קצין המכונה ואומר קצרות שהסגן מחפש אותו. הלב מפסיד פעימה אחת ועם רגליים כבדות יוצא לחפש את ה"שטיפה" שברור לו שקרבה ובאה. הרי לא היה בעצם מה לעשות. רק צריך היה לצבוע. זה הכל.

כך לומדים שתמיד יש מה לעשות. שצריך לחשוב מראש איך ואיפה להתחיל, ושמלחים הם טובים רק כשמפקדם יודע להוציא את הטוב מהם. מאוחר יותר כאשר האנשים כבר יכירו

אפשר להבחין בו בקלות. צעיר מאוד, ודרגות סגן-משנה יושבות באי נוחות מסויימת על הכתפיים, כאילו עדיין לא השלימו עם מקומן. קוראים לו דני, או גדעון או גבי, או אברהם או דורון או גד. וכל שנה, בתום קורס החובלים, מופיעה דמותו הבלתי מוכרת במשרדי השייטת והוותיקים מתבוננים בבשר הטרי שהגיע ומלקקים שפתיים. לא מעט יהנו על חשבון שגיאותיו והמתחות שילבע.

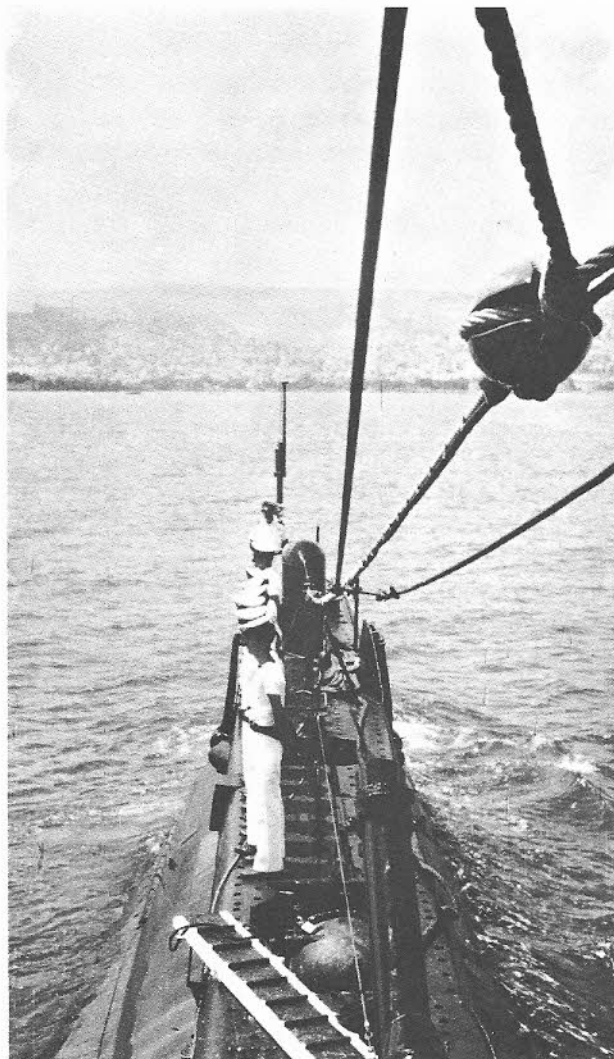
משימתו הראשונה היא ללמוד את הכלי בו עתיד הוא לשרת. שמע כבר מפי חברים שהתחלה זו היא יסוד היסודות וכדאי להתחיל ברגל ימין. וכך נבלע הוא שעות ארוכות בבטן הצוללת, עוקב אחרי קוי לחץ שמן, אוויר ומים, לומד מיקומם ותפקידיהם של מיכלים ושסתומים. מכל צעד ושעל זוכה להסבר ולעזרה באם רק ידע לשאול. רב הסמל שמדריך אותו מזחילו לתוך השפוליים ומתחת למכונות. ובלילה יושב ומשרטט המערכות ואוגר ידיעות על לחצים, מימדים וכמויות.

מסביבו חש וסופג אוירה של עבודה קדחתנית אך מדוייקת במקום צר וצפוף. מדי פעם נתקל בסגן המפקד שתחת חסותו הוא נמצא. הלה לא מרבה בדיבורים. רק מביך אותו בשאלה זו או אחרת שאת תשובתה כבר היה צריך לדעת וכך ממריצו ליתר מאמץ וריכוז.

הוא נפל לצוללת בעת שפוצה. עת אידיאלית — עדיין הספיק לראות חלק מהקרביים של הצוללת גלויים, לעבור מתחת לגוף הפלדה השחור כאשר המבנה תמוך במבדוק ו"נמלים"-אנשי צוות מהלכים בפנים, בחוץ, מעלה ומטה ומכשירים אותה לתקופת השרות הבאה.

מדי פעם מכנס המפקד את קציניו. והוא, הצעיר מכולם יושב ומאזין ומרגיש משיבה לשיבה שהנה מבין יותר ויותר במה מדובר. עתה מוכן הוא כבר לתפקיד ממש. הוא יהיה סגנו של קצין הטורפדו מודיע המפקד, וכן אחראי על ההתכתבות של הצוללת. עדכון ספרים וקבצי פקודות. אותו יום אפשר אולי להבחין שהגב הזדקף קמעה והפנים הצעירות לבשו ארשת של החלטיות.

עליו להכין הספון ליציאה לים כולל צביעה. בעוד ימים ספורים יוצאים לניסויים. קצין הטורפדו מנחה אותו כללית, ופונה לעיסוקים רציניים יותר. אנשי הצוות העתידים לבצע עמו את העבודה הם וותיקים ממנו בצוללת. להם כולם כנפי צוללת

אותו והוא ידע איך ומה מסוגל כל אחד מהם לעשות יוכל להעדר משך ימים ולמצוא שורה ארוכה של עבודות שבוצעו למופת. אבל בכך אנו מקדימים במאוחר את המוקדם. באותו יום שחזר הבזיקה במוחו המחשבה העגומה —

"הלוואי ויכולתי אני לצבוע לבדי בלי עזרת האנשים האלה. הרבה יותר קל לי היה אילו נטלתי לידי מברשת ובכך סיימתי העניין". ביום מן הימים השתחרר לגמרי מהרגשת חוסר אונים מסוג זה, ובאותו יום צעד צעד גדול קדימה.

טיפוס של צוללן

הצוללת. הוא חייב לגלות עירנות מכסימאלית. אסור לו להתבלבל, אסור לו להסס. הוא חייב להיות בעל תנובה מחורר, ציליות מחשבתית וביקורת עצמית מפותחת.

כשאדם שרוי במתח, הוא רודף לעצמו גם פורקן, הוא מוצא, לרוב, את פורקנו בפעילות גופנית: מעשה, היגה, צעקות או ריקוד. בצוללת אין מקום לפורקן מסוג זה. על כן חייב הצוללן להיות טיפוס המסוגל למצוא דרכים אחרות, שלוות יותר, להפגת המתח. לעיתים קרובות מאד אין דף שום אפשרות סבירה למצוא פורקן, והוא חייב "לפלוט" הכל ולשתוק.

אין קל להמצא כמקום סגור, מכורר ומנותק מן העולם החיצוני. אנשים רבים אינם יכולים להסתגל לכך אפילו לרקות מספר, אחרים ותקשו לעמוד בכך למרות של שעות — אבל הצוללן צריך להמצא פתאים כאלה במשך ימים רבים.

הצוללן צריך להיות — אולי מעל לכל — בעל חוש הומור. חוש הומור זקק, מאופק, נדרשת ממנו היכולת לראות בכל מצב את הצד המגוחך שבו. יתכן שזוהי, אגב, הסיבה שהאנגלים, היוזעים בחוש ההומור המיוחד שלהם, הם צוללנים טובים בליכך.

הוא חייב לשמור על שלוה נפשית, לא להתרגש, לשמור על כללי הנימוס המקל על יחסים הדדיים, להתחשב בזולת. הוא חייב להיות בעל רצון חזק — ויתכן שזוהי, בסופו של דבר, התכונה החשובה ביותר. כי רק בעלי רצון ברזל מסוגלים להסתגל לעזרת החיים באותו צינור קטן, סגור, הם ומסריח הנקרא צוללת. רצון זה נובע לעיתים מתוך שאיפה ללמוד מקצוע, או להשתלם בו, או מתוך אהבה לים ולצורת חיים ניוחדת במינה ובלתי שגרתית.

כל זה אינו תאור של אדם עליון או יצור נשגב. תכונות אלה מאפיינות את צוותי הצוללות. ברור שלא כל התכונות הללו מצויות אצל כולם ובמידה שווה — אך הן מאפיינות את הצוות כחידה.

בני שליט

"צינור קטן, סגור, הם ומסריח — ולזה אתה מוכן להתגורר?" שאלה זו אני מעמיד בפני רבים מן המועמד יום לשרות בשיוטת הצוללות. בכל זאת נענים רבים לאתגר הקשה. הם עוברים שעות של מכהנים, ימים ארוכים של בדוקות, שבועות של אימונים מפרטים — וכל זה כדי להגיע אל אותו צינור קטן, סגור, הם ומסריח, בו הם רחוקים מצפיפות ומנותקים לחלוטין מן העולם החיצוני.

מי הם צעירים אלה המצליחים לעבור את השלבים השונים בדרך של צוללן ולהפיק תוך כדי כך הנאה מעצם שרותם בצוללת? מה מריץ אותם? מה נדרש מהם?

לא כל אחד יכול להיות צוללן. האדם הממוצע אינו מתאים לשרות בכלי מיוחד-במינו זה. הצוללן חייב להיות, קודם כל, יצור חברתי מושלם. כי באותו צינור קטן נרקמים החיים על יסוד הרמוניה מושלמת בין כל אנשי הצוות. אין בו מקום לפינה פרטית, להתבודדות, לקאפריזות אישיות. כל תנועה, כל מעשה או מחרה, נעשים כאן לעיני כל, משפיעים בצורה ישירה על חיי הצוות כולו. על כן חייב הצוללן להיות גם טיפוס סובלני, נוח לבריות, סולח, מוכן ומתחשב. מרחם המחיה המצומצמת אינו משאיר מקום למריבות, התקוטטויות וצעקות.

הקלקסון, גופר האימים המקפיץ את הצוללן בכל שעה משעות היממה, חייב למצוא אותו מוכן לתפקיד, מוכן לביצוע משימה שבה עשוי להיות תלוי גורל

תצפיות כוכבים ולנווט בעזרתם. מרגיל מחלקתו ועצמו לנהלים נכונים ומדויקים — וקוטף פירות העבודה הקשה. מפליגים הרחק ללב ים. שנוי בתכנית וחזורים. המפקד דורש זמן משוער להגעה. קצין הניווט מחשב — ומגיעים בזמן. עוברים בלילה במיצרים צרים בקורסיקה. הוא יושב במכ"מ. מנחה את המפקד באופן שוטף כשאנשי מחלקתו מאיישים עמדות מפתח בתפקידי נווט. המפקד מציג אותו בהודמנויות שונות כ"קצין הנווט שלי" והוא כמעט נחנק מהנאה כשזה גם מפליט לעברו פעם — "זה היה בסדר". הצוות מתחיל להכיר, והוא לומד להעריך את האנשים. איש איש בתפקידו ובמקצועו.

הערכה הדדית זו הנה אולי השלב המצביע יותר מכל על בגרותו בתפקידיו ובהשתלבותו בצוות ובכלי. מאז שהוא בצוללת כבר הספיק להגיע עוד מהזור טירונים וכבר איננו הירוק ביותר בצוות. עתה מותר לו לחייך כאשר "מותחים" טירון ואומרים לו להביא את התורים של צופר הצלילה. הוא כבר סגן צעיר ומבטיח ומתחיל להיות מרוצה מעצמו.

והבטחון המופרז טומן בחובו פת. בנמל הוא מתייחס ברישול לבדיקה מסוימת, מאשר פעולה כלשהיא. מדור בצוללת מתחיל להיות מוצף. נמנע אסון אך יש נזק. הוא מועמד לדין ונמצא חייב. אך עונשו הכבד ביותר הוא גאותו הפגועה. נשבע שלא יישנה הדבר.

בקר אחד לפני היציאה לים כשהוא ניצב כרגיל על הספון — נקרא לגשר; המפקד דוחף המקרופון לידיו הרועדות קמעה — מוסר בקול שקט מצב מנועים והגה ואומר "הוציא אותה".

פעמים רבות עמד על הגשר כשהיה קצין מחלקה וראה איך המפקד מוציא אותה מן הנמל. וכך מתחיל הוא. כשהוא מרגיש כאילו רגליו אינן נוגעות ברצפה, לתת הפקודות שחרוטות כבר בלוח לבו, והצוללת מגיבה בדיוק כפי שצפה שתגיב. החבלים נתרים והגוש השחור מחליק לים הפתוח.

בחור קצין החמוש לומד הוא לראשונה מה זה לעמוד במרכז לדווח למפקד שדברים נעשים בחרטום ובמדור צנורות הטורפדו, דברים חשובים, מסוכנים אפילו, והכל סומכים על הצוות שלו שמבצע זאת נכון ובטוח. וכך עליו להתעלות לדרגה נוספת של שליטה ופקוד. זאת הוא משיג ע"י תרגולות חוזרות ונשנות, טעינת טורפדו אין ספור, עונשים ופרסים, מסיבות במסגרת המחלקה, טפול בבעיות אישיות של הצוות שלו, הכנתם למבחנים מקצועיים, הקפדה על שגרות טפול ואחזקה מתוכננת. המחלקה הופכת קבוצה מלוכדת ויעילה וקצין המחלקה מתחיל להדמות לדמויות שפגשוהו לפני שלוש שנים עת הופיע במשרדי השייטת, סגן משנה נבון אך מלא רצון לתפוס מקום בין שורות הצוללנים.

דניאל וייכר

נסוויי הים עברו בהצלחה. אלו היו צלילותיו הראשונות ועמד לו בשקט בפינה במרכז והתבונן במתרחש מסביב. הוא ידע הרבה תיאוריה מתוך למודיו השקדניים ועתה נתנה לו הזדמנות לעסוק בכל תפקידי הצוות על מנת לדעת ולחוש על בשרו מה קורה כשקצין במרכז נותן פקודה ובקצה הצוללת מונק איש צוות ומדווח חזרה על הבצוע. מפקד השייטת עצמו נהל את נסוויי הים. והחניך הצעיר עמד שעות רבות והתבונן במפקד השקט והשקול ובקצינים האחרים המבצעים בשלימות מסטית כמעט את תפקידיהם. פקודות קלתו מגרונותיהם והצוללת והצוות נענו כמו גוף ונשמח אחת; עולה, יורדת, מסתובבת, נערכת להתקפה, משגרת טורפדו-אימונים, יורה בתותח; שוב צוללת ונעלמת עד עומק רב וחומקת מהפוישי משחתות שה"פינג פינג" המונוטוני של מערכות הסונאר שלהם נשמע בבירור בחדר הסונאר של הצוללת.

בגמר הנסוויים כשהונף נס שרות פעיל על הצוללת היה יום חג בשייטת הצוללות. גם קצינו הצעיר חגג. חג כפול. דקות ספורות לפני תחילת הטכס עמד מפקד השייטת לחזהו הכנפיים המיוחלות. עבר בהצלחה את המבחן של מפקד הצוללת. הוא שאל ושאל — מקרים ותגובות, התמצאות בכלי, בקרת נזקים ונהלים, ומשסיים הסמיכו כצוללן. באופן מעשי היה רק בתחילת הדרך. עתה מותר לו להשאר כקצין תורן בערבים בנמל כש-האחריות על שלום הצוללת, נקיונה וכוננותה על כתפיו, אבל לפניו עוד ההסמכה כקצין משמרת. על השטח תחילה ולבסוף בצלילה. וכל זאת עוד מחוסר משמעות בטרם קבל לידיו פקוד על המחלקה בצוללת.

חלפו שבועות של הפלגה, צלילה, שינוי, עמדות קרב ושוב שינוי, שוב עמדות קרב. אין לילה ואין יום. רק המנורות האדומות שנדלקות בשעות בין הערביים וכבות עם שחר מעניקות תחושה כי בעולם הפתוח יום רודף לילה ושוב יום.

לילה בהיר אחד עלה ראשון לגשר אחר היציאה מתחת לפני המים. בעקבותיו הצופה, אך במקום הקצין שעשה עמו עדיין משמרת צמודה — עלה המפקד. העיף מבט מסביב ואמר קצרות "העירני בעוד שעתים" וירד. וכך החל במשמרת ראשונה שלו — לבדו.

תחילה נדהם. אך זרם הדווחים שנבע מתוך צנור הדיבור הפתוח אלצו לשוב למציאות. "רשות להחליף על ההגה, רשות לאורר מצברים, רשות להשליך אשפה, רשות...." ומצידו "הדלק אורות נווט ועגינה פרט לאור נווט אחורי, קפל הגאים קדמיים, הצמד מכונה ימנית....." השגרה והנסיון שרכש בלא דעת כפו עצמן עליו. והביא את המשמרת לסיומה.

עם הזמן מקבל לידיו תפקיד קצין מחלקה. עתה יהיה אחראי כלפי המפקד על גלוי, נווט וקשר בצוללת. מחלקתו קטנה. מספר מוכמים ואלחוטנים. עקר ההצלחה בתפקיד תלויה בו. עתה הוא צוללן מן השורה ומתייחסים לעובדה שהוא עושה משמרות בכל מצב ועת — כטבעית. עכשיו מתחיל הוא להרויח את לחמו, להצדיק את קיומו. אין יום ואין לילה. תמיד צריך להיות נתיב ברור ומדויק מותווה על המפה. יש תקלות טכניות ועליו להבין מה פשרן, איך מתגברים עליהם. המפקד לוחץ עליו, הסגן עוד יותר. רוצים שרמתו תעלה. מרבה לקחת

האדם מאחורי המדים: החיים, החוויות, המחשבות,
התכניות, המשימות הגדולות וההנאות הקטנות
של סמל יצחק יניב, איש צוות אחי תנין.

צוללן אחד פשוט, 1968

הוא משתדל להתעלם מן המבטים, לברוח מההתענינות הכללית הסובבת אותו, להתחמק מהשאלות. בכל זאת מצטיירת על פניו שופעי הרצינות הבעה של שביעות רצון וסיפוק בכל פעם שהוא ניתקל בגילויי חיבה בגלל אות הצוללן המתנוסס על חזהו.

בהופעתו החיצונית, בהליכותיו, אינו אלא אב טיפוס של צבר אופיני: גבוה, מוצק, שרירי. מאחורי הופעתו הקשוחה, אופיו המחושל והביטחון העצמי שלו מסתתר בחור עדין, חושב, מהורהר — צעיר כמו אלפי צעירים אחרים בני גילו, צבר שמאחורי הקליפה של חיצונית נוקשה מסתתרת אישיות מעודנת עם אהבות ושנאות, רצונות ומאויים, שאיפות ומשא-לות, הנאות ואכזבות.

בעיני האדם הממוצע, הוא עשוי להצטייר כסופרמן, אדם עליון העשוי לבלי חת, כצעיר שקרא תגר על הים. אבל האמת היא הרבה פחות ציורית: הוא הקיא את נשמתו בהפלגת הבכורה ופחד פחד מוות בטבילת האש הראשונה, מול חופי אלכסנדריה, ההבדל העיקרי בינו לבין צעירים אחרים נעוץ בעובדה שהוא ידע להתגבר על הפחד, על נחשולי הים, על אלף ואחד דברים קטנים ההופכים את החיים בצוללת לחיים בצל סכנה מתמדת, בצילו של אתגר קשה, נועז, מלא מתח והרפתקאות.

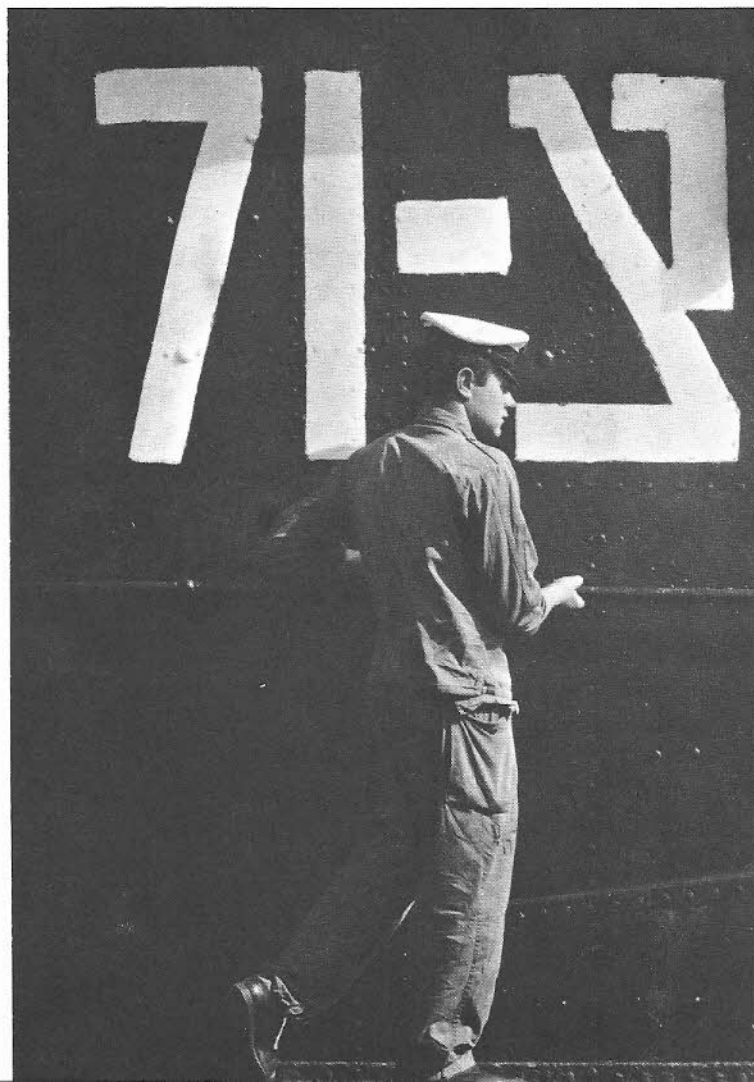
זהו דמותו של יצחק יניב, 21. צוללן אחד פשוט, 1968.

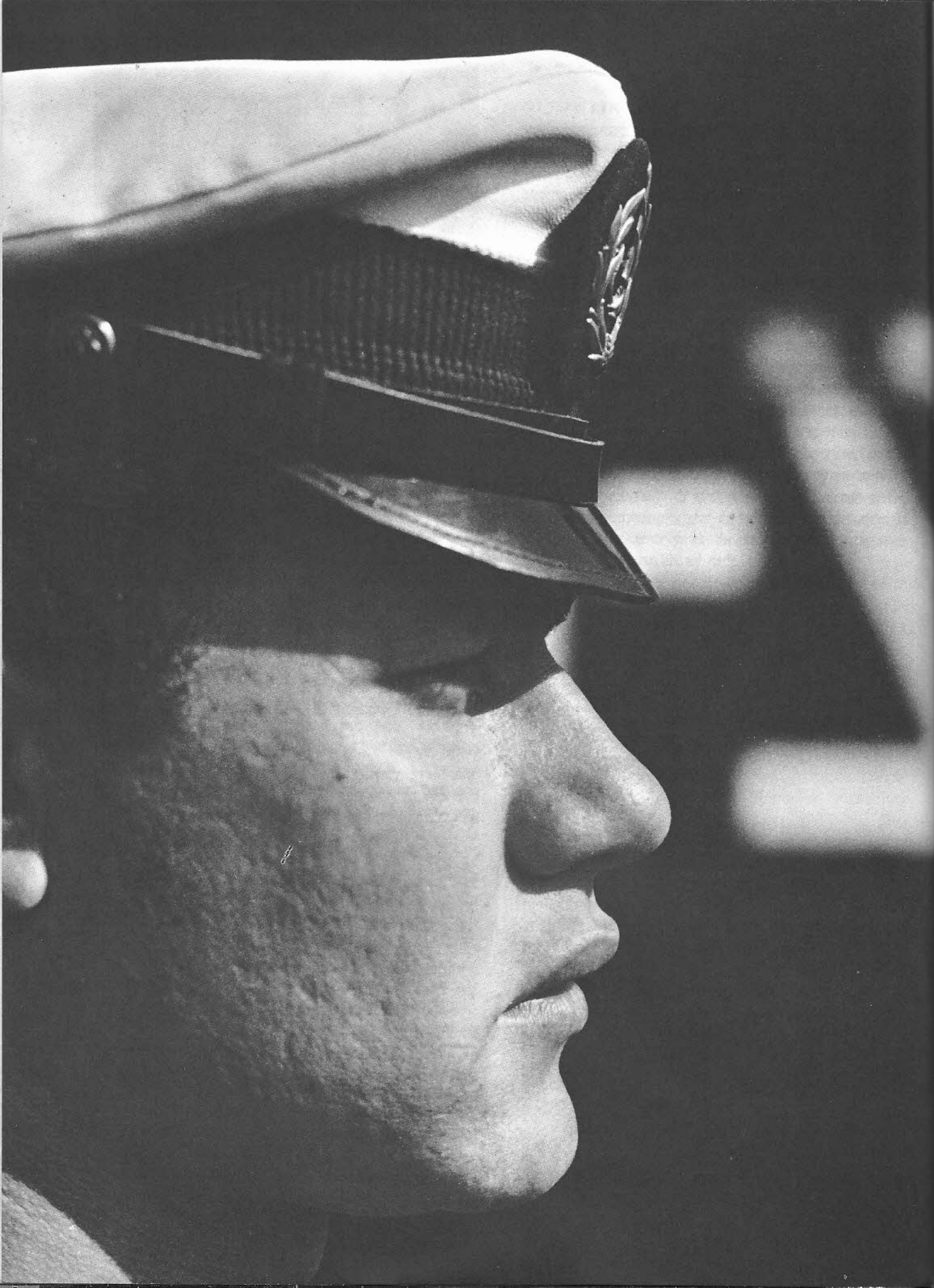
אהבה ממבט ראשון

אהבתו הגדולה אל הים נעוצה אי-שם, הרחק-הרחק בנבכי הילדות. הוא אינו זוכר מתי זה בדיוק קרה, אבל כאשר הוא משחזר לעצמו את ההרגשה, מציפה אותו מין תחושה מהמהמת שקשה להגדירה. אין ספק — זו היתה אהבה ממבט ראשון. כמו כל אהובה אחרת, סירב גם הים להתמסר בפעם הראשונה. בהפלגה הראשונה הוא היה גלי, רוגש ונועף. יצחק הקיא את נשמתו. "זאת היתה קבלת פנים די מזופתת", נזכר הוא. כגדנ"עיים בנעוריו, הכיר יצחק היטב את נושא אהבתו, ידע כי מצבי רוחו של הים עשויים להשתנות, וכי חייהם של יורדי הים תלויים לא פעם במצבי רוח אלה. אבל הפגישה הראשונה גרמה לו אכזבה מסויימת. היו דרושים לא מעט רצון, לא מעט נכונות ומנה גדושה של עקשנות כדי להחליט להשאר, כדי להתגבר ויהימה.

„זה גבר!“ מתלחשים מאחורי גבו ברחוב, באוטובוס, בקול-נוע. הוא מסמיק ומשתדל להתעלם. כשהוא עובר ברחוב, מלוות אותו עשרות זוגות עיניים בהערצה, בהתפעלות, ביותר משמץ של הוקרה. אל כל הגילויים הללו הצטרפה אחרי אסון אחי דקר גם נימה של השתתפות בצער, גילויים של סוליי-דאריות. לא פעם נתקל ברחוב בשאלות כמו: „הכרת ודאי את החבר'ה של הדקר, לא? או: „תגיד חבוב, אתה לא מפחד לשרת בצוללת?“

דרכי לצוללת היתה מלאה מהמורות" אך העקשנות נצחה

בקורס הצוללנים צצו הקשיים הראשונים. „זה היה בכל זאת משהו מיוחד במינו,“ אומר יצחק, „משהו חדש שלא הכרתי עד אז.“ הקורס הסתיים, ויצחק עלה על הצוללת להפלגת הבתולים. „זאת היתה חוויה לא נורמאלית.“ נזכר הוא בהתפעלות, „כל מה שלמדתי עד אז — ראיתי עכשיו באופן מוחשי ומעשי.“

במסלול המוליך לחו"ל

הפגישה הראשונה שלו עם חוץ-לארץ השאירה אותו פעור-פה, משתומם, מוקסם ממראה עיניו. הצבר גילה את איטליה, נאפולי, פומפיי. מסע משגע במכונית שכורה, מוזיאונים, אתרים היסטוריים. איטליה השאירה בו את רישומה לאורך ימים. עכשיו, אחרי 4 וחצי חודשי שהייה באנגליה — בתפקידי שמירה ואחזקה על אח"י דקר — הוא כבר לא מתרגש מחוץ-לארץ. למרות שהתרשם עמוק מביקור חטוף בן 18 שעות רצופות ללא מנוחה או שינה בפאריז, לא פעם ליבו בחזקה כאשר הסתובב בשאנס-אליזה ופגאל. הוא כבר רגיל.

פגישתו עם הצי הבריטי הוסיפה מימד חדש לאישיותו כצוללן. הפגישה נסכה בו ביטחון עצמי. „אם אנחנו יכולים בכלל לדבר על השוואה בינינו לבין הצי הבריטי בעל המסורת הארוכה — הרי שזהו הישג לא קטן בשבילנו.“ הוא אומר ונימה של גאווה מתגנבת אל קולו.

הוא נדהם לא מעט מהדיסטאנץ' החמור בין בעלי הדרגות בצי הבריטי. יחסי הרעות — בצד המשמעת החמורה — הקיימים בשייטת שלו עדיפים, לדעתו, על השיטה הבריטית. „כשאני ממלא את תפקידי בצוללת“, מסביר הוא, „אני עושה זאת כמילוי חובה כלפי הצוללת וכחובה חברית כלפי חברי, כלפי הצוות כולו.“

כמכונאי, הוא מטיב להכיר את הצוללת על שלל מדוריה, מערכותיה ונשקה. עובדה זו מייחדת אותו. לדעתו, מאיש צוות בריטי המתמחה במקצוע שלו ואינו מתעניין בנעשה במקצועות ובמדורים אחרים. „ההרגשה הכללית שאנו לא נופלים מהם — למרות שיש לנו מה ללמוד מהם — הוסיפה לי הרבה ביטחון עצמי,“ הוא מדגיש.

באנגליה שימש, יחד עם חבריו, שליחה הנאמן של המדינה כלפי יהודי המקום, שארחו את הצוות בסדר פסח וביום העצמאות. „התווכחנו איתם הרבה.“ נזכר יצחק, „רוב השיחות היו על עליה לארץ ועל כך שאנו זקוקים להם כאן. הם עושים רושם של יהודים טובים. היו גאים בנו מאד ושמחו לארח אותנו. כל אחד מהם היה גאה בעובדה שהוא תורם למגבית.“

„אני גאה להסתובב עם סמל הצוללן על החזה“

חו"ל? — אני כבר רגיל

הדרך אל ההפלגה הראשונה היתה רצופה מכשולים, התלבטויות, קשיים. הוריו התל-אביביים מעולם לא התלהבו מהרעיון שבנם יהיה צוללן. „אחיך היה בחיל שריון — למה שגם אתה לא תהיה טנקיסט?״ אמרו אחרי שנוכחו לדעת כי יצחק מתעקש לשרת ביחידה מבצעית. „אנחנו רוצים שאחרי שתסיים את שרות החובה תחזור לקיבוץ.“ אמרו לו חברי המשק שלו, בית-השיטה. לאחר שהתברר להם כי חברם מתכוון להתנדב לצוללות ולהשאר בעקבות כך — לפחות במשך תקופה מסוימת — בצבא הקבע.

יצחק פתח במסע שיכנוע. תחילה, „עבד“ על הוריו והסביר להם כי „להיות צוללן זה בעצם לא כל-כך נורא.“ אחר כך התריס בפני חברי המשק כי את הנכונות להתנדב למשימות שיש בהן שמירה על בטחון המדינה ושלומה ינק במידה רבה מהאווירה בקיבוץ.

ההורים השלימו, חברי המשק נכנעו — אבל הדרך אל הצוללת היתה עדיין רחוקה. כיום, במבט לאחור, נראה הכל כה פשוט. כה חלק, כה מובן מאליו. הוא עמד בהצלחה במבחני ההתאמה ונשלח ישר אל בסיס הטירונים. כבעל כושר גופני גבוה, לא נתקל כמעט בקשיים בטירונות החי"ר. נזכר יצחק: „היינו בטירונות שלשה חברה במחלקה שהיו מיועדים לצוללות. שאר הטירונים לא ידעו על כך דבר, אבל תוך זמן קצר הם שמו לב, יחד עם המדריכים, שאנחנו יוצאי-דופן — אין לנו בעיות עם כושר גופני, וההסתגלות שלנו לתנאים החדשים, הקשים יחסית, של חיים בבסיס טירונים היתה מהירה.“

עם סיום הטירונות בבסיס חי"ר המשיך יצחק להיות טירון, הפעם טירון-ים, בבסיס ההדרכה של החיל. ההווי ונושאי האומן לא היו זרים לו לגמרי. מאז הצטרף — בגיל 15 — אל שורות גדנ"ע-ים ועבר במסגרתו קורסים שונים, ספג משהו מן האווירה של חיל-הים.

טבילת אש מול אלכסנדריה

הפלגה, צלילה, אימונים, תרגילים על יבש. שוב צלילה, שוב אימונים, שוב תרגילים על יבש. רצף איך-סופי ונמשך של מאמץ עליון, של מאבק יומיומי, של התגברות על אלף ואחד מכשולים. הצוללת היא הנשק, היא הבית, היא הכל. צריך לטפל בה, להתמסר לה, לשמור אותה, לאהוב אותה.

ביום השגרה הבזיק בראשית יוני ניצוץ של משהו גדול — משהו שלקראתו התכוננו מן היום הראשון שהצטרפו לשיטת הצוללות, משהו שלמענו עשו עד כה הכל. הכרות הכוננות מצאה את סמל יצחק יוניב על סיפונה של אח"י תנין. ואז בא היום הגדול. נזכר יצחק: „בבוקר שמענו מפי המפקד שפרצה מלחמה. היינו מתחת לפני המים — מנותקים לגמרי מהעולם החיצוני ולא ידענו מה קורה. שמענו רק שחילי-האוויר חיסל את חילות האוויר שלהם — אבל לא ידענו מה הולך שם בדיוק. האמת היא שמבחינת ההרגשה עדיין לא יכלתי את העובדה שפרצה מלחמה. פשוט לא יכלתי את זה.“ ואז, מול חופי אלכסנדריה, נערכה פרידה מרגשת. שישה עזבו את הצוללת עם שחר לכיוון חופי האויב, אל הבלתי נודע. טבילת האש הראשונה: המצרים משגרים פצצות-עומק לעבר אח"י תנין. כל פצצה מקפיצה את הלב, עוצרת את הנשימה. אם יפגעו בצוללת — זה יהיה הסוף. מודה יצחק:

פרק בביאוגרפיה של קיבוצניק

שגרת החיים בצוללת נתנה בו אותותיה: לעולם לא יתרגש, לא יצעק או ירים את קולו. השפה שלו שזורה פה ושם מילים מן הז'רגון המקצועי. התנהגותו המלוטשת לא תזכיר לך את האגדות ששמעת על אופיו המחוספס של ימאי. כמו משפחת הימאים כולה, טיפח גם הוא את האמונות התפלות, שיצרו במרוצת השנים הווי מיוחד במינו על כלי-השיט בלב ים. „אני לעולם לא שורק בצוללת.“ מסביר יצחק, „אומרים כי זה מרגיז את נפטון. הוא חושב ששורקים לאשתו — ומתרגש. וכאשר נפטון כועס — זה לא טוב.“ הוא מחייך לעצמו בהנאה למשמע ההסבר שלו. „טוב, אני אגיד לך: אני לא בדיוק מאמין בזה, אבל האמונה התפלה היא חלק מן ההווי, חלק מהחיים בכלי. יש כאלה, למשל, שזורקים סוכריות לים. בשביל מה זה טוב? כדי לפייס את נפטון, כמובן. נו, וגם בשביל הבידור.“

עברו עליו למעלה משלוש שנות וותק בחיל-הים. הנער הצעיר שנכנס לפני שלוש וחצי שנים בשערי הקלט, הפך לגבר מחושל, לוחם שהספיק לפעול מאחורי קווי האויב. השרות בצוללת נתן בו אותותיו. ומה הפלא? הוא דרש ממנו את כל כוחותיה, את כל מרץ הנעורים שלו, את כל המשאבים.

אסון דקר ירד על ראשו כמהלומה עזה, מהממת. „אני עוד לא מבין, עוד לא תופס, עוד לא משלים עם זה. איך זה בכלל יכול להיות. שמע, אלה היו חבר'ה אחד אחד. אני מכיר אותם. חלק מהם היו איתנו על התנין במבצע אלכסנדריה. זאת מכה קשה מאד למשפחת הצוללנים.“

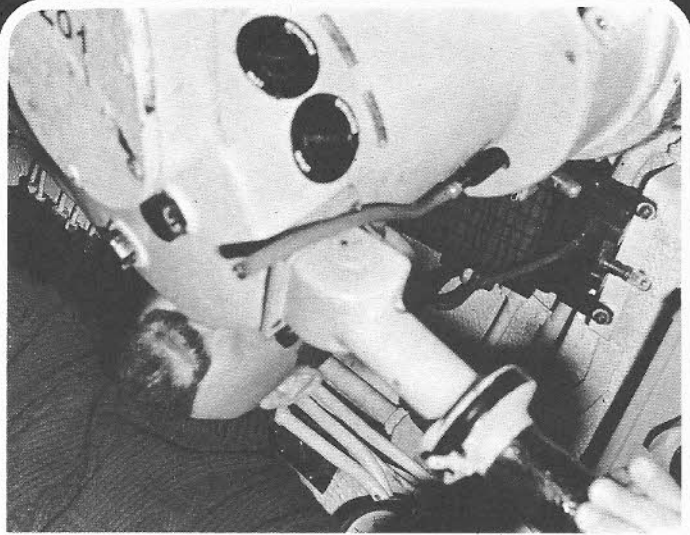
עוד מעט יפשוט יצחק את מדי חיל-הים ויחזור לקיבוץ שלו, אל ענף הדיג בו התמחה במשק. את הביאוגרפיה שלו תקשט תקופה שרק מעטים זכו לקחת בה חלק, מעטים — ונבחרים. תקופה גדושת חוויות, העזות, הרפתקאות, ימים של יאוש קודר, וימים של התרוממות הרוח. עומד להסתיים פרק בחייו של צוללן אחד פשוט בשיטת הצוללות של חיל-הים.

צוללת צריך לטפח... לאהוב

„פחדתי. כל הזמן חשבתי — אם יקרה לי משהו איך יגיבו הורי? מה הם יגידו?“ אבל הוא התגבר על הפחד ולא נתן לאותותיו להשתלט עליו. „כל החבר'ה החנהגו למופת — לא הראו סימני פחד או התרגשות והמשיכו למלא את תפקידיהם בשקט ובביטחון.“

חזרה לבסיס ועימה הידיעה הראשונה — שבאה באיחור — על הניצחון. הרגשת פורקן מהול בדאגה לשישה שיצאו עם שחר ולא חזרו, ובגאווה על כי הצוללת עמדה בכל המשימות שהוטלו עליה. אומר יצחק: „אחרי המלחמה אני אדם אחר. אני חושב שנעשיתי מבוגר בתפישות שלי, בהערכות שלי — בכל. עכשיו אני יודע מה זה הדבר הנורא הזה ששמו מלחמה. יש לי גם נסיון רב יותר — סוף סוף יש הרבה מאד צוללנים ותיקים בעולם שלא עברו מעולם טבילת אש.“

המפקד!

לא ידע באותו רגע כמה יש לעשות, אבל המפקד אמר לו משהו, כי במשך שלושה ימים פרט לארוחות לא הוציא ראשו מתא המכ"מ. הגענו לנמל עם מכ"מ שפורק והורכב עד פריטיו הזעירים ביותר. הסתבר שהתקון היה מעל כחו של אותו אלקטרונאי צעיר, אבל במשך ימי העבודה הוא גלה כי המפקד עוקב בערנות אחרי מאמציו, מבקש הסברים על עצם עבודתו, מציע הצעה שנונה מדי פעם, ובצורה זו ממריצו למחשבה עצמית והתעמקות שלא ידע כלל שמצויים בו.

מעל לכל סלד מזיוף. זיוף במקצוע, זיוף באופי, זיוף במחשבה או במעשה. הוא נמנע מלהציג הצגות להרהיב את העין שאין בהן ממש. הוא הסביר גישתו בצורת משל: מעשה באותו קצין שלצורך טכס מסויים שבו היה צורך בעניבת פרפר, הצטייד בעניבה שהקשר בה קבוע והיא סגורה באבזם מתחת לצווארון. כאשר רכן מעל צלחת המרק בארוחה החגיגית, עפה לו העניבה המזוייפת היישר לתוך המרק הרוותח. „ובכן, זה סופו של כל זיוף“ היה אומר.

רצית להתחתן, היית צריך לדעת שבקושי אפשר להשתחרר ליום החתונה אם מפליגים באותה תקופה. נולד לך בן — הגעת לנמל בבקר הברית, ואת יבבות הוולד שמעת אך זמן קצר ביותר. כי הים קרא לך. תמיד הים קרא לך. הים והצלולת. אבל הם היו תמיד בדמות מדיו של רב סרן בעל כרס קטנה, עיניים שובבניות בתוך פנים שזופות עטורי חצי זקן מטופח, שערות קצר-קצרות ותנועות ולשון מדוייקות ונמרצות. אנשים לעתים בכו מרה על השרות תחת פקודו בהיותו קשה וללא פשרות. כי תמיד ראה לנגד עיניו את עצמו וצוותו במלחמה. וגישה זו הנחתה אותו בדרישות מעצמו ומאנשיו. רק כאשר עזבו אותו ידעו לאמר עליו הלל. הרצינות והיסודיות שלו, הידע הגדול המקיף במקצועו כקצין ים וצלולן היה בהם מספיק כדי לייחדו. התעלה לדרגת מנהיגות נדירה ביכולת להשרות בכל אנשי צוותו עד אחרון המלחים את התוצאה, כי אכן איך שהמפקד עושה כך צריך להעשות וכי דרישתו — היא הדרישה הנכונה, תמיד.

צילנו כבדים בכמה טונות. הסגן רשם ספרה לא ברורה בספר השקילה, ורס"ל המיכלים הציף כמה גלונים מיותרים לאותו מיכל. כמובן שכל זאת נודע אחר המעשה. מה שאנחנו הרגשנו היה הרבה פחות ברור ולכן הרבה פחות נעים.

פשוט, כאשר היתה הצוללת צריכה להתיישר אחרי הירידה מהשטח אל תחת המים, ולהתייצב בעומק פריסקופי, היא סרבה להענות להגאים ושעוני העומק המשיכו להראות ספרה אחר ספרה שאנו יורדים, וממשיכים לרדת.

היתה עצבנות נכרת אבל מאופקת! כי בכל זאת הוא היה במרכז, וכולו אמר התאפקות-תמיד, בכל מצב שהוא. נשמעו כמה הצעות של פעולות חירום ע"מ לעלות מיד. המפקד רק נשך שפתו התחתונה פנימה בין שניו הלבנות, ובאצבע קצרה גרד בזקן, ובקול שקט ומלא בטחון העלה מהירות, דרש בועה קדימה מההגאים ואט אט העלה אותנו לעומק פריסקופי, השלים סבוב בפריסקופ, ואז, רק אז, עלה על פני המים. והסגן תקן את השקילה שלו.

בטעות הופעל בקבוק דו תחמוצת הפחמן המיועד לכבוי אש, בקבוק גדול, גדול מאוד. היינו בצלילה. (קצת מעל שלשה אחוז מהגז באויר שאנו נושמים מספיק כדי לטשטש את הצוות). אפשר היה לעלות ולנקות מייד את האויר על ידי הפעלת הדיזלים ושיוט קצר על פני השטח. אבל—הרהר המפקד — מה היה אילו קרה לי דבר זה בעת מלחמה. אז לא אוכל לעלות למעלה. וכך העמיד את כולם על הרגליים. (כי הגז כבד ושוקע מטה). דרש וקבל מייד דווח על כמות ה-CO₂ שכבר הספיק להתפור בצוללת. הפעיל יחידות-טהור-האויר והוסיף מגשים שגויסו לצורך זה מהמטבח, כשעל כל מגש מפוזר חומר-סופג-דו-תחמוצת-הפחמן והמטיף בצלילה. ואמנם הגז נספג ונעלם והמטרה הושגה.

היתה תקלה במכ"מ. האלקטרונאי הקבוע לא הפליג. המחליף שלו, בעל נסיון מועט בתיקוני מכ"מ, ונטול נסיון לגמרי במפקד וגישתו לתקלות שמתעוררות בים, בא אליו, עם ידיים מורמות בפיו ספור ארוך ובסופו המסקנה — אין מה לעשות.

משמעות מוחשית מאד- הצוללן חי בתנאי צפיפות, תוך כדי מגע בלתי פוסק עם חבריו לתא, עם אנשי הצוות על כל דרגיו.

הרגשת התלות ההדדית נותנת אותותיה גם בתחושה הכללית של אנשי הצוות, באווירה המלווה את הצוללת יום יום, שעה שעה. איש אינו מדבר על הרגשה זו, איש אינו מזכיר אותה — אבל הכל חשים בה היטב. היא מרחפת באוויר 24 שעות ביממה, 7 ימים בשבוע, 365 ימים בשנה: בטחונו ופעייתו לתת התקינה של הכלי תלויים במעשיו ומחדליו של כל פרט, בתיאום מושלם בין כל הפרטים המרכיבים את הצוות.

הרכבו של צוות הצוללת אינו שונה בעיקרו מהרכבה של כל יחידה אחרת בצה"ל. כמו בכל יחידה, קיימת בצוללת ההיררכיה המקובלת של סולם הפיקוד — ממפקד הצוללת דרך ראשי המחלקות, החוגרות הבכירה ועד הדרגות הנמוכות יותר — בצד החלוקה המקצועית, שאופיה מתאים למערכות הציוד של הצוללת.

בראש סולם הפיקוד ניצב, כאמור, המפקד. אישיותו, ערכו הסגולי והידע המקצועי שלו הם בעלי חשיבות הרבה יותר גדולה מכפי שניתן לחשוב ממבט ראשון. אופיו של הצוות, רמת הביצוע שלו ואורח החיים בצוללת מקבלים, בסופו של דבר, את השראתם מקרינתו האישית של המפקד. אם ירכוש את אמונו של הצוות בהתנהגותו, ברמתו המקצועית, באישיותו כמפקד — הרי שבכך תרם תרומה מכרעת לגיבושו של צוות טוב, צוות שאפשר לסמוך עליו בחיי יום ובימי מלחמה.

מחבר הקצינים והחוגרים, שהם בעלי תפקידי המפתח בצוללת, נדרשת רמה מקצועית גבוהה בצד כישרון לטפח יחסים נאותים בינם לבין עצמם ובינם לבין הנמוכים מהם בדרגה. קבוצת הסמלים, שהם החוליה המקשרת בין הפיקוד הבכיר וסגל אנשי החובה, קובעת במידה רבה מאד את רוחו של הצוות. בהיותם מעין חוליה מקשרת, הם משמשים מופת לשאר אנשי הצוות הצעירים והפחות מנוסים. אם ישמשו להם דוגמא טובה — יתרמו בכך תרומה חשובה מאד לגיבושו של צוות טוב.

חיילי החובה הצעירים הם, בעצם, מד החום

על סיפוננו של כלי-שיט, בעיצומה של חוויה מרטיטה של שהייה בים בעל גוני הנוף השונים והמשתנים, מאבד מימד הזמן את משמעותו המקורית. בלב ים יש לסיבוב של מחוגי השעון משמעות אחרת, שונה מזו המקובלת על פני היבשה. תחושת הבדידות והרגשת הניתוק מעניקים לזמן מימד אחר. חילופי המשמרות המתמידים, שאינם מתחשבים במוסכמות המקובלים של שעות עבודה, נותנים לשעות היממה משמעות שונה מאד מן המקובל במקומות אחרים. על כן מטשטשים בלב ים גם ההבדלים בין יום ולילה.

בתוך העולם הקטן והסגור והמנותק הזה מתנהלת חייה של קבוצת גברים, חייו של צוות מגובש הפועל כגוף אחד. כל אחד ממרכיבי הצוות פועל כחלק ממכונה משומנת היטב. פעילותו התקינה של כל חלק מבטיחה את פעולתה של המכונה. בכלי שיט מלחמתי יש תלות ההדדית בין מרכיבי הצוות משמעות יתר. על כן מקבל בו המושג "רוח הצוות" משמעות עמוקה יותר.

משמעות זו מקבלת משנה תוקף כאשר מדובר בצוללת. המושג „רוח הצוות“, העשוי להראות בכלי שיט אחר כמושג ערטילאי למדי, מקבל בצוללת

מפעיל הסונר ליד המכשיר המגלה עצמים במים

צעירים שסימלו בעינינו את הטיפוס של הישראלי הצעיר והנועז, המוכן להתנדב לכל משימה שיש עימה סיכון עצמי רב מתוך נכונות בלתי מתפשרת להגן על שלומה ובטחונה של המדינה.

אין ניהומים על הצוות של אח"י דקר שאבד. בשעה קשה זו לחיל הים ולמשפחת הצוללנים מלווה תודת האומה את בני המשפחות של אנשי הצוות על כי השכילו וזכו לגדל בנים כאלה, שהיו לא רק מיטב הלוחמים של חיל הים, אלא גם מטובי הנוער העברי.

מפקד שייטת הצוללות

כאן האדם קובע!

על הצוללן להיות טיפוס חברתי, נוח לבריות, סולח, מבין ומתחשב

למוראל ולרמתו המקצועית של הצוות כולו. אופים, גיבושם החברתי, רמתם המקצועית, נכונותם למלא משימות מעל ומעבר לנדרש ורמת המשמעת שלהם מעידים על טיבו של הצוות כולו, עוצמתו של הכלי, רמתה של שרשרת הפיקוד, וסגולותיו של המפקד.

במסגרת בה התלות ההדדית היא כה גדולה, יש למתלבטים חשיבות מיוחדת במינה. איש צוות המצטיין במילוי המשימות עשוי לגרור אחרייו את הצוות כולו, להעלות את רמתו. ולהפך: המתלבטים בכיוון ההפוך עלולים לגרום נזק בל ישוער לצוות כולו.

פעילותו של הצוות צריכה להיות מאוזנת, והזמן חייב להיות מחולק נכון בין פעילות מבצעית, אימונים שיגרתיים ומנוחת חוף. את דרכו של הצוות צריכה ללוות תמיד הרגשת ביטחון. הם צריכים להרגיש היטב כי הכלי אותו הם מפעילים כשיר לפעילות שיגרתית ומבצעית, וכי הם יכולים לסמוך עליו בכל עת, בכל מצב.

הצוות שהפעיל את אח"י דקר ענה על כל הדרישות שמנתי. בזמן הקצר שהספיק לפעול, הצטייר לי כצוות טוב ומבטיח, מקצועי, ממושמע, בעל פרופורציה פנימית נכונה ויחסי עבודה וחברה תקינים.

מפקד הדקר רכש את אמונו והערכתו של הצוות כולו. חבר הקצינים והחוגרים הבכירים ענה על הדרישות המקצועיות והאישיות. קבוצת הסמלים יכלה לפאר כל יחידה אחרת בצה"ל הן מבחינה מקצועית והן כחוליה מקשרת בין הקצינים והחוגרים. היה לה צוות נפלא של צעירי חובה עירניים ותוססים —

האלחוטן הסיט בתנועה חדה את הוילון וצעד קדימה לתא המפקד. חירון פניו והופעתו המוזרה העידו על התרגשות עמוקה. בקול רוטט הצליח לפלוט משפט בודד:

„המפקד, אתה מוכרח לבוא איתי“.

רב סרן זאב אלמוג התמתח מלוא קומתו ומיהר לחדר האלחוט. אוזניו הספיקו עוד לקלוט את ההודעות האחרונות של השידור העברי ברדיו קהיר: „...70 מטוסים ישראלים הופלו הבוקר... תל-אביב עולה בלהבות... הגיע יום הדין לישראל...“

כעבור שניות ספורות שמע קצין המכונות את הפקודה החדה שהועברה דרך צינור הדיבור: „סיבובי מכונה עד למכסימום“ קצין הירי הכין את מערכת הטורפדו. סיגר המתכת הארוך של הצוללת הגיב ברעד קל על מאמץ המנועים וגופה הכהה והחלק חתר קדימה לכיוון ישראל.

כך נתבשרה, בבוקר ה-5 ביוני, אחי לוי תן על פרוץ מלחמת ששת הימים. אותה שעה נמצאה הצוללת במחצית הדרך בין סקוטלנד לישראל. המאבק עם הזמן הפך למאבק פרטי של כל אחד מאנשי לוי תן. מאבק בין החלטה נחושה, לאמצעים טכנולוגיים ואיתני הטבע.

18.5.67

— נמל פורט סמות, בריטניה. נס השירות הפעיל של חיל-הים הונף בטכס חגיגי על תורנה של הצוללת החדשה לוי תן. ברגע זה הרגישו אנשי צוותה בצורה מוחשית, כי צוללת הוד מלכותה טארפין הפכה כולה שלהם. אך ברקע נאומי הברכה נשמעו קולות אחרים — המזרח-התיכון החל תוסס. העולם סירב להאמין בהדרדרות שסופה מלחמה, אולם דברי ההסתה הערביים, איומי ההשמדה וההכנות הצבאיות החריפו את המתרחש.

על רקע התרחשויות אלה קיבל רס"ן זאב אלמוג — קצין ים ותיק ובעל סבר מרשים — את הפיקוד על אחי לוי תן, אשר שיפוצה הושלם על-ידי המספנות הבריטיות. דמותה של הצוללת שונתה מן הקצה אל הקצה והיא נבנתה מחדש. חלק הארי של מערכותיה הוחלף ומערכות גילוי ובקרה

חדשים הותקנו בה, לפי מיטב שכלולי הציים במערב. אלפי ברגים, קילומטרים של כבלים וצנרת, מאות שעונים ועשרות טונות של מצברים, מיכשור ונשק — הורכבו בה בצפיפות מסודרת ומתוכננת, האופיינית לצוללת.

על גשר הפיקוד הגבוה והמרובע ניצב המפקד, כשעיניו הירוקות סוקרות בהנאה את מרחבי הים. הוא שאף את האויר ספוג הערפל האופייני לאיזור זה והרהר בשבועות הקרובים. האתגר הראשון שעמד בפניו היו אימוני ההיבנות, כלומר, השלב הראשון של אימון הצוות, בו המלחים מתאמנים בהפעלת המערכות כגוף מלוכד. תוצאות אימון זה אמורות היו לקבוע את רמתה של הצוללת כנשק התקפה.

מאותו יום התפתחו המאורעות בקצב מסחרר, כשהפעילות בצוללת אינה פוסקת אף לרגע במשך כל שעות היממה. רשות הדיבור לרב-סרן אלמוג.

משמעות גורלית יש להחלטה להפעיל צוללת ללחימה עם צוות שלא עבר אימוני יסוד? קשה היה לי לסתור את דבריו של קצין ים ותיק בצי בעל מסורת מפוארת. הסתפקתי לכן בתשובה קצרה: 'אם נתנו לי הוראה לחזור, נראה שיש די סיבות לכך'.

25.5.67 — „השעות הלפו בדריכות נוראה. הצוות כמעט שלא עצם עין ותוך שעות מספר ביצע עבודה המצריכה ימים תמימים. כל תקלה, שנתגלתה בשעת הביקורת, גרמה לעליית המתח. שהיה גבוה בלאו הכי, בגלל החדשות שרדפו אחת את רעותה. בטלביזיה ראינו את ביקור נאצר ועמאר בשדה תעופה בסניני... התבוננו בהפגנות רחוב בסוריה שהסיתו למלחמה... הפרשנים הבריטיים טענו, שאם לא תהיה התערבות של המעצמות הגדולות תפרוץ מלחמה.

„נכחתינו באותם ימים עזרה תשומת לב רבה מצד האו"ם לסיקת המקומית. יהודים וסקושים התייחסו אלינו בלבביות וגילו כלפינו אהדה משולבת בחרדה, לא הסרו גם עתונאים מקומיים שניסו לאסוף מפינו מידע הערכת מצב על ההתייחסות הצפויה... „אותו יום טלפנתי לאשתי שגרה כיתר משפחות אנשי הצוות בפורטסמות — הודעתי לה שאנו חוזרים לישראל. מבין אנשי הצוות היו 17 בעלי משפחות, והכיונה היתה להחזיר את משפחותיהם בדרך האויר, לאחר שנסיים את אימוני ההיבנות, ונפליג לישראל.

אשתי שמחה על ההודעה משום שתפוכות המצב אמורות היו להקדים את פגישתנו. היא סיפרה לי שמכרנו האנגלים הביעו את רצונם לטפל בילדינו כשנחזור ארצה, אך היא ענתה בשלילה להצעה והסבירה, שהמשפחה תימצא יחד בכל מצב שיווצר. מצב רוחה עודד אותי, היות ולא גילתה כל דאגה. לי הוסיף הדבר הרגשה טובה במשך כל ימי ההפלגה.

26.5.67 — „בוקר יום ששי. סיימנו את הצטיידות עם צוות לאה ממאמץ התכוננו להפלגה. על אניית האם מיי-ד-ס-טון נערו טכס קצר שקט וספונטני. הקצינים הבריטיים ניצבו בשורה אחת ונפרדתי מהם בלחיצת יד. שוב חשתי במבטי רהמנות, אך כמה מהם חיכו אלינו בבתחון ואחלו לנו הצלחה בכל התמודדות אפשרית.

‘שחרר ירכתים!’
‘שחרר חרטום!’
‘יחד חצי אחורה!’
‘יחד מלא קדימה!’

„ניתקנו עצמנו מאניית האם ויצאנו אל המפרץ. לפתע הבחנתי ששורת קציני הצי שעל אניית האם — לא זוה. ניצבתי על גשר הפיקוד ומדי פעם כשהעפתי מבט לעבר החוף, ראיתי את הקצינים מנופפים לאות ברכה, כך עמדו שעה ארוכה עד שנעלמנו מעיניהם. צללתי באזור למשך שעות מספר, כדי לבדוק כמה נתונים ועם ערב עלינו על המים והפלגנו ארצה.

27.5.67 — „את פנינו קיבלו לילה קריר ורוח קלה. מכיוון שרצינו לשמור על חשאיית ההפלגה, הוריתי לרב-סמל הסיפון יעקב תמיר ולסיפונאי גרשון בן-יהודה, לטשטש על-ידי צביעה את סימן הזיהוי

19.5.67 — „בוקר אנגלי אופייני קיבל את פנינו. צוות לויתן העמיק את ההיכרות עם המקום בו עתיד היה לנשום, לאכול, לישון, להתאמן ולהילחם — במלה אחת: צוללת. המלחים קיבלו מידע שוטף על הנעשה בישראל ועל כוונות שכנותיה באמצעות העתונות, הרדיו והטלביזיה. הורגשה מתיחות מה, אולם כלל לא ניכרה בהם דאגה. בשלב זה הטרידה אותם יותר מכל, הבעיה של השתלבות בכלי-השיט החדש. שעת ההפלגה לצפון סקוטלנד נקבעה ל-1100. המקום שנבחר לאימוני צוללות, שוכן כ-580 מיליון מפורטסמות. זמן קצר לאחר שיצאנו לים, נתקלנו בגלים סוערים. היה זה המבחן הראשון של הצוות בים פתוח, והוא עמד בנו בצורה נאה. אותו יום היה יום ששי, ועם רדת החשיכה ערכנו טקס קבלת שבת. בכל המדורים קידשו על היין וכדי להשלים את האוירה קראתי באזני הצוות פרק תנ"ך.

22.5.67 — „הגענו לפזלם שבסקוטלנד, בסיסה של שייטת הצוללות ה-3 של הצי הבריטי. במקום זה התחלנו בהתארגנות לקראת אימוני ההיבנות. נקבעה תכנית אימונים של 7 שבועות והיא עתידה היתה להערך בפיקוח מדריכים בריטיים, תוך תיאום עם מפקד שייטת הצוללות בחיל-הים סגן-אלוף הדר קמחי. היחסים עם הפיקוד הבריטי היו מצויינים ומלבד הצורך להיאבק פה ושם בקשיי שפה, לא נתקל הצוות בשום בעיות שהבריטים לא ניסו לפתור. בכלל, היתה לי הרגשה כאילו הייתי מפקד צוללת בצי הוד מלכותה.

23.5.67 — „החל מאמש נמצאנו בים וגלגלי המערכת המסובכת והמורכבת, ששמה אימוני צוללת החלו לנוע אט אט. בשעה 0400, קיבלתי מברק ממפקדת חיל-הים. הוא הכיל משפט אחד, אותו קראתי פעם ופעמים: 'הפסק האימונים וחזור ארצה במהירות האפשרית'. הייתי נרעש במקצת. הצוות הספיק לעבור בסך-הכל 8 שעות אימוני היבנות, ועדיין לא התמצא בכל הכרוך בהפעלת המערכות. אולם הרבה זמן להתלבט בהשערות לא היה לי מיהרתי לחזור לבסיס השייטת הבריטית. בדרך בישרתי לצוות על-ידי מברק, וסקרתי בקצרה את ההתפתחויות האחרונות על משמעותיותה. המלחים קיבלו את הידיעה בהפתעה, אך בהבנה מלאה ולא היה צורך בדירבון, כדי להמחיש את רצינות המצב.

„בשעה 0900 הגעתי לאניית האם של הצוללת ונפגשתי עם מפקד השייטת הבריטית, קפטן קנט. מסרתי לו על ההוראה שקיבלתי, והצגתי בפניו את רשימת הציוד הדרוש להכנת הצוללת ללחימה. מפקד השייטת, קצין יעיל וענייני, גילה נכונות מלאה למלא את הדרישות, ואמנם, כשחזרתי לאחר מחצית השעה לצוללות, כבר מוכנה היתה לטעינה.

24.5.67 — „קצב ההכנות היה מסחרר. הצטיידנו בדלק, מים, מים מזוקקים, שמן ומזון משומר וטרי. המרוץ עם הזמן העמיס, כמובן, נטל כבד על הבריטים, אך לא נתקלנו בטרוניות. אדרבה, לעתים חשתי במבטי רחמים מצידם, כפי שמסתכלים על אדם ההולך אל הבלתי נודע. באחת ההזדמנויות, נטל אותי קפטן קנט לצד ושאל אותי בטון חמור: 'האם הממונים עליך יודעים איזו

— „אמש חלפנו על פני גיבלרטר
ונכנסנו לאגן הים-התיכון. מספר ימים
לפני כן שמענו ברדיו על החתימת חוזה ההגנה בין נאצר
ל חוסיין ובעקבותיו, על הקמת ממשלת הליכוד. ברור
שהמתח עלה, אולם שמרנו על שלוה מלאה. התחמקנו מכלי-
שיט וממטוס שניסו לזהרתנו ולגלות את כיוון ההפלגה שלנו.
חלפנו גם על פני אניית סוחר מצרית בשם אל מור, אולם
לא נתקלנו בשום תופעה חשודה.

4.6.67

„עברנו בקרבת חופי ספרד וגמענו את הדרך במהירות
האפשרית, אולם מצב הים לא תאם את כוונותינו. סערה עצומה,
שלוותה בגלי ענק, שיבשה את כושר תמרונה של הצוללת. לא
יכולנו לעלות לגשר הפיקוד ונאלצנו לינוק אויר דרך תורן
יניקת השינור. ככל שהתקדמנו מזרחה, גברה סערת הגלים,
שהיכו בחרטום — אבל עדיין היינו משוכנעים שאיננו מאחרים
היות ועמדנו בלוח הזמנים שהוקצב לנו.

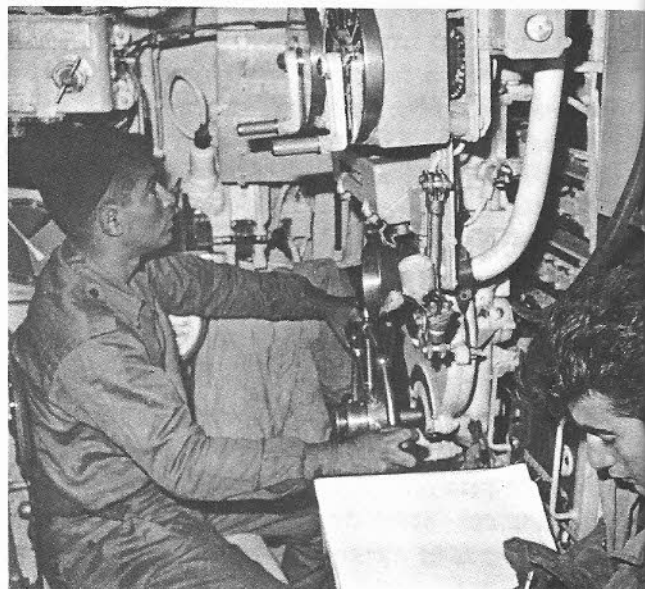
— „החל מהבוקר היתה לוייתן כמרקחה.
עם קבלת הידיעה על פרוץ המלחמה נשארתי

5.6.67

צמוד למקלט הרדיו. קלטתי את קול ציון לגולה, את
הבי.בי.סי. ותחנות אחרות. לא הרפיתי מקצין המכונה ודרשתי
להגביר את המהירות יותר ויותר. קלטתי את מלחמת החרטום
בגלים, אולם לא ריחמתי על הצוללת. אמרתי לעצמי, שזה מבחן
הכושר העילאי של גוף ענק זה ורצייתי למצות את כל יכולתו.
משך כל הדרך עסקתי בנוסחה דרך-מהירות-זמן. אף שלא רצייתי
להטריד את מפקדת חיל-הים בשאלות בדבר המצב, לא יכולתי
לכבוש את יצרי ואחר-הצהריים קיימתי קשר עם המפקדה
וביקשתי נתונים. נמסר לי על נצחונות גדולים באויר וביבשה
ועל הישגים צפויים גם בחיל-הים. המוראל בצוללת הרקיע
שחקים והצוות, שקיבל ידיעות שוטפות על ההתרחשויות, היה
כאחוז תזוית כדי להספיק ולהגיע בעוד מועד.

„כשהגענו בערב דרומה לסרדיניה. התברר שנגרמה תקלה
למכשיר הסונאר; המתקן שבעזרתו ניתן לגלות ולאתר כלי-שיט
מתחת לפני המים. כדי לתקן את התקלה הוצרכנו לים שקט.
ונכנסנו לכן לאחד המפרצים שבאיזור. התעכבנו שם כ-7 שעות
כשאני משתאה נוכח כושר האילתור הנפלא של אנשי הצוות.
תיקון, שחייב באופן רגיל עבודה של שבועיים, בוצע תוך שעות
ספורות ובתנאים לא קלים.

צוות אח"י לוייתן בעמדות-יכבוד על סיפון הצוללת, בנמל חיפה

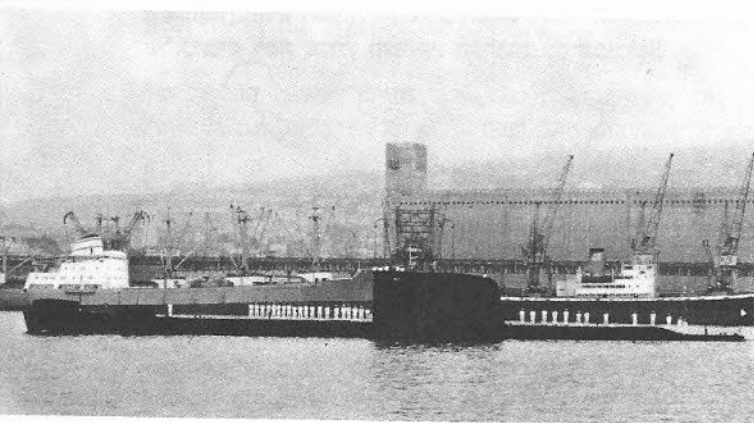
של הצוללת: צ-75. באיזור שוטטו כלי-שיט של מדינות שונות
והיה חשוב לנו ליצור מסך ערפל בדבר כוונותינו.
„שני המלחים ביצעו את מלאכת הצביעה בשעה 0130
בפיקוח קצין המשמרת, ולאחר שסיימה, התקדמו לעבר פתח
הצוללת. לפתע איבד אחד מהם את שיווי משקלו והתנודד
על פני הסיפון הצר. חברו שלח יד לתמוך בו אולם הדבר לא
עלה בידו ומכוח התנופה נפלו שניהם לים. למרות שחגרו חגורות
הצלה לגופם הים היה שקט — נעלמו כהרף עין. מיד הושמעה
אזעקה והצוות החל לחפש אחריהם עם פנסי תאורה. הפעלנו
נרות עשן לסימון המקום והקפנו אותו מעגלים מעגלים — אולם
ללא כל תוצאה. עם בוקר הזעקנו הליקופטרים שיסייעו באיתור
הנעדרים. התמדנו בחיפושים במשך 22 שעות עד ששוכנענו,
כי אפסה כל תקווה וקיבלנו הוראה להמשיך ארצה.

— „מאחורינו היה שבוע של הפלגה בים
האירי. זכר האסון לא נשכח, אולם הצוות
לא שוחח על כך וגילה בגרות מפליאה. אמש ערכנו את טכס
קבלת השבת המסורתי והשמעתי שיחת-רקע על המתרחש בארץ.
חשתי בעליל כיצד המתחות מחשלת את האנשים ומגבירה
בהם את העירנות.

3.6.67

„במשך השבוע החולף ביצענו אימונים מתחת לפני הים
ומעליהם. תרגילי השגרה עשו את שלהם, והצוות השתלט על
המערכות השונות בצורה מניחה את הדעת. השתדלנו לנצל
את מצב הים וזרמיו, כדי להשיג את מירב המהירות.

„לבד ממפקד שייטת הצוללות שנילוזה להפלגה, הצטרף
אלינו גם קצין רפואה מיחידת הצנחנים. אותו רופא, ששהה
באנגליה לצורך ביקור, נענה להזמנתנו להילות להפלגה. הוא
סיים את סידוריו תוך שעה אחת לאחר שקיבל את ההזמנה טס
לסקוטלנד והצטרף אלינו, מבלי לדעת כלל ועיקר מה זאת
צוללת. אף שלא נזקקנו לשירותיו, הרי נוכחותו תרמה לא במעט
להרגשתו הטובה של הצוות.

6.6.67

— „בחצות הלילה יצאנו מהמפרץ, וכדי לא להפסיד מהירות, החלטתי לצמצם את מספר הצלילות שנהגתי לבצען ואשר באמצעותן העליתי את רמת הצוות בתפעול הצוללת מתחת למים. היה ברור לי, שמפקדת החיל טרודה בלאו הכי, לכן מיעטתי בהתקשרויות וביליתי בחדר האלחוט בלוויית מפקד השייטת והרופא. אותו לילה, הקשבנו לבי.בי.סי, ושמענו את דיווחי הכתבים שלהם, שמסרו על נצחור נות צה"ל בחזית ועל שלווה בעורף האזרחי, המחשבה, שאנו עלולים להחמיץ את המלחמה, לא נתנה לנו מנוח ובמשך כל אותן שעות התרוצצה במוחי שוב ושוב הנוסחה: דרך — מהירות — זמן; דרך — מהירות — זמן.

7.6.67

— „היום שמענו ברדיו הצרפתי, שהעיר העתיקה נפלה בידי כוחותינו. היינו אז במרחק של 1000 מילין מישראל והידיעה נפלה עלינו כרעם. המלחים ממש השתוללו משמחה. גם אנשים, שבדרך כלל ידועים בקור רוחם, התרגשו כילדים. כולם דיברו בבת אחת ואי אפשר היה להבין מה בפיהם. רק פה ושם קלטתי משפטים: 'לא יודע מה בדיוק הכותל המערבי — אבל זה עצום', או 'אם הכותל שלנו — אז הכל שלנו'. המלחים, כולל אלה שלא היו במשמרת, ויתרו על שינה וקלטו בשקיקה כל ידיעה וידיעה.

„לאחר שנרגעו במקצת, החלו הרטינות: 'מה יהיה אם נגיע בסוף המלחמה?' 'שישאירו משהו גם בשבילנו'. אני עצמי, כמפקד, חשתי מועקה לא קלה: סוף סוף, אני עושה את מיטב המאמצים כדי להגיע במהירות, הצוללת כשירה לחימה, הצוות נכון ומלא רוח קרב — והמלחמה מסתיימת. עוד לפני שהתחילה, קצב הנצחונות הפך אותי לקצר רוח וקראתי כל מברק, שהגיע מהמפקדה, תוך כדי פענוחו ע"י איש הצופן.

10.6.67

— „חלפנו על פני כרתים. שלשום בערב שמענו על הסכם הפסקת אש עם המצרים והמוראל צנח פלאים. החמצנו את ההזדמנות. כל אחד עשה חשבון נפש. אם אמנם עשינו הכל כדי להגיע בזמן, ניסינו לעודד את עצמנו על ידי קריאת ספרים, כתיבת עלון פנימי והאזנה לתכנית קול לוייתן מתחת למים, אותה ערכנו ושדרנו מעל גבי רשם קול.

„לאחר הצהריים פגשנו את אניות הצי הששי, שהפליגו מזרחה, כשלעקבותיהן נצמדו אניות מלחמה סובייטיות. הידיעות על הפגזת ישובינו על ידי הסורים, הפיחו בנו שוב להט קרב וכל אחד צילם פנורמה את אניות הצי הסורי. אולם האכזבה חזרה והשתלטה עלינו. לאחר ששמענו במוצאי שבת על כיבוש רמת הגולן והפסקת הקרבות עם הסורים.

11.6.67

— „עם רדת החשיכה היינו במרחק 40 מילין מחיפה. התכוננו להכנס לנמל בחצות הלילה, אולם קיבלנו הוראה לדחות את הכניסה עד למחרת בבוקר. מכיוון ששוב לא היה חשש למחסור במים, איפשרתי לצוות להתקלח בפעם הראשונה, מאז שיצאנו את סקוטלנד. המלחים עשו זאת בהתלהבות מרובה ונדמה לי שזו היתה הרחצה הארוכה ביותר שראיתי אי פעם.

„בערב ערכנו מסיבה צנועה לציון סיום ההפלגה ולעשיית חשבון נפש זעיר. קשה היה לי לשאת נאום בפני המלחים. היתה לי הרגשה, שאיבדתי משהו, שהגעתי אחרון במירוץ, על אף שהיה לי סוס מצוין. אמנם הקדמתי ב-3 ימים את המועד שהמפקדה קבעה לי להגיע ארצה, אך בסופו של דבר אחרתי את המלחמה ב-200 מילין.

„רחשתי אימון מלא לצוות ואם נזכור שהיה לו ניסיון מעשי בן שלושה שבועות בלבד, הרי שהרמה אותה הפגין בכל התרגילים שביצעתי בדרך, היתה מעל ומעבר למשוער. יצאתי מסקוטלנד עם צוות טירון והגעתי ארצה עם אנשים שהתגברו בשנה.

„המסיבה העליזה הופסקה בפתאומיות כשמענו בקול - ישראל את מספר ההרוגים והפצועים. היתה זו הודעה מהממת. בפעם הראשונה מאז תחילת ההפלגה חשנו את המלחמה כה קרובה. שקט שרר בצוללת והאנשים התפזרו ללא קול. במשך הלילה צפינו ברמל ובקו החוף והרגשות היו מעורבים למדי.

12.6.67

— „בוקר נאה, קיבל את פנינו בדרכנו לנמל. נפגשנו עם כלי-שיט של חיל-הים, שליחי אותנו בהדרת כבוד. עם הכניסה לנמל התקבלנו בצפירות ברסע ובשעה 1000 נקשרנו לרציף. לבושים במדי חורף — כיוון שמה קיץ לא היו ברשותנו — ערכנו את הטכס החגיגי והצנוע. על תרנג הצוללת התנוסס דגל הלאום, דגל חיל-הים ונס השירות הפעיל. זו הפעם הראשונה מאז הפלגנו — היתה הזוהר הלאומית שלמה. נערכה לצד קבלת פנים ספונטנית שגרמה לנו התרגשות, בתום מסע של 18 ימים לאורך 6000 קילומטרים, שבנו הביתה.

„החוויה הנעימה ביותר שאירעה לי במסע זה, התרחשה להפתעתי דווקא בסיומו. כשערכתי סדר בתאי גיליתי למרבה הפליאה, חבילת ממתקים בתוך מיטתי. רק אז הבנתי שהשי הוטמן על ידי ילדי, כשנפרדתי מהם בנמל פורטסמות. מכיוון שבשעת ההפלגה ישנתי בבגדי ולא הצעתי את מיטתי — לא גיליתי את התשורה. היה זה, ללא ספק, סיום מתוק למסע ארוך, מותח, רטוב ומלוח.

אברהם מחון

שישה פחות עם שחר

הם היו שישים.
שישים ועוד שישה,
השישה שלא חזרו
למחרת,
כשהנץ השחר —

השישים שעמו —
השישה שבוששו
להגיע.
ידע שהשהייה
הרת-אסון היא.

שהוא מטיל מול גורלם של השישה שאינם שבים את חייהם של השישים שבצוללת. ובכל זאת התגרה עם השעון, עם צי-הטרפדות האפל של הפקפוקים, עם ההגיון הקר ועם עצמו, שלא היה קר בכלל וכלל. ואולי להיפך...
אחר ביקשו להפר את משמעת-החושך, לנקוט אמצעי אחרון, נחרץ, לאותת לעבר הנמל המצרי, בפנס... אפשר יראו אותם השישה, אפשר יחושו... ומאידך גיסא — אפשר ויהיו להם שותפים לראייה, מעבר משם, מעמדותיהם המבוצרות של תותח-החוף?..

איבאן היסס. וכשאישר להם, סופסוף — היה זה במאולץ, ובלב כבד. אף על פי כן, גם זה היה לשווא. כמו כל היתר.
„אנחנו עולים!“ שבר איבאן, לבסוף, את הדממה, מזעף מבט אל מדהעומק ופוקד על עלייה חדה לעומק פריסקופי.
„החברה“ ביצעו מה שציווה. כמו תמיד. אבל היתה שתיקה מתוחה כזאת. שתיקה — ללא שקט. למעלה, על מיטת מימיו המתפרקים של הים, היה השחר מתבשר בדמדומי זריחה ארג-מניים, רכים כעין הפאסטאל, אידיליים... זכר היטב שזה להם שתיים-עשרה שעות שהם מצויים מתחת לפני המים; שמעגל-האוויר שבצוללת, זה הנשאף-והנפלט באותם שישים זוגות ריאות צעירות, מתרחבות ומתכווצות — מעגל סגור הוא, ההולך ומידלדל. יחד עם זה, הימהם לעצמו, אם תרים את ה„שנורקאליים“ ותפעיל את הדיזל, אתה עלול להתגלות אצלם כמרי-כלום על המכ”מ. ואל תשכח, קפיטאן שלי, אל תשכח: אתה בסך-הכל כמייל-וחצי מגמלה הלא-כל-כך ידידותי של אלכסנדריה. חוץ מזה — — —

שום חוץ מזה, היסה בתוכו את מה שזימזם שם וייסר כל אותן שעות, אני מרים את ה„שנורקאל“, שקוטר שמונה אינש וגובהו כשלושה-ארבעה רגל, והוה... מפעיל את הדיזל ונותן לאנשים לנשום. מובן?..

ואו, עשרים דקות מאז פלש אווירו הרענן, הבתולי של הים אל הצוללת, זיהה בפאריסקופ, כנשוך-כריש, את ה„סלופ“ המצרי.
— „להפסיק מייד את האווורור!“ שאג, ופקד להיערך

להתקפת-טרופדו. הפקודה אחזה כאש באנשים.
כשה„שנורקאליים“ פועלים, הימהם לעצמו, ה„סונאר“ קאפוט. ככה זה, קולט את שאון הדיזל ויוצא מהמשחק. אבל לגמרי מצד-שני, בשביל להפעיל את המכ”מ אתה חייב לשלוף החוצה את האנטנה. וזה אומר שגוף בקוטר מטר, בולט לך מעל פני המים בגובה של איזה ארבע רגל, מציג אותך — במלוא

הפתק שקיבל איבאן היה מקופל עתה, תחוב במעטפה שנפרמה, בכיסו השמאלי, סמוך ללב. נהג, איפוא, במורד-האספאלט המתעקל, היישר אל הנמל, בהילוך מהיר.

דקות ספורות לאחר-מכן כבר היה זקנו, זקן קברניט מבטן-ומלידה, לוטף אגב טלטול-הראש את מתכתה של מערכת-הפאריסקופ. הצוללת נבלעה והעמיקה במחשכים, פולחת את המצולה בצאתה אל הים הפתוח — — —

עתה, ימים אחדים מאוחר יותר, באור אחרון של דמדומים, היו שמונת המייל האחרונים הללו מפרידים בינו לנמלה של אלכסנדריה, והמשימה ברורה...
בחן את מערכת-השעונים, את המצפן, את מדהעומק. כאן-כאן, בטווח קצר-עדי-להחריד מן הנמל, אמור היה להמתין

באווירה המכפילה את חשכתו הדחוסה של הלילה; להוציא את הצוללים לפעולה; להחזיק להם אצבעות; להמתין, מתוח. עשו זאת בזוגות, במרחקים קצובים, שניים-שניים. צמד-ים צמדים טעוני-„עלוקות“, הקשורים ביניהם במשיחה דקה וארוכה של ניילון.

חתרו, אם כן, בסנפירי-הגומי התכולים, בחליפות ה„קא-ליפסו“ המשחירות, עשרות קילוגרמים של הרס על גבו של כל אחד מהם. אלא שעתה התאפס המשקל בשימון-המיים. נפוג ואיננו.

עטרי, הטבה התימני מראש-העין, ליווה אותם בצאתם מן הצוללת אל המים, בקול נחנק, בירך בלחש — והתפילה נשמעה מוורה כל-כך במעמקים, ועם-זאת — כל-כך... כל-כך חולמת: „ממעמקים קראתיך, יה... ממעמקים...“ אפילו ה„שומר-הצעיר-ניקים“ הקשוחים שבשיטת התרגשו, תאר לך...
אין ידיעה משישה מן היוצאים. החל, איפוא, הלילה הארוך, הנמתח כגומי, של עינוי-הציפייה. אבל מועד שובם המיועד של השישה הגיע, רק המועד — לא הם.

איבאן היה נוקב במבטיו את מיכסה-הזוכית של השעון. עושה הכל כדי להסוות מתיחותו מעיני האנשים. אף על פי כן — מתרתה. אף על פי שמתוח — מסווה. וחוזר חלילה...
בלית ברירה החליט להמתין. להתאזר. שמא בכל זאת?

הם נשלחו עם המטענים אל נמל-האויב שממול, סיכם לעצמו, והנה כבר אחת, אחת וחמישה — וטרם שבו. צריכים היו להיות כאן באחת. החלה מתקרבת, כגור-דין שאין ממנו מנוס, השעה שצריך היה להחליט, לחתוך. הוא לבדו. כמו מוכנית היה מוחו חוזר על העובדות: עם אור ראשון של יום, אישם בסביבות ארבע בבוקר, צריכים היו להיות כבר בדרכם בחזרה, הוא.

האויב, עוקף אותם כמהלך בשדה-מוקשים נידה, גבוה מעל לראש, ופניו צפונה — — —

רק בחצות עלו על פני המיים ומילאו את המצברים. מיהר להתקשר עם המפקדה ודיווח, בקול חנוק, על היעדרם של ששת אנשי השייטת שיצאו לעבר אלכסנדריה ומוקשי-העלוקה על גבם. לחרדה היו עתה שישה פנים, פניהם של איתן ממעוז חיים, אילן וגדי מכפר-מנחם, דני ממעברות, גלעד מעינת וזאביק מעין-גב.

ימים ספורים לאחר-מכן נתפרסמו תצלומיהם של חמישה מהם בעיתוני קאהיר. אך מן „הצלב האדום“ נסתבר כי הששי היה פצוע, וכך נבצר מן העיתונות לצלמו עם כולם.

...א י ב אן קפץ מגג-הפלדה הארוך, הצר והמשחיר של הצור ללת שעלתה על פני המיים — ונחת בחוף. רוח מערבית קלה בידרה את נימיזקנו והוא הוליך את אנשיו אל הבסיס. מכאן ואילך היו קציני-החיל נחפזים במכונותיהם אל משקיהם של השישה, חוצים בדראמה המחשמלת של הבשורה על שבייתם, כבנחשולים עזים של ים נרגש, דלוח...

בצינורות הרשמיים כבר מדברים היו על חילופי-שבויים, על הסדרים של יישובי-הדעת. אף על פי כן, מתחת למדי הקברניט שלו היה לבו פועם בקצב הצינורות האחרים, צינורות-הטורפאדו, באותו לילה-בתוך-לילה, בלוע-המעמקים, בו הוטל לפניו, כעל כפות המאזניים, גורלם של שישים מול שישה: כשעדיפותם המספרית של השישים על השישה, אמנם ברורה — אך מספרן של האימהות על כל חייל, אם בשישים ואם בשישה, הוא אותו מספר עצמו...

האדיבות והנימוס — בפני המכ"מ של האויב. לא, אדוני! תודה רבה לך, אבל מוותרים. מוותרים מראש... מה, איפוא, כן?

בפאריסקופ! בפאריסקופ זה הדבר הכי בטוח. והצמיד אליו עיניו, בולש אחרי כלי-השיט המצרי, שהבהיק מנגד.

ה„סלופ“ קרב ובא, כחתף, כשואה בלתי-נמנעת, הפעם — מטווח קרוב, בלא שהיות פקד על ביצוע התקפת טורפדו. בערכו, רגושים, לעמדת-ירי. חמישה בחורים בחרטום, ליד צינורות השילוח עצמם, וכארבעה-עשר נוספים — ליד מרכזי העצבים של הצוללת.

— „היכון, מספר 1!“ הרעים, ועיניו בורקות.

ותיכף לאחר-מכן: — „אש!!!“

חזר על הנוסחה, על הפורמולה הגואלת הזאת של נפץ וכלייה ואבדון, בזעם, בדקות; כמו שחוזרים על איזו השבעה כשופה, על איזה „סיאום, היפתח!“ מושיע ומשחרר. וכך עם מספר 2, 3, 4, בשצף, בעוצמה חיוולית של איתני-טבע, נורו ארבעה טורפאדות רצופים, מתווים בעוז אימתני שובלים מקציפים במיים. המתנינו לפיצוץ, להלם המיוחל — אך לשווא. חרף זאת היה כלי-השיט המצרי מטיל עתה, לעברם, פצצות-עומק. בעקשנות... חש את עיניו כולם תלויות בשפתיו שנתמתחו כדי קו ישר, נמרץ וחסר-פשרות. עוד הוא מסיק, מטלטולה המתערבל של הצוללת, כי ה„סונאר“ נפגע — החרפה מצוקת החשמל שהלך-וכלה, ומן-הנמנע היה לטעון את המצברים. אף על פי כן חמק משם, לבסוף עובר בדרכו כלי-שיט נוספים של

קשת בעבים

צי יקירה

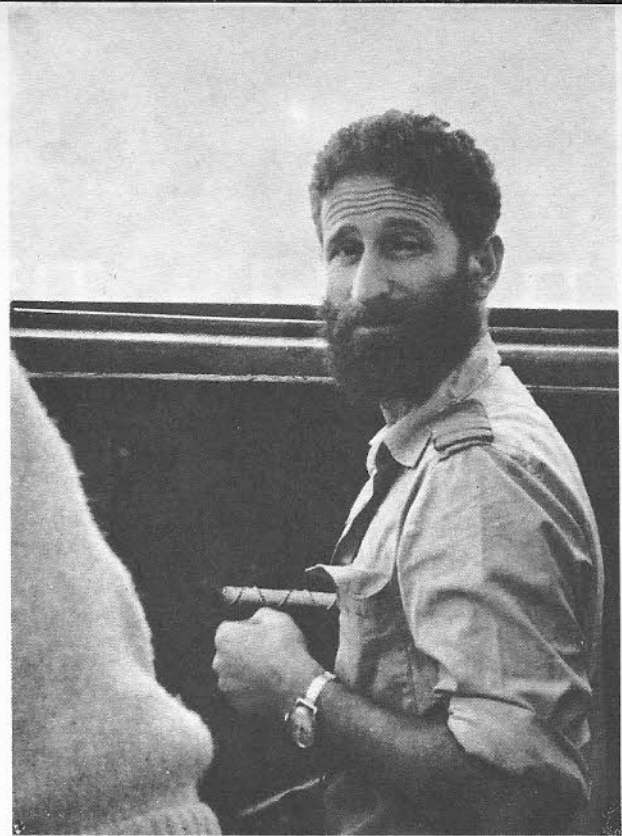
הערב כנסתי בחדרי את כל אנשי צוות האניה הישראלים. מזגתי לכולם ויסקי מר והרימונו כוס לזכר הצוללת דקר ואנשיה. האנשים התפורו בטקט ונגשתי לאשנב לבל יראו את הדמעות העולות בעיני. רוח צפון קרה נשבה בפני, אך העקה תפשה בגרוני, ומר לי מר... זה שלשה ימים אני כסהרורי והשינה נודדת מעיני. אתמול עמדתי ליד האשנב הגדול שבתאי והסתכלתי בים הארור הזה. גלי האוקיינוס האפורים חובטים בדפנות האניה ומזים קצפם על הסיפון. וחשתי איבה נוראית מתגלגלת בקרבי וגואה ושוטפת את הים הבוגד. לבי קרוע, ואני בוכה. שטפתי את פני ועליתי לגשר. מצפון נראה ענן גשם חשוך בקשת גדולה ומלאה בכל תפארת הגוונים. וקרה דבר נפלא: הענן קרב והלך, ויחד איתו נעה לקראתי פאת הקשת המטרבית. לרגע חשבתי שדמיוני מתעתע בי. אך לא כן: הקשת קרבה וגדלה, קרבה ובאה עד שנגעה בגשר האניה מצד ימין, היכן שניצבתי אנכי. עוד מעט ויכולתי למוש אותה באצבעותי. ולאחר שנגעה באניה, החלה מתרחקת בכיוון ממנו באה. התרחקה ונמוגה באויר הרענן. היש משמעות בסמלים שהטבע מעניק לנו?

חדר הקצינים בצוללת, זהו מקום רציני ושובב, חמור סבר ומשפחתי כאחד. "עמדות קרב!" לרגע חשתי דחף טבעי לתפוש את מקומי ליד הפריסקופ כמפקד, ואני נזכר שהפעם אני אורה. אך יש סיפוק רב גם בהסתכלות מן הצד: צוות שלם נערך לפעולה כגוף אחד. הפקודות והדווחים מצלצלים באזני כה מוכרים, כאלו רק אתמול נפרדתי מן הצוללת. אפילו אותן מטבעות לשון, כפי שקבענו אותן לפני שנים רבות. ישנה עברית מיוחדת לצוללות. הבריטים בשעתה, הציעו לנו להמשיך ולהפעיל את הצוללת באנגלית. הם לא שערו בנפשם שיתכן לעשות זאת בשפה כה לא מובנת כעברית. מסופקני אם נתן למצא בכל צה"ל גוף דומה של אנשים המפעילים בתאום מערכת כה מורכבת ביעילות ובבטחון. ואכן: הצוללנים זו איכות מיוחדת. מתוך רמץ הכאב המעמעם בנשמה, משתלהבת להבה חדשה: נמלאתי ברגש גאון.

אמרה רעיתו של עזריאל: הנה הבן. כאשר יגדל — ודאי ירצה לשרת בחיל-הים, כמו אביו. לא אתנגד אם יבקש להתנדב לצוללות.

אמרה רעיתו של עטרי הצדיק מראש העין: רק לפני שנתיים התחתנו. כמעט ולא הספיק להיות בבית. היה מגיע בשעות הלילה המאוחרות ויוצא לפנות בקר בדרכו לשייטת. לבו ונפשו היו נתונים לצוללות. לא, אינני מתחרטת על הדרך בה בחר.

...בראשית פברואר חזרתי ארצה בטיסה מצפון אירופה. אחד אחד, מבלי משים, דומני שגיליתי את כל גווני הקשת, קשת התקוה שאבדה. חשתי צורך פנימי עמוק לרדת בצוללת, ולחזור אל בין אחי במשפחת הצוללנים, ולו גם ליום אחד בלבד. על הרציף פגשתי ביצחק הטורפדאי. שלא כדרכו, כמעט ולא דבר, אך בעיניו ובחיוכו העצוב היתה הרגשת אחווה שאין בכוחן של מלים להביע. אורי, החשמלאי מימים עברו, מזדחל אתי אל מדור המצברים ומראה לי בגאון את המצברים החדשים. גדעון, סגן המפקד, (לשעבר סג"מ גידלה שהגיע אלינו יחד עם בומי כמתנדבים ראשונים מבין הקצינים שהכשרנו בארץ) והמפקד יומי מסיירים אתי לאורך הצוללת היפה. בחרטום יושבת קבוצת טירונים מקורס צוללן היוצאים להתמחות. קצת מתיחות מורגשת על פניהם לקראת הצלילה, אלא שהם מנסים לחפות עליה בחיוך מאולץ. כיאה לגברים. בעוד מספר שנים יהיו אלה עמוד השדרה לשייטת צוללות גדולה. עד אז עוד דרך ארוכה לפניהם. קלקסון! קלקסון! צללנו, והכל כמימים ימימה: דווחים זורמים למרכז והסגן מאשר ומבצע בשקט את שקילת הצוללת. עניני ומשרה בטחון. עוברים לשגרת צלילה, ומתחיל יום גדוש באימונים. כאשר אהבתי. כל דקה מנוצלת תכליתית. בין התקפה להתקפה יושבים ללגום קפה, והשיחה קולחת, ומעלים זכרונות. אך לא באוירה נוסטלגית. אפילו הנעדרים מוכרים כאילו עדיין הם כאן, חיים בקרבנו וממשיכים במעשי הקונדס.

יוסל'ה

הדבר נפל כברק בחשכת מוחי המתייסר. הן כוחה של אהבה גדול ואין לו גבולות. האהבה תחדור כברק גם לאפילת המצולות ותגיע לקרקע הים, אל דקר ואנשיה. היא רובצת שקטה ואצילית במעמקים, ובה נחים בדממת עולם אחינור-המצוללנים. ינוחו בשלום ואהבתנו תלווה אותם באשר הם.

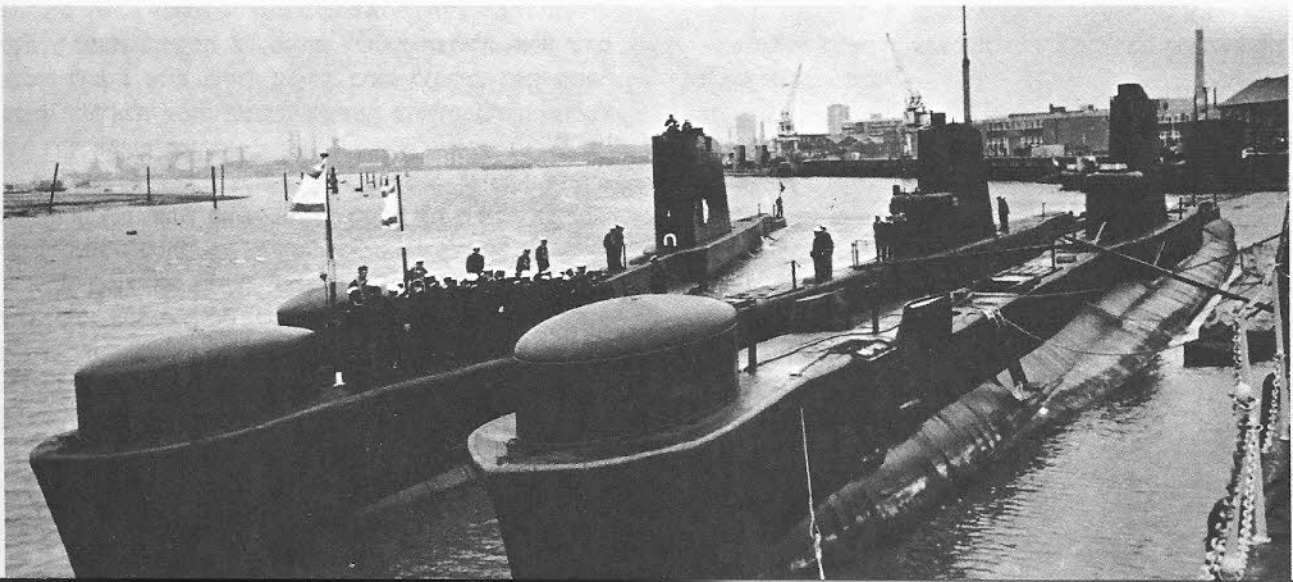
יצאתי אל בני המשפחות לנחם ומצאתי בהם סעד, מרפא ללבי הפצוע. יצאתי עם אנשי הצוללת אל הים, ירדתי ומצאתי את האחות שבקשתי.

אמרתי בלבי: אם אלו הם אנשי הצוללות, ואם כך נוהגים בני המשפחות, אשר יחד עם הצוללנים חיים את הצוללת ואף אהבים אותה — אכן יש עתיד. ההיה זה פשר הקשת אשר בעבים?

יוסף

את נמרוד לא זכיתי להכיר. הוא שייך לדור הצעיר אשר לא ידעתי. אך בידי אביו, במחנה המעפילים אשר בקפריסין, לפני עשרים ואחת שנים מסרתי חבילת חומר נפץ אותה לשנו והכיננו בסתר במשך כל הלילה. כאשר הגיעה אניית הגירוש הבריטית לנמל חיפה, הטמין את המוקש בבטן האניה, ולאחר שירדו המעפילים, התפוצץ המטען וחבל באניה. את אמו הכואבת של נמרוד פגשתי בביתה ברעננה. והיא ספרה בגאווה: נמרוד היה עט הניין במלחמה. הוא היה באלכסנדריה.

אמרה רעיתו של בומי: מה יפה היתה הדקרה. צוללת נפלאה. אהבנו אותה. הגוף האצילי, הצר והארזן. גשר הפיקוד כמפרש שחור. ברק הנחושת הממורטת בפנים וצבע המהגוני החם, וסמלי הצוללות על הקירות, ועל הכל אוירת המשפחה הגדולה. זר לא יבין לעולם: כיצד יתכן לאהוב מפלצת גדולה ושחורה זאת.

האמנם ?

האמנם לא אוכל עוד בנשיקת בקר טוב
להרטיט עפעפיה כרסיס גשם רטוב?

האמנם לא יפעם עוד, יתרונן בקרבי
הד פּעמיה הקרבים אלי ולבי?

לו רק הפעם ערפף לטף וחבק,
קשת גבינה באצבעותי לסרק.

האמנם בצבת זרועיה שוב לא אוכד
ושפתיה המבקשות לא אשק עוד לעד?

האמנם לעולם לה לא אוכל לתת,
את הכל אשר תרמוז, תבקש, תאותת?

לו רק רוך שערותיה לחוש,
לרוות הצמאון שבלבי הגעוש.

האמנם שוב פעם לא תמזוג לי ואשכר
מכוס יין האשר שאף כח לא יעקר?

האמנם בקדושה עוד לא אוכל להציל,
את רחש הסוד של סגור לבך האציל?

לו רק פעם כרוח לעבור ולנשוב
ועפעפיה לנשוק בכרפת ליל טוב.

בת שבע מאור

